الْقُرْآنُ الْكَرِيمُ

ކީރިތި ޤުރްއާނުގެ

ތަފްސީރު

ޖަޢުފަރު ފާއިޖް

سُورَةُ الْأَنبِيَاء

سُورَةُ الْأَنبِيَاءِއަކީ މައްކީ ސޫރަތެކެވެ. މި ސޫރަތަކީ، ކީރިތި ޤުރްއާނުގައިވާ الْمِئِينَގެ ސޫރަތްތަކުގެ ތެރެއިން އެއްވަނަ ސޫރަތެވެ.[1] الْمِئِينَގެ ސޫރަތްތަކަކީ، ދިގު ސޫރަތްތަކަށް ވުރެން ކުރުވެފައި، ސަތޭކަ އާޔަތަށް ވުރެން ދިގު ސޫރަތްތަކެވެ. މި ސޫރަތުގައި ވަނީ 112 (ސަތޭކަ ބާރަ) އާޔަތެވެ. އަދި، 7 (ހަތް) رُكُوعُއެވެ. މި ސޫރަތަކީ، ކީރިތި ޤުރްއާނުގެ 21 (އެކާވީސް)ވަނަ ސޫރަތެވެ. މި ސޫރަތް ބާވައިލެއްވުނީ، سُورَةُ إِبْرَاهِيمَއަށް ފަހުގައެވެ. އަދި سُورَةُ الْأَنبِيَاء މި ނަމުން މި ސޫރަތަށް ނަންދެވުނީ، ގާތްކަމާއި އިތުރުކަން ބޮޑު ނަބިއްޔުންގެ ތެރެއިން ބައެއް ނަބިއްޔުންގެ ވާހަކަ، މި ސޫރަތުގައި ނަންނަންގޮވައި، އޭގެ ތެރެއިން ބައެއް ނަބިއްޔުންގެ ވާހަކަ ކުރު ގޮތަކަށް އަދި އަނެއްބައި ނަބިއްޔުންގެ ވާހަކަ ތަފްސީލުކޮށް ދިގުކޮށް މި ސޫރަތުގައި އައިސްފައި ވާތީއެވެ.

އަދި ހަމަ އެހެންމެ، އެ ނަބިއްޔުންނާ ހަވާލުކުރެއްވުނު ހައްޤު ދީނުގެ ދަޢުވަތު މީސްތަކުންނަށް ރައްދުކޮށްދެއްވައި، ހެޔޮދުވަސްކަމުގެ ދެ ދުނިޔޭގެ ބާއްޖަވެރިކަމަށް ޖެހެއި އެ ނަބިއްޔުން ކުރެއްވި މިންނެތް މަސައްކަތްތަކާއި، اللهُ ﷻ ދީނުގެ މަގުގައި އެ ނަބިއްޔުން ވެވަޑައިގެންނެވި ޤުރުބާނީއާއި، ކުރެއްވި މަތިވެރި ޖިހާދުތަކުގެ ވާހަކަ، މި ސޫރަތުގައި ވާތީ ފެސް ދެއެވެ. އޭގެ އިތުރުން، اللهُ ﷻ ދީނުގެ ދަޢުވަތުދެއްވުމުގައި ކުރިމަތިޖެހުނު ހާލަތްތަކުން އެ ނަބިއްޔުންނަށް ޙިމާޔަތްދެއްވައިގެންނެވި ޢިނާޔަތާއި، އުނދަގޫތަކާއި، ދުއްތޮރުތަކުން އެ ނަބިއްޔުން ސަލާމަތްކުރައްވައިގެންނެވި ގޮތްތަކާއި، މި ސޫރަތުގައި ބަޔާންކުރައްވައިފައި ވާތީ ފެސް ދެއެވެ.

1- مَوْقِعُ الْمُصْحَفِ الْإِلِكْتْرُونِي التَّعْرِيفُ بِالسُّوَر

އަދި، الله ﷻ ގެ ރިވެތި އިސްމުފުޅުތަކުގެ ތެރެއިން، الله މި އިސްމުފުޅާއި، الرَّحْمٰنُ މި އިސްމުފުޅާއި، السَّمِيعُ މި އިސްމުފުޅާއި، الْعَلِيمُ މި އިސްމުފުޅާއި، މި ހަތަރު އިސްމުފުޅު މި ސޫރަތުގައި އައިސްފައިވެއެވެ.

ދަންނާށެވެ! އާންމު ގޮތެއްގައި ހުރިހާ މައްކީ ސޫރަތްތަކެއްގައި ވެސް ވަނީ، އިސްލާމީ ޢަޤީދާގެ ވާހަކައެވެ. އެހެންކަމުން، ޢުމޫމަ ގޮތެއްގައި މި ސޫރަތުގައި ވެސް ވަނީ، އިސްލާމީ ޢަޤީދާގެ އަސާސްތަކުގައިވާ ތައުޙީދުގެ ވާހަކައެވެ. الله ﷻ ގެ އެއްކައުވަންތަކަން ދަލީލުތަކުން ބަޔާންކޮށްދެއްވައި، ހުރިހާ ދަޢުވާތައް ހަމައެކަނި، އެ إِلٰهއަށް ޢިބާދަތްކުރުމަށް އެބައިމީހުންނަށް ގޮވައިލެއްވުމަށް ރަސޫލުންނާއި ނަބިއްޔުން ފޮނުއްވި ވާހަކައެވެ.

އަދި ހެއްދެވުމަކުން މަރުވެ ފަނާވެ ނެތިދިޔުމަށްފަހު، ޤިޔާމަތް ދުވަހު އަލުން ދިރުވާ އަލުން، އެބައިމީހުން ދިރުއްވައި މަޙްޝަރުކުރެއްވުން ވާހަކައާއި، އެ ދުވަހުން ކުރިމަތިވާނެ ބިރުވެރިކަމާއި ނުރައްކާތެރިކަމުގެ ބޮޑުކަމުގެ ވާހަކައެވެ.

ފަހެ، މި ސޫރަތް ފެއްޓިފައިވަނީ ވެސް، ދުނިޔޭގައި އުޅުނިކޮށް ޙިސާބުތަކުން ކުރާ އަމަލުތަކުގެ ހިސާބު، އާޚިރަތް ދުވަހުން ބައްލަވާނޭ ކަމާމެދު ކުޑަވެސް ޙިސާބުބެއްލެވުން ނުބައިކަމާއި، އެ ދުވަހަށް ދިމާވާ ބޮޑު އާޚިރަތުގެ ކަމެއްގައިވެ، ކުރިމަތިވާ މުޖުތަމަޢު ވަގުތު ކުރީގައި، ދުނިޔޭގެ ޙަޔާތުގެ މަޝްޣޫލުކަމުގައި ދުނިޔޭގެ ޙަޔާތުގެ ޒީނަތްތަކުގައި އަދި އެކި ވައްތަރުގެ ވާހަކައިން ވާހަކައިންނެވެ.

ދީން އެއަންގަރު، މި ސޫރަތުގައި ވަނީ، ރަސޫލުންގެ ރިސާލަތު ދޮގުކުރި
އުންމަތްތަކުގެ މީހުން ދިރިއުޅުން ކަންތައް އެ ކަންތަކުގެ އަހްލުވެރިންނާ އެކު
ހާލުވެރިމިގޮސްތަކައި ވަނިކޮށް، ކަލާނގެ އަހްލުވެރިންނަށް ގެންނާން އޮޅުމާ
އެކު ވެސް، އެ ކަމުން އިބްރަތް ހާސިލުކުރުމަށް ނެތި، ކީރިތި ޤުރުއާން ދޮގުކޮށް،
اللهُ ﷻ ގެ ރަސޫލާ ބެހޭ ގޮތުން، ބާޠިލު ވާހަކަތައް ދައްކައި އުޅުން ކަލާނގެ
މުޝްރިކުންގެ ވާހަކައެވެ.

އަދި ކުރީގެ އުންމަތްތަކުގެ މީހުން ވެސް، އެބައިމީހުންގެ ގާތަށް ޖޮހުއްޖުން ރަސޫލުން
ގެންނެވި ދަޢުވަތު ދޮގުކޮށް، ކުރިމަތިލާ މަޖުބޫރުކަމުގައި އުޅެއުޅެ ތިއްބަވައި، އެބައިމީހުންނަށް
ނިސްބަތްކުރެއްވުން އަރިހުން ކުށްވެރިކަން އެބައިމީހުންނާ ކުރިމަތިވެވުނުން،
اللهُ ﷻ ގެ ބަސްބަހަށް ޙުކުމްކުރަން ގަބޫލުކުރުމަށް ދެއްކެވުމުން، އެ ކަމުން އެބައިމީހުންނަށް
ކިޔެވުމަށް ފައިދާއެއް ނުކުރި ވާހަކައެވެ. އަދި އުފެދުނު ބައިގައި ބާރު އުފެއްދެވުމުގެ ގުދުރަތާއި،
އެނގިގަތުމަށް ދިރޭ ބޮޑު ފުރަތަމަ އުފެއްދެވުމުގައި، اللهُ ﷻ ގެ މަތިވެރިވަންތަކަމާއި
ކަރުނަވަތްވަންތަކަމުގެ މައްސަލަ ދަލީލުކުރުވި ހުރިހާ ވާހަކަ މި ސޫރަތުގައި
ބަޔާންކުރައްވައިފައިވެއެވެ.

އެއީ، އެ ހުރިހާ ފަރުމާން، އުފެއްދެވުމުގެ ބިމާ އަދި އެ ދުވަހުގައި ވާހައި ދަރައި، އުފެދުމު
ހާލިޤުވަންތަ إِلٰهُ ގެ އެއްކަލައުވަންތަކަމާއި، މާތްވަންތަކަމާއި، މަތިވެރިވަންތަކަމާއި،
ބޮޑުމަތިވަންތަކަމާއި، އެ إِلٰهُ ހިންގަވައި ތަދބީރުކުރައްވާ ކަންތައްތަކުގެ ފުރިހަމަކަން
މިސްތަކުން ދެނެގަތުމަށެވެ. ދީން އެއަންގަރު، މި ސޫރަތުގައި ވަނީ ބަޔާން ރަސޫލުންގެ
ވާހަކައެވެ.

އެ ވާހަކަތައް ތިރީގައިވަނީ، إِبْرَاهِيمُ عليه السلام އާއި، އެ ރަސޫލާގެ ޤައުމުގެ މުޝްރިކުންނާ ދެމެދު ހިނގައިދިޔަ ކަންތައްތަކުގެ ވާހަކައިންނެވެ. ވުމާއެކު، އެ ރަސޫލާގެ ވާހަކަ ނުހަނު ރިވެތި އުސޫލުބަހުން މި ސޫރަތުގައި އައިސްފައި ވެއެވެ. އަދި އެ ވާހަކައިގެ ތެރޭގައި، ބުދުތަކަށް އަޅުކަންކުރުން ހުއްދަނުވާނޭ ކަން ބަޔާންކުރެއްވުމުގެ ގޮތުން، إِبْرَاهِيمُ عليه السلام ގެންނެވި ހުއްޖަތްތަކާއި ބުރުހާންތަކަށް ދޭނޭ އެއްވެސް ޖަވާބެއް ނޭނގުން ހިނދު، ދިރިހުންނަވަނިކޮށް، އެ ރަސޫލާ އަނދައިލުމަށް، އެ ރަސޫލާގެ ޤައުމުގެ މުޝްރިކުންކުރި މަސައްކަތާ ނާކާމިޔާބުކުރައްވައި، اللهُ سبحانه وتعالى އެ ރަސޫލާއަށް، ނަޞްރުދެއްވި ވާހަކަ ވެސް ވެއެވެ.

އަދި، إِبْرَاهِيمُ عليه السلام ގެ ވާހަކައަށް ފަހު، إِسْحَاقُ عليه السلام އާއި، يَعْقُوبُ عليه السلام އާއި، لُوطُ عليه السلام އާއި، نُوحُ عليه السلام އާއި، دَاوُودُ عليه السلام އާއި، سُلَيْمَانُ عليه السلام އާއި، أَيُّوبُ عليه السلام އާއި، إِسْمَاعِيلُ عليه السلام އާއި، إِدْرِيسُ عليه السلام އާއި، ذُوالكِفْلِ عليه السلام އާއި، ذُو النُّونِ ލަޤަބުން ލަޤަބުލިބިވަޑައިގެންނެވި يُونُسُ عليه السلام އާއި، زَكَرِيَّا عليه السلام އާއި، عِيسَى عليه السلام އާއި، މި ހުރިހާ ރަސޫލުންގެ ވާހަކަ ކުރުގޮތަކަށް އައިސްފައި ވެއެވެ.

އަދި ތައުޙީދުގެ ދަލީލުދައްކަވައި، اللهُ سبحانه وتعالى ގެ އެއްކައުވަންތަކަން ތެދުކޮށް ޤަބޫލުކޮށް، ހަމައެކަނި، އެ إِلٰه އަށް އަޅުކަންކުރުމަށް، އެ ރަސޫލުންގެ ޤައުމުގެ މީހުންނަށް، އެ ރަސޫލުން ގޮވައިލެއްވުން، އެ ރަސޫލުންނާ ކުރިމަތިވި ބޮޑެތި އަނިޔާތަކާއި، ދަތިތަކާއި، އުނދަގޫތަކާއި ވާހަކައާ ވެސް، ނުހަނު ކުރު ގޮތަކަށް މި ސޫރަތުގައި އައިސްފައި ވެއެވެ.

އަދި މި ސޫރަތް ނިންމަވައިލައްވައިފައި ވަނީ، ޤިޔާމަތްތަކަށް ހަރުގަތުން ކަޅުގަޑި

ފެނުމުން ނަބިއްޔާ އަދި، ރަސޫލާ مُحَمَّدُ ﷺ އަށް ދެއްވުން ރިސާލަތުގެ ވާހަކަ

ބަޔާންކުރެއްވުމުންނެވެ.[2]

މި ސޫރަތުގެ އިތުރުކަމާއި މާތްކަން

މި ސޫރަތުގެ އިތުރުކަމާއި މާތްކަމާ ބެހޭ ގޮތުން، عَامِرُ بْن رَبِيعَة ވިދާޅުވިއެވެ. މެހެމާނަކު ދިޔަ އަރަބީންގެ މީހަކު، عَامِرُ ގެކައިރަށް ގޮސް، އެ ބިމަކާބެހޭ ދުރުމާނެއްގެ ގޮތުގައި ފާޑުކިޔުމުން، އެ މީހާއަށް ނުހަނު ރަނގަޅުކޮށްދެއްވުމަށް ވީމާ، އެ މީހާ ގޮވައިގެން، رَسُولُ اللهِ ﷺ ގެ އަރިހަށް ވަޑައިގަތެވެ. އަދި އޭނާ އަރިހުގައި ވާހަކަ ދެންނެވިއެވެ. ދެން، رَسُولُ اللهِ ﷺ ގެ އަރިހުން އެނބުރި އައިސް، عَامِرُ ގެ އަރިހުގައި އޭނާ ދެންނެވިއެވެ. އަރަބީންގެ ވާދީތަކުގެ ތެރޭގައިވާ އެންމެ މޮޅު ވާދީ، އަޅުގަނޑަށް ދެއްވުމަށް އެދި އަޅުގަނޑު ވަނީ، رَسُولُ اللهِ ﷺ ގެ އަރިހުގައި ދަންނަވައިފައެވެ.

ވީމާ، އެ ވާދީ އަޅުގަނޑަށް ދެއްވައިފި ނަމަ، އަޅުގަނޑު ގަސްތުކުރަނީ، އެ ތަންތަން ކޮންމެވެސް ބިންކޮޅެއް ތިބާއަށް ކަނޑައިދިނުމަށެވެ. އޭރު، ތިބާއާއި ތިބާއަށް ފަހު ތިބާގެ ބޭފުޅުންނަށް އެ ބިންކޮޅުގެ މިލްކުވެރިކަން އޮތުމަށެވެ. މި ވަގުތިން އޭނާ ދެންނެވުމުން، عَامِرُ ވިދާޅުވިއެވެ. ކަލޭ ތިޔަ ދޭ ބިންކޮޅުގެ ބޭނުމެއް މަށަކަށް ނެތެވެ. އެހެނީ، ދުނިޔަވީ ކަންތައްތަކާއި ތަކެތީގެ މަތިން އަޅުގަނޑުން ހަނދުމަނައްތާލައިދޭ ސޫރަތެއް މިއަދު ބާވައިލެއްވިއްޖެއެވެ. އެ ސޫރަތަކީ، ﴿اقْتَرَبَ لِلنَّاسِ حِسَابُهُمْ وَهُمْ فِي غَفْلَةٍ مُعْرِضُونَ﴾ މި ސޫރަތެވެ.[3]

2- صَفْوَةُ التَّفَاسِير لِلشَّيْخ مُحَمَّد عَلِي الصَّابُونِي

3- تَفْسِيرُ الْقُرْآنِ الْعَظِيم لِلإِمَامِ الْحَافِظ ابْنِ كَثِير الدِّمَشْقِي وَالدُّرُّ الْمَنْثُورُ لِلإِمَامِ جَلاَلِ الدِّين السُّيُوطِي

بِسۡمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحۡمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ

اللهُ ﷻ ގެ އިސްމުފުޅުގެ ބަރަކާތުން ފަށަމެވެ. އަދި، اللهُ ﷻ ގެ ރަޙްމަތުން
ވާގިއްދިނުން، މި އަގާ ކުރާން މި ގަސްތުކުރާ ގޮތް ޢަމަލު ނިމުމަކަށް ގެނެސްދިން
އެ ކަލާނގެ ދިވެހިބަސްގެ ގޮތް ތަރުޖަމާ ދެއްވުމި މި ޢަމަލު ޤަބޫލުކުރައްވާން އެދެމު
ބާރަގަތެވެ. اللهُ ﷻ އީ، އެ إِلٰهަށް ޙައްޤުވަންތަ ޢިބާދަތްކުރަނީ، ޙައްޤުވަންތަ
ޢިބާދަތަކީ ޢަދު އެކަލާނގެ ފަރާތުން ނާޒިލުކުރެއްވި، ދީނުގައި ކުރިޔަށް ނިޔަމަތާއި
ދުއާގެ، ރަސޫލުން ވަޙީ إِلٰهެވެ. ޢަދު ދީނުގައި އެކަލާނގެ، އެ إِلٰهަށް ޙައްޤުވަންތަ
ޢިބާދަތް، އެހެންމީހުން ނުކުރާ އެއްވެސް ރަސޫލުން إِلٰهެވެ.

ٱقۡتَرَبَ لِلنَّاسِ حِسَابُهُمۡ وَهُمۡ فِي غَفۡلَةٖ مُّعۡرِضُونَ ١

﴿1﴾ ދުނިޔަވީ ބަޔާނުގައި ހިސާބުތަކުން ކުޅަ ބަދަލުދެއްވާ ދުވަސް، އެހެންމީހުންނަށް
ބައްލަވައި ދެއްވާ ޤިޔާމަތް ދުވަސް ވަރަށް ކައިރިވެއްޖެއެވެ. ކަން މިހެން ހުރިޔަ
އެކު ވެސް، ކާފިރުންނަކީ ދިރިއުޅުމުގައި ހަމަކާށި ގާފިލުވެ، އެ ބަދަލުދުވަހު
ކުރިމަތިވާ ފަރުވާފުޅު ނުބަލަހައްޓައި، އެ އިންޒާރަށް ފުރަގަސްދީ ދުނިޔަވީ ކަންތައްތަކުގައި
މަސްގުލް ވެގެންވެއެވެ.[4]

مَا يَأۡتِيهِم مِّن ذِكۡرٖ مِّن رَّبِّهِم مُّحۡدَثٍ إِلَّا ٱسۡتَمَعُوهُ وَهُمۡ يَلۡعَبُونَ ٢

﴿2﴾ އަދި ކާފިރުންނަށް ގޮތަށް، އެހެނިހެން ރައްބުގެ ރަޙްމަތުން، އަލަށް ނާޒިލުވާ
އެއްޗަކީ ޤުރުއާން އާޔަތެއް އަޔަސް، އެ އާޔަތްތަކާއި އެ އާޔަތެއްގެއިވާ ނަސޭހަތެއް
ފުރަގަސްދީފައި ބާރުގައި ދެކޮޅު، އެ އާޔަތެއްގެ އަޑު، އެ ކާފިރުންނަށް، އަހައި ނުލެއެވެ.

އެހެންކަމުން، ހިރިހީ ޤުރުއާނުގެ އާޔަތްތަކުގެ ތެރެއިން އާދަޔާއި ބެލިއިރުވެސް ކަންތުރު
ހިނދުގައިވެ، އެ އާޔަތްތައް އަޑު އެހައިލުމުން އަރައިފައިވި، އެ އާޔަތް އެއީ
ކުޅިވަރެއް ކަމުގައި ހަދައި، މަލާމާތްކުރާ ގޮތުގައެވެ.5

لَاهِيَةً قُلُوبُهُمْ ۗ وَأَسَرُّوا۟ ٱلنَّجْوَى ٱلَّذِينَ ظَلَمُوا۟ هَلْ هَٰذَآ إِلَّا بَشَرٌ مِّثْلُكُمْ ۖ أَفَتَأْتُونَ ٱلسِّحْرَ وَأَنتُمْ تُبْصِرُونَ ۝٣

{3} އެންގެހަކި ޔާރަމްތަކުގެ ވެރި ރަބުّގެ ބަޝީރަތުން، ކަމެއް އިލްމު ޤަސްދާގެ މައްޗަށް
ބާވައިލެއްވި އާޔަތްތަކުގެ އަޑު އެ ކާފިރުންތަކުން އެދި ކަމުގައި ވިޔަސް، އެ އާޔަތްތަކުގެ
އަޑު އެހައިލުމުން އަރައިސް، އެ އާޔަތްތަކުގައިވާ އިރުޝާދުތަކުން އެހައިލުމުގެ ހިތްތަކުން
އާޚިރަތުގެ ބާރުގެއްވެ. އެހެން، އެހައިލުމުގެ ހިތްތަކަށް ވަނީ ބާޠިލު ކަންތައްތަކާ
ހުރި މަޝްއޫލުވެ، ހަވާ ނަފްސުގެ އެދުންތަކުން ފުރިފައެވެ. ފަހެއްކާ، ޤުރްއާނުގައިވާ
ވާހަކަތައް އެހައިލުމުނަކަށް ނުވިސްނައެވެ.

އަދި ކިޔުއްތެރިޔާ! މައްކާގެ މުޝްރިކުން، ހިތްހިތި ޒަޢީމާ ގެންގުޅެ ދަރުވަޅު
ދޮގުކަން، އެހައިލުމުގެ އަޑުއަހާ ނަފްސަނަ އަނިޔާވެރިވި މުޝްރިކުން ވަނީ ހިތްހިތި
ޤުރައިޝް ބޭރު ގޮތްން ސިއްރު ސައްލާމަތްކަން، އެ ސައްލާމަތްކަމުގައި ދެކެވުނު ވާހަކަތައް
އެހައިލުމުގެ ގޮތުގައި ސިއްރުކަންކުރައްވެ. ފަހެ، އެ ސިއްރު ސައްލާމަތްކަމުގައި އެހައިލުމުން
އެއްބަސްވެ އުޅުނީ، مُحَمَّدُ ﷺ ގެންގުޅި ދަރުވަޅު ގޮތުގައިކަން ހިމާޔަތްކުރުން މީސްތަކުން
އެއްކިބާކުރުން، އިސްލާމް ދީނަށް ވަނުމުގެ މަގު މީސްތަކުންނަށް ބަންދުކުރުމަށެވެ.
ފަހެއްކާ، އެހައިލުމުގެ އެ ނުބައި މަގުބަޔަށް ބާޠިލުކުރުމަށް ޖަހައި އެހައިލުމުގެ
ސިއްރު ޖަލްސާތަކުގައި އެހައިލުމުން ބަހައްޓައެވެ.

5– التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّؤُونِ الْإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

مُحَمَّدُ بْن عَبْدِ اللهِ އަކީ، ތިޔަބައިމީހުން ފަދަ އާދަމުގެ ދަރިއަކު ކަމުގައި މެނުވީ
އެބަވޭހެއްޔެވެ؟ مُحَمَّدُ بْن عَبْدِ اللهِ އަކީ، ހަމަކަށަވަރުން ވެސް ތިޔަބައިމީހުން
ފަދަ އިންސާނެކެވެ. އެއްވެސް ކަމެއްގައި އޭނާއާއި ތިޔަބައިމީހުންނާ އެއްވެސް
ތަފާތެއް ނެތެވެ. އަދި ހަމަކަށަވަރުން، އޭނާ އެ ގެންނަވާ ޤުރްއާނަކީ ބޮޑުވެގެންވާ
ސިޙްރެކެވެ.

އަދި ތަންދޮރު އެނގޭ ބަޔަކު، ދެކެދެން ތިބެ ތިޔަބައިމީހުން ސިޙްރު ގަބޫލުކުރަނީހެއްޔެވެ؟
އަދި، مُحَمَّدُ بْن عَبْدِ اللهِ އަކީ، ތިޔަބައިމީހުން ފަދަ އިންސާނަކު ކަން އެނގި ތިބެފައި،
އޭނާގެ އަރިހަށް ގޮސް އޭނާއާ ތަބާވެ، އޭނާ އެ ދައްކަވާ ވާހަކަފުޅުތައް ތިޔަބައިމީހުން
ތިޔަ ގަބޫލުކުރަނީ ފަހެ ކިހިނަކުންތޯއެވެ؟[6]

قَالَ رَبِّى يَعۡلَمُ ٱلۡقَوۡلَ فِى ٱلسَّمَآءِ وَٱلۡأَرۡضِۖ وَهُوَ ٱلسَّمِيعُ ٱلۡعَلِيمُ ﴿٤﴾

﴿4﴾ ކީރިތި ޤުރްއާނާއި، ކައު އިތުރު ރަސޫލާ ބަހެ ގޮތުން މުޝްރިކުން
ދައްކައި އުޅުން ވާހަކަތަކާއި އެބައިމީހުންގެ ކަންތައްތައް، އެ ރަސޫލާގެ ވެރި رَبّ އާ
ހަވާލުކުރައްވާ ބާރުކޮޅު، އެ ރަސޫލާ ވިދާޅުވިއެވެ. އުޑުގައި ބިމުގައި ދެކެވޭ ހުރިހައި
ވާހަކަތަކެއް، ތިމަން ރަސޫލާގެ ވެރި رَبُّ ދެނެވޮޑިގެން ވެއެވެ. އަދި ތިޔަބައިމީހުން
ދައްކާ ވާހަކަތަކުގެ ތެދުއިން ތިޔަބައިމީހުން ސިއްރުކުރާ ވާހަކަތައް، އެ إِلٰهُ، މާތްވެގެން
ދެނެވޮޑިގެންވާ ވެއެވެ. އަދި، އެ إِلٰهِ، ތިޔަބައިމީހުން ދައްކާ ހުރިހައި ވާހަކަތަކެއް
އައްސަވައި ވޮޑިގެންވާ އަދި ތިޔަބައިމީހުންގެ ހުރިހައި ކަމަކާ ބާވަތެއް،
މާތްވެގެން ދެނެވޮޑިގެންވާ إِلٰهެވެ.

6- التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الْإِسْلاَمِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة

ދަންނަވާށެވެ! މި އާޔަތްގައި މި ވަނީ، ހިޔާލީ ތަސްވުރާ އަދި، ހިޔާލީ ޤުރުއާނާ ބެހޭ ގޮތުން ބަޔާކުތޯއް ނުކޮ ބާތިލު ދޮގު ވާހަކަތައް ދައްކައި އުޅޭ ކާފިރުން ބަދަލަކަށް ޖަހައި އަދިސްތަހިވާ ގަދަފަދަ ވައީދުގެ ބަސްތުގެކެވެ.

بَلۡ قَالُوٓاْ أَضۡغَٰثُ أَحۡلَٰمِۭ بَلِ ٱفۡتَرَىٰهُ بَلۡ هُوَ شَاعِرٞ فَلۡيَأۡتِنَا بِـَٔايَةٖ كَمَآ أُرۡسِلَ ٱلۡأَوَّلُونَ ٥

﴿5﴾ އަދި ކިޔައެއްނެއްތޯ! ހިޔާލީ ޤުރުއާނަށް އިސްލާހުކުރުމުގެ ގޮތުން ބައެއް ކާފިރުން ބުނެއެވެ. ހަމަކަށަވަރުން، مُحَمَّدُ بْن عَبْدِ اللهِ ގެންނަވައިގެން އެ އުޅުއްވާ ޤުރުއާނަކީ، އޭނާ ދުނިޔެއިގެންހަދައިވާ އެއްވެސް ބަޔާކުތޯއް ނުކޮ ހުވަފެނުގެ އަސަރުތަކެކެވެ. އަދި އަނެއް ބަޔަކު ބުނެއެވެ. އަދި ކިޔައެއްނެއްތޯ؟ އެ ޤުރުއާނަކީ، اللهُ ﷻ ގެ ބަސްފުޅަކުން ބާވައިލެއްވިކަމަށްވާ ވަޙީއެއް ނޫނެވެ. ނަމަވެސް، އެއީ، مُحَمَّدُ بْن عَبْدِ اللهِ އަމިއްލަތުރުދާކަން ހައްދަވައިގެންވާ ބުރާކާން ތޯއެވެ.

އަދި އަނެއް ބަޔަކު ބުނެއެވެ. އަދި ކިޔައެއްނެއްތޯ؟ مُحَمَّدُ بْن عَبْدِ اللهِއަކީ ޝާޢިރެކެވެ. އޭނާ އެ އުޅުއްވަނީ ޝިޢުރެވެ. ވީމާ، މިމަންޒަރުގެ ކިބައިން، مُحَمَّدُ بْن عَبْدِ اللهِ އުފިލިވަޖެއިގެންނަވަނީ، އޭނާގެ ރަސޫލުކަން ސާބިތުކުރުން ކަމުގައި ވަނީ ނަމަ، ކުރީގެ ރަސޫލުންގެ މުޢުޖިޒާތުން، مُوسَى عليه السلام ގެންގުޅުއްވި އަސާގަނޑާއި، صَالِحُ عليه السلام ގެންގުޅުއްވި ޖަމަލުގަނޑާއި، عيسى عليه السلام ގެންގުޅުއްވި ކަހަލަ މުޢުޖިޒާތްތަކުގެ ތަފާތު ގެންނަ ކިބައިން ފެނިފައިވާހެން، މިމަންޒަރުގެ ގޮތަށް، مُحَمَّدُ بْن عَبْدِ اللهِ ވެސް ނިޝާން ގެންނަވައިދެއްވަންވާނެއެވެ.[7]

7- التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّؤُونِ الْإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

ތަންނާނެވެ! މުޝްރިކުންގެ އެ ވާހަކަތަކަށް ޖަވާބުދެއްވައި، ﷲ ﷻ އަންނަނިވި ވާހަކަ ބާވައިލައްވައިފައެވެ.

مَآ ءَامَنَتۡ قَبۡلَهُم مِّن قَرۡيَةٍ أَهۡلَكۡنَٰهَآۖ أَفَهُمۡ يُؤۡمِنُونَ ﴿٦﴾

(6) މައްކާގެ ކާފިރުންގެ ކުރީގައި އުޅުނު ހަލާކުކުރެއްވި ރަށްރަށުގެ ކާފިރުން ވެސް ވަނީ،
އެބައިމީހުންގެ ގާތަށް ފޮނުއްވުނު ރަސޫލުންގެ އަރިހުން، މައްކާގެ މުޝްރިކުން
އެ އެދޭ ފަދަ މުޢުޖިޒާތްތައް ގެނެސްދެއްވުމަށް އެދިފައެވެ. އަދި އެބައިމީހުން އެ އެދުނު ފަދަ
މުޢުޖިޒާތްތައް، އެ ރަސޫލުންނަށް، ތިމަން إِلٰهُ ދެއްވުމުން، އެ ކާފިރުން ވަނީ،
އެ މުޢުޖިޒާތްތަކަށް ދޮގުހަދާފައެވެ. އަދި އެ މުޢުޖިޒާތްތަކަށް ދޮގުހެދުމުން ފަހު ވެސް،
އެބައިމީހުން ވަނީ، އެ ރަސޫލުން ގެންނެވި ނަސޭހަތް ދޮގުކޮށްފައެވެ. އެހެންކަމުން،
ތިމަން إِلٰهُ އެބައިމީހުން ހަލާކުކުރެއްވީމެވެ. ފަހެ، މައްކާގެ ކާފިރުން އެ އެދޭ ފަދަ
މުޢުޖިޒާތް، އިބަ ރަސޫލާއަށް ދެއްވުމުން، އެބައިމީހުން، ފަހެ އީމާންވާނޭތޯއެވެ؟
ހަމަގައިމު އެބައިމީހުން އީމާނެއް ނުވާނެތެވެ.[8]

وَمَآ أَرۡسَلۡنَا قَبۡلَكَ إِلَّا رِجَالٗا نُّوحِيٓ إِلَيۡهِمۡۖ فَسۡـَٔلُوٓاْ أَهۡلَ ٱلذِّكۡرِ إِن كُنتُمۡ لَا تَعۡلَمُونَ ﴿٧﴾

(7) އޭ ރަސޫލާއެވެ! އަދި، އިބަ ރަސޫލާގެ ކުރީގައި ވެސް، ތިމަން إِلٰهُ،
އެ ބަޝަރުން ވަހީ ބާވައިލައްވައި، އިންސާނުންގެ ތެރެއިން ފިރިހެނުން ހޮވައި
އެކަން ބަޝަރު، ތިމަން إِلٰهُގެ ރަސޫލުން، މުޝްރިކުންގެ ގާތަށް ރަސޫލުންކަމުގައިގެން
ފޮނުއްވައިފައި ނުވެއެވެ. އަދި މުޝްރިކުންގެ ގާތަށް ފޮނުއްވުނު ރަސޫލުންގެ
ގޮތުގައި، ފަހަރެއްގައި ވެސް، ތިމަން إِلٰهُގެ ބަސްފުޅުން މަލާއިކަތުންނެއް
ނުފޮނުއްވަމެވެ.

8- الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِير مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرٍ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّة بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة

އޭ ދި ތިބަ ކާފިރުންނޭވެ! ފަހެ، ތިޔަބައިމީހުން އެ ކަން ނުދަންނަ ކަމުގައި
ވާނަމަ، ތިޔަބައިމީހުންގެ ކުރިން ސުވާލު ފޮތްތަކު ކިބައިވާ މީހުންގެ ތެރޭގައި މީހި
އިލްމުގެ އަހުލުވެރިންނާ ސުވާލުކޮށް، އެބައިމީހުންކުރެން އަހައި އެ ކަން
އޮޅުން ފިލުވައިބަލާށެވެ![9]

وَمَا جَعَلْنَٰهُمْ جَسَدًا لَّا يَأْكُلُونَ ٱلطَّعَامَ وَمَا كَانُوا۟ خَٰلِدِينَ ﴿٨﴾

﴿8﴾ އަދި، ތިމަން إِلٰهُގެ ރަސޫލުބޭކަލުން މީސްތަކުންގެ ގޮތަށް ކާއެއްޗެ
ނުކެއްވުމަށް، ކައިން ބޭނުނުވާ، އެ ހަށިތައް ވެސް އިންސާނުންނަށް ބޭނުންވާ
ކާއެއްޗެއް ކުރެއްވުމުގައި ބޭނުންނުވާ ގޮތް ހެދިބަކަށް ކަމުގައި، ތިމަން إِلٰهُ
ނުލައްވަމެވެ. އެބޭކަލުން، އެކަލޭގެ ވެސް އިންސާނުންނާ އެއްފަދައިން،
އެ ރަސޫލުން ވެސް ކެއުމާއި ބޯމަށް ބޭނުންވާ ހަށިތަކެވެ. އަދި
އަވަހާރަވުމެއް ނެތި، ތާއަބަދު ދުނިޔޭގައި ދެމިއޮތުމެއް ކަމުގައި ވެސް،
އެ ރަސޫލުން ނުވެތެވެ.[10]

ثُمَّ صَدَقْنَٰهُمُ ٱلْوَعْدَ فَأَنجَيْنَٰهُمْ وَمَن نَّشَآءُ وَأَهْلَكْنَا ٱلْمُسْرِفِينَ ﴿٩﴾

﴿9﴾ ދެން އެއަށްފަހު، އެ ނަބިއްޔުންނަށް ވެވަޑައި ވާހަކަވެ، ތިމަން
ތިމަން إِلٰهُ ކުރެއްވި ވަޢުދުފުޅު ފުއްދަވައި، އެ ނަބިއްޔުންނަށް އެ ނަބިއްޔުންނާ
ވަޢުދު ކުރުއްވެވި، ތިމަން إِلٰهُގެ ރަސޫލުން ނަޖާތަށް ކާމިޔާބު ދެއްވީމެވެ.
އަދި، ކާފިރުވުމުގެ ގޮތުގައި ހައްދުފަހަނަ އަރައިގަތް، އެ ނަބިއްޔުންނަށް
އެ ނަބިއްޔުންނާ ވަޢުދު ދޮގުކުރި ސަރަޙައްދު ފަހަނައަޅައި ދިޔަ ހަލާކުކުރެއްވީމެވެ.

9- الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِيرِ مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرٍ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّة بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة
10- الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِيرِ مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرٍ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّة بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة

އަދި އެ ބައެއްގެ ވެރި ރަބّުގެ އެންގެވުންތަކަށް ބޮޑުކަން ކާފިރުވެ، ގިނަގުނަ
ޙުދޫދުތަކަށް އަރައިގަން، އަމިއްލަ ނަފްސަށް އަނިޔާވެރިވި މީހުން ހަލާކުކޮށްލައްވައި،
ތިމަން إِلٰهُ އެބައިމީހުން ނެތިކޮށްލެއްވީމެވެ.[11]

لَقَدۡ أَنزَلۡنَآ إِلَيۡكُمۡ كِتَٰبٗا فِيهِ ذِكۡرُكُمۡۚ أَفَلَا تَعۡقِلُونَ ﴿١٠﴾

﴿10﴾ އޭ މީސްތަކުންނޭވެ! ހަމަކަށަވަރުން، ތިޔަބައިމީހުންނަށް ބަޔާނާއި ވާ އިރުޝާދުތަކާއި
ޙިކުމަތްތަކާއި، ނަސޭހަތްތަކާއި ބަސްފުޅުތަކާއި، ވަޢުދު އިންޒާރުގެ ހުކުމްތަކުން ފުރިފައިވާ
އެ ފޮތުގައި އެކުލެވިގެންވާ ފޮތެއް، ތިމަން إِلٰهُ ބާވައިލެއްވީ ތިޔަބައިމީހުންގެ ގާތަށް
ފޮނުއްވީމެވެ. ފަހެ، ހަމަކަށަވަރުން، އެ ފޮތުގައިވާ ވާހަކަތައް ޝަރަފުކަން، އެ ފޮތުން
ނަސޭހަތާއި އިބުރަތްތެރިކަމެވެ، އެ ފޮތުގައިވާ ގޮތަށް ތިޔަބައިމީހުން އުޅެފި ނަމަ،
ދުނިޔެއާއި އާޚިރަތުގެ އިއްޒަތާއި ޝަރަފު ތިޔަބައިމީހުންނަށް ލިބޭން ވެއެވެ. ފަހެ،
ތިމަން إِلٰهُ ބަސްފުޅުން ތިޔަބައިމީހުންގެ ގާތަށް ފޮނުއްވީ، ޔާދީ ޤުރުއާނުގައިވާ
ގޮތަށް އުޅުމުން، ތިޔަބައިމީހުންނަށް ދުނިޔެއާއި އާޚިރަތުގައި ޝަރަފު ލިބޭނެ
ކަމާމެދު ތިޔަބައިމީހުން ވިސްނައި ފިކުރުކުރުމަށް ނުހޭލެނީ ހެއްޔެވެ؟ ވިއިރު، އެ ގޮތަށް އީމާންވެ،
އެ ފޮތުގައިވާ ގޮތަށް އަމަލުކުރުމަށް ތިޔަބައިމީހުން އަވަސްވެގަންނަންވީކަމެވެ![12]

وَكَمۡ قَصَمۡنَا مِن قَرۡيَةٖ كَانَتۡ ظَالِمَةٗ وَأَنشَأۡنَا بَعۡدَهَا قَوۡمًا ءَاخَرِينَ ﴿١١﴾

﴿11﴾ އަދި، ތިމަން إِلٰهُ ގެ ބަސްފުޅުން، އެ ރަށްރަށުގެ އަހުލުވެރިންގެ ގޮތަށް
ރަށްތައް ފަނާކޮށްލެއްވީން، އެ ރަށްތައް ގިނައީ ކަރާމަތު ގަތްވުންތަކަށް، އެބައިމީހުންގެ
އަމިއްލަ ނަފްސުތަކަށް އަނިޔާވެރިވި ކާފިރުވެރިން، ތިމަން إِلٰهُ
ހަލާކުކޮށްލެއްވީ ނެތިކޮށްލެއްވީމުހެއްޔެވެ؟

11- التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة
12- الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِير مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرٍ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّة بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة

އަދި އެ ބަންދަރުގެ ޒާލިމުން ހަލާކުކުރައްވައި ނެތިކުރެއްވުމަށް ފަހު، އެ ނޫން އެހެން ބަޔަކު، ތިމަން إِلٰهُ އުފެއްދެވީމުވެ.[13]

فَلَمَّآ أَحَسُّواْ بَأۡسَنَآ إِذَا هُم مِّنۡهَا يَرۡكُضُونَ ﴿١٢﴾

﴿12﴾ ދެންފަހެ، އެ ބަންދަރުގެ އަހްލުވެރިންގެ ގާތަށް، ތިމަން إِلٰهُ ގެ ބަސޫލުން ފޮނުއްވުން ދެއްވި ދަބުވަތް ދޮގުލާދި އަނިޔާވެރިންގެ މައްޗަށް، ތިމަން إِلٰهُ ފޮނުއްވި ބަލާތުށް އައުން ގާތްވެއްޖެކަން އިޙްސާސްވެ، އެ ބަލާތުން އަސްނަސަރަން އެބައިމީހުންނަށް ފެނުމުން، އެބައިމީހުން އަވަސްވެގަންނަނީ، އެ ބަލާތުން ސަލާމަތްވުމަށް ދަނީ، އެބައިމީހުންގެ ބަންދަރުން ނުކުމެ، ދުވެފިލަމުނެވެ.[14]

لَا تَرۡكُضُواْ وَٱرۡجِعُوٓاْ إِلَىٰ مَآ أُتۡرِفۡتُمۡ فِيهِ وَمَسَٰكِنِكُمۡ لَعَلَّكُمۡ تُسۡـَٔلُونَ ﴿١٣﴾

﴿13﴾ ދަންނާނެވެ! އެ ބާރުގަދައި އެބައިމީހުން ވަނިކޮށް، މަލާމާތުގެ ގޮތުން އެބައިމީހުންނަށް ގޮވައިލައްވައި، މަލާއިކަތުން ވިދާޅުވާނެއެވެ. ތިޔަބައިމީހުން ދުވެފިލަންނުދާށެވެ! އަދި އެ ނިޢުމަތްތަކުގައި ތިޔަބައިމީހުން އުފާކުރަމުން ތިބި، ދުނިޔާގެ ފޮނިކަމާއި މީރުކަމާ އަރާމުދިރިގެތަކަށް، ތިޔަބައިމީހުންގެ ގެތަކަށް ތިޔަބައިމީހުން އެނބުރި ރުޖޫޢަވާށެވެ! އެހެނީ، ތިޔަބައިމީހުންގެ ދުނިޔަވީ ކަންތައްތަކުގެ ތެރެއިން ކޮންމެވެސް ކަމަކާމެދު ތިޔަބައިމީހުންނާ ސުވާލުކުރެވިދާނެ ވެސް އޮވެދާނެ ކަމުގެވެ.[15]

قَالُواْ يَٰوَيۡلَنَآ إِنَّا كُنَّا ظَٰلِمِينَ ﴿١٤﴾

13- الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِيرِ مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرٍ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ
14- الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِيرِ مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرٍ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ
15- التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وِزَارَةِ الشُّئُونِ الإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

﴿14﴾ އެ އަނިޔާވެރިންގެ ގޯތިގެދޮރަށް އެނބުރި ރުޖޫޢަވުމަށް، އެ މަލާއިކަތުން
އަންގެވުމުން، އޭގެ ކުރީގައި އެބައިމީހުން ކޮށްފައިވާ ގުނާހުތަކަށް އިޢުތިރާފުވާ ބާވު،
އެބައިމީހުން ބުނީއެވެ. އޭ ތިމަންމެންނަށްހުރި ހަލާކުގެ ބޮޑުކަމާއެވެ! الله ﷻ ގެ
އެއްކަލަވަންތަކަން ދޮގުކޮށް، އެ إِلٰهُ ފޮނުއްވި ރަސޫލުން ގެންނެވި ރިސާލަތަށް
އިންކާރުކޮށް، ކާފިރުވުމުގެ ސަބަބުން، ހަމަކަށަވަރުން ވެސް، ތިމަންމެން މި ވަނީ
ތިމަންމެންގެ އަމިއްލަ ނަފްސަށް އަނިޔާވެރިވާ ބަޔަކު ކަމުގައި ވެފައެވެ.[16]

فَمَا زَالَت تِّلْكَ دَعْوَىٰهُمْ حَتَّىٰ جَعَلْنَٰهُمْ حَصِيدًا خَٰمِدِينَ ﴿١٥﴾

﴿15﴾ ފަހެ، ގޮވުން ކަނޑައި ނިމި، ވިހަސްވެގެންވާ ހުސް ތަނެއްމަތީގައި ހުރިހާ
އެބައިމީހުން ދިރިއުޅުން ބަންދުވެ ހަލާކުވި، ދަނޑު ވަޅުން ކަނޑާލެވިގެން
ވެއްޓިފައިވާ ބައެއް ކަމުގައި، ތިމަން إِلٰهُ އެބައިމީހުން ހަލާކުކޮށްލައްވައި ދިނުމަށް
އެބައިމީހުން ކުރަ ކުށްތަކަށް އިޢުތިރާފުވުމުން، ހަލާކުން އޭރު ގޯސްވެފައި އެބައިމީހުން
މިބުނުއެވެ. ވިދާޅުވި، "އޭ ހުރި ހަލާކެއްގެ ބޮޑުކަމާއެވެ!" "އޭ ހުރި ހަލާކެއްގެ
ބޮޑުކަމާއެވެ!" މި ހަޅޭއްލުން ގޮވާލަމުން، އެ ގޮވުމަކީ އެބައިމީހުން ދުވަހަކުވެސް ނިމިގެންނުދިޔައެވެ.

އޭ ނަބިއްޔާއެވެ! ރަސޫލުން ހަމަޖެހިލައްވާށެވެ، ރަސޫލާ ދީނުގެ ރިސާލަތު ދޮގުކުރި
މީހުންނެވެ! އެ ރަސޫލާގެ ރިސާލަތު ދޮގުކުރިން މަތީ ގައުމުތަކުގެ ޢަޛާބުން
ބިރުވެރިވާށެވެ! އެ ގައުމުތަކަށް ޢަޛާބުން ދުނިޔޭގައި ޖެހި ނަމަ، ޢަޛާބުން ދުނިޔޭގެ
ކުރީގެ އުންމަތްތަކުގެ ކާފިރުންގެ މައްޗަށް އައިސް ޖެހުން ހަމަ ޖެހޭ އާއިސް،
ޢަޛާބުން ދުނިޔޭގެ މައްޗަށް ވެސް ޖެހިދާނެތެވެ.[17]

16- الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِير مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرٍ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّة بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة
17- التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة

وَمَا خَلَقْنَا ٱلسَّمَآءَ وَٱلْأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا لَٰعِبِينَ ﴿١٦﴾

﴿16﴾ އަދި އުޑާއި ބިމާ އަދި އެ ދެމެދުގައި ވާހައި ތަކެތި، މިވަން إِلٰه ހައްދަވައިފައި ވަނީ،
ކުޅިވަޅުގައެއް ނޫނެ، ބޭކާރު، ބާތިލު، ކުޅިވަޅެއްގެ ގޮތުގައެއް ނޫނެވެ. އަދިޔާއްމަ!
މިވަން إِلٰهُ، އެ ހުރިހައި ތަކެތި ހެއްދެވިއިރު ވަނީ، މަތިވެރި ޙިކުމަތަކާން ބަޔާކަށެވެ.
އެއީ، އިސްތިދުލާލު މިސާލަކާ ނުލައި ނުލެއްވުމުގެ ބެހެއްޓެވުން އެ ތަކެތި ހެއްދެވި
ނުލައްވައި، މިވަން إِلٰهُގެ އެއްކަލާނގެކަން ކަށަވަރުކުރުވުމަށްޓަކައި ގުދުރަތްތެރިކަމުގެ މަސައްކަތް
ދަލީލާއި ހެކިތައް ކަމުގައި، ޚަލީފާއިންގެ މަސައްކަތް ބަލައިގަތް ޔާދުރުކުރެއްވުމަށް ބަހައްޓަވާ.
އާ މިސާލަކުން ނުވާހެ! މި ހުރިހައި ކަލަކުން ޚަލީފާއިންގެ އިސްތިޤާމަތުގެ ނަމަ،
ޚަލީފާއިންނަން އޮންނަ ޙަޤީޤަތުގެ، އެ ތަކެތި ހެއްދެވި ހާލަތު ވަންތަ إِلٰهُ
އެއްކަލާ ހަމަ އެއްވެސް އެއްޗަކަށް ނުވާނެތެވެ. އަދި، ހާލަތުވަންތަ إِلٰهُ ޙަޤީޤަތަށް
އަޅުކަންކުރުން ޙައްޤުވެގެންވާ އެހެން އެއްވެސް ޖަލާލަތް ނެތްކަމެވެ.[18]

لَوْ أَرَدْنَآ أَن نَّتَّخِذَ لَهْوًا لَّٱتَّخَذْنَٰهُ مِن لَّدُنَّآ إِن كُنَّا فَٰعِلِينَ ﴿١٧﴾

﴿17﴾ އަނބިކަނބަލަކު ވިޔަސް އަދި ދަރިކަލަކު ވިޔަސް އަދި ދަރިކަނބަލަކު ވިޔަސް،
ކުޅިވަޅެއްގެ ގޮތުގައި ހެއްދެވުމަށް، މިވަން إِلٰهُ އިރާދަކުރެއްވި ނަމަ، ހަމަކަށަވަރުން،
މިވަން إِلٰهُގެ ޙަޟްރަތުން، އަނބިއަނބިކަނބަލުންނާއި، ދަރިދަރިކަލުންނާއި،
ދަރިދަރިކަނބަލުން ހުށައްޓަވައި، އެ ގޮތަ ގޮތާޓަކަށް އިޚްތިޔާރުކުރައްވައި އެކަން
އެ ގޮތަށް ހަމަޖެއްސެވީމުއެވެ. އެއީ، އޭގެ ތެރެއިން އެއްވެސް ކަމެއް، މިވަން إِلٰهُ
ކުރައްވާނަން ނަމަށެވެ. ސުބްޙާނަހޫ ތަޢާލާ. އެއިން އެއްވެސް ކަމެއް، އެއްވެސް ބާވަތެއްގައި،
މިވަން إِلٰهُ ކުރައްވާނީ ކަމެއް ނޫނެވެ.

18- التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الْإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

ހުރުނީ، އަނބިކަނބަލަކު ވިޔަސް އަދި ދަރިކަލަކު ވިޔަސް އަދި ދަރިކަނބަލަކު
ވިޔަސް އިޚްތިޔާރުކުރެއްވުމަކީ، އެންމެހައި ހަޤީޤަތުންނާއި ކަމުންގައިވާ އެންމެހައި
ތަކެތީގެ ތެރެ ހުރިހާތަނަކަށް رَبُّ، الله ﷻ އަށް ފުދިއްޖެ ކަމެކެވެ. ދަންނާށެވެ!
އެ ގޮތަށް ހުރިހައި ކަމަކުން، އެ إِلٰهُ، އުސްތުރުވެ މަތިވެރިވެވޮޑިގެން ވެއެވެ.[19]

ދަންނާށެވެ! މި އާޔަތުގައި މި ވަނީ، الله އަށް އަނބިކަނބަލަކާ ކަލޭގެއްލާއި،
عِيسَى عليه السلام އަށި، الله ގެ ދަރިކަލުން ކަމުގައި ބުނާ ނަސާރާއިންނަށާއި، عُزَيْرُ عليه السلام އަށި،
الله ގެ ދަރިކަލުން ކަމުގައި ބުނާ ޔަހޫދީންނަށާއި، މަލާއިކަތުންނަށި، الله ގެ
ދަރިދަރިކަނބަލުން ކަމުގައި ބުނާ މުޝްރިކުންނަށް، الله ﷻ ދެއްވި ރައްދު ޖަވާބެވެ.[20]

بَلْ نَقْذِفُ بِٱلْحَقِّ عَلَى ٱلْبَٰطِلِ فَيَدْمَغُهُۥ فَإِذَا هُوَ زَاهِقٌ ۚ وَلَكُمُ ٱلْوَيْلُ مِمَّا تَصِفُونَ ١٨

﴿18﴾ އަދިވެއްޔާ! ކާފިރުންނެން ގެންނަ ބާޠިލު ވާހަކަތަކާއި ކަންތައްތަކުގެ
މައްޗަށް، ތިމަން إِلٰهُ ގެ ޙަޤީޤަތުން، ތިމަން إِلٰهُ ޙަޟްރަތުން ބާވައިލެއްވި
ޙައްޤު ބާރުންވެގެންވާ ޙައްޤު ބާޠިލުގެ ޙުއްޖަތައި، އެ ބާޠިލުގެ، ތިމަން إِلٰهُ
މަތިވެރިކުރައްވަމެވެ. ދެން، އެ ޙައްޤު ބާޠިލުގެ، ބާޠިލުގެ ހުރިހައި ބަހަނާއި ކަމެއްގެ
މައްޗަށް ގަދަވެ، ހުރިހައި ބާޠިލެއް ހަލާކުކޮށްލައްވަމެވެ.

ދެން، އެ ހިނދު، ހުރިހައި ބާޠިލަކާއި، ހުރިހައި ޝަކުވާތައް ފޭނުނު ފުނަލާ ފުނަލާ
ނެތިގެންދެއެވެ. އޭ ކާފިރުންނޭވެ! އަދި އާޚިރަތް ދުވަހުން، ތިޔަބައިމީހުންނަށް
ބޮޑު ފުރަގަސްވެ، ގެއްލުމާއި، ހަލާކާއި، ނަރަކައިގެ ގަދަފަދަ އަޛާބެވެ.

19- الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِير مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرٍ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّة بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة
20- الْجَامِعُ لِأَحْكَامِ الْقُرْآنِ لِلْإِمَامِ الْقُرْطُبِي

އެއީ، ދަރިކަނބަލުންގެ ފުރި ރަބُّގެ ޙައްޤުތަކަށް ނިސްބަތްކުރުން އެކަށީގެންނުވާ ސިފަތަކެއް، އެ އިލާހަށް ނިސްބަތްކޮށްގެން، އެ ފަދަ ސިފަކުރުމުން، އެ އިލާހުގެ ޙައްޤުތަކުގެ ދަރިކަނބަލުން ސިފަކުރުމާއިމެދުއެވެ.[21]

ދަންނާށެވެ! މި އާޔަތުގައި، الله ﷻ ރައްދުދެއްވައިދެއްވައި މި ވަނީ، މަލާއިކަތުންނަކީ، الله ﷻ ގެ ދަރިކަނބަލުން ކަމުގައި ބުނެ މުޝްރިކުން ދައްކައިއުޅޭ ބާޠިލު ވާހަކަތަކަށެވެ. ނުވަތަ، ކާފިރުން އެ އަޅުކަން ކުރާ ބުދުތަކެއް، އެބައިމީހުންނަކީ ބަލާއި، ޤިޔާމަތް ދުވަހުން، الله ﷻ ގެ ޙަޟްރަތުގައި ޝަފާޢަތްތެރިވާނޭ ކަމުގައި ބުނުން، އެބައިމީހުން ދައްކައިއުޅޭ ބާޠިލު ވާހަކަތަކަށެވެ.

ސަބަބަކީއެވެ. الله ﷻ ގެ ޙައްޤުތަކަށް ނިސްބަތްކޮށްދޭން، އެ މުޝްރިކުން އެ ދައްކައި އުޅޭ ބާޠިލު ވާހަކަތަކާއި، އެންމެހައި އުނި ސިފަތަކުން، އެ އިލާހު ހުސްތާހިރުވެ މަތިވެރިވެވޮޑިގެން ވެއެވެ.

وَلَهُۥ مَن فِي ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلۡأَرۡضِۚ وَمَنۡ عِندَهُۥ لَا يَسۡتَكۡبِرُونَ عَنۡ عِبَادَتِهِۦ وَلَا يَسۡتَحۡسِرُونَ ١٩

﴿19﴾ އަދި އުޑުތަކާއި ބިމުގައި ވާހައި ބައެއްކާއި ތަކެއްޗާއި މިލްކުވެގެންވަނީ الله ﷻ އަށެވެ. އަދި، އެ އިލާހުގެ ޙަޟްރަތުގައިވާ ކުޑަވާ މަލާއިކަތުން، އެ އިލާހަށް އަޅުކަންކުރުމާމެދު ބޮޑާވެވަޑައިގެންނުވަމެވެ. އަދި، އެ އިލާހަށް އަޅުކަންކުރުމުގައި އެ މަލާއިކަތުންނަކީ ހަމަނުޖެހޭ ކުޑަ ވަރުބަލިވެގެންވާ ބަޔަކު ނުވެސް މެއެވެ.

21- تَفْسِيرُ الْكَشْفِ وَالْبَيَانِ لِلإِمَامِ الثَّعْلَبِي وَالْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِير مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرٍ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّة بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة

ވީއިރު، އެ إِلٰهُގެ އަޅުތަކުންގެ ތެރެއިން ބައެއް ފަރާތްތަކާއި، އެ إِلٰهُ ޚަޞްމުކުރެއްވި
ބައެއް ތަކެތި، އެ إِلٰهَ ނެއްޓާލާން ސިފަކުރުމުން ހުއްޓަވާލާނީ ކިހިނަކުން އަދި
ކޮންތަރަހަކުން ހެއްދެވީތޯ؟[22]

يُسَبِّحُونَ ٱلَّيۡلَ وَٱلنَّهَارَ لَا يَفۡتُرُونَ ﴿٢٠﴾

﴿20﴾ އެ މަލާއިކަތުން، ރޭގަނޑު ދުވާލު ތަސްބީހުކިޔުމުގައި އަދި ވަރުބަލިވުމެއް
ވިއަސް ނެތި، ރޭއާއި ދުވާލު، الله ﷻގެ މަތިވެރިވަންތަކަމާއި ކިބުރިޔާވަންތަކަން
ބާރުކުރައްވައި، އެ إِلٰهُގެ ބަސްބަހައްޓަން ތަސްބީހަ ދަންނަވައި، ދިކުރުކުރައްވައި،
ނަމާދުކުރައްވަތެވެ.[23]

ދަންނާށެވެ! މުޝްރިކުން ކަލާކަށް އުޅުއްވާގެންނެވި، އިންސާނުންނާއި އުޅުއްވާގެންނެވި،
ގަލާއިން އުޅުއްވާގެންނެވި އަދި އެ ނޫން ހުރިހާ ވަރުގަދަ ތިބޭ އެބަޖެހޭނެ
ނޫނެތި އުޅެއެވެ. ހަމަ އެ ފަރާތުން، މަލާއިކަތުންނާ ބަރާބަރުކުރެވިދާނެތޯ ކަލާކަށްތަކެއް
އަޅުކުރެވޭން ޖެހިލާއިގެންނެވި އެ ނޫން ހުރިހާ ވަރުގަދަ ތިބޭ، الله ﷻގެ
މަތިވެރިވަންތަކަމާއި ކިބުރިޔާވަންތަކަން ބާރުކުރައްވައި ތަސްބީހަވެދާނެތެވެ ދަތި،
އެ މަލާއިކަތުން ދެކިވޮށްސެވެވެ.[24]

أَمِ ٱتَّخَذُوٓاْ ءَالِهَةً مِّنَ ٱلۡأَرۡضِ هُمۡ يُنشِرُونَ ﴿٢١﴾

﴿21﴾ ނުވަތަ މުޝްރިކުންނާ މިހެން އަޅުން ދިރުވާން އިލާހުންތަކެއް، ބިމުގައިވާ ތަކެތީގެ
ތެރެއިން ހިފައި، އެ ތަކެތި އިލާހުން ކަމުގައި އެބައިމީހުން ހެއްދަވަންކުރެއްވީތޯ؟

22– التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الْإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة
23– التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الْإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة
24– الْجَامِعُ لِأَحْكَامِ الْقُرْآنِ لِلْإِمَامِ الْقُرْطُبِي

ފަހެ، މަރުވެފައިވާ މީހުންގެ ފުރާނަތައް އެބައިމީހުންގެ ހަށިތަކަށް ރައްދުކޮށް، އެބައިމީހުން އަލުން ދިރުވުމުގެ ކުޅަދާނަކަން، އެބައިމީހުން އެ އަޅުކަންކުރާ ތަކެއްޗަކަށް ލިބިގެންވޭހެއްޔެވެ؟ އަދި ނަފްސުތަކުން އުފައްދައި ވުޖޫދަށް ގެނައުމުގެ ކުޅަދާނަކަން، އެބައިމީހުން އެ އަޅުކަންކުރާ ތަކެއްޗަކަށް ލިބިގެންވޭހެއްޔެވެ؟ ސަލާމަތެއްނުވެއެވެ. އެ ތަކެއްޗަކަށް އެއްވެސް ކުޅަދާނަކަމެއް ލިބިގެނެއް ނުވެއެވެ. ވީއިރު، އެ ތަކެއްޗަކަށް އަޅުކަންކުރުން އެބައިމީހުންނަށް ހުއްދަވާނީ ކިހިނެއްކަން އަދި ކޮން ވަރަކަށްހެއްޔެވެ؟[25]

لَوۡ كَانَ فِيهِمَآ ءَالِهَةٌ إِلَّا ٱللَّهُ لَفَسَدَتَاۚ فَسُبۡحَٰنَ ٱللَّهِ رَبِّ ٱلۡعَرۡشِ عَمَّا يَصِفُونَ ﴿٢٢﴾

﴿22﴾ ﷲ ﷻ ފިޔަވައި، އުޑުތަކާއި ބިމުގެ ކަންތައްތައް ހިންގަވައި ތަދުބީރުކުރައްވާ އެހެން އިލާހުންތަކެއް ވީނަމަ، އެ ދެ ތަނުގެ ހުރިހައި ނިޒާމުތަކެއް، ފާސިދުވެ، ގޮސްގޮސްވެ، ބަރުބާދުވެ، އެ ދެ ތަން ހަލާކުވެގެން ހިނގައްޖައީހެވެ. ފަހެ، ތަނަވަސްވެގެންވާ އަރުޝުގެ ވެރި رَبُّ، ﷲ ﷻ ގެ ޝަރަފުވަންތަ ނިސްބަތްކޮށްދޭން މުޝްރިކުންގެ މީހުން އެ ދައްކާ ބާޠިލު ވާހަކަތަކާއި، އެ إِلٰهُ ގެ ޝަރީކުން ސިފަކުރުމުގައި އެބައިމީހުން އެ ދައްކާ ދޮގު ވާހަކަތަކުން، ﷲ ﷻ ހުސްޠާހިރުވެ މަތިވެރިވެވޮޑިގެން ވެއެވެ.[26]

ދަންނާށެވެ! އުޑުތަކާއި ބިމުގައި، ﷲ ﷻ ފިޔަވައި އެހެން އިލާހަކު ވާނަމަ، ހަމަކަށަވަރުން، އެ ދެ ތަނުގެ ނިޒާމުތައް ފާސިދުވެއްޖައީހެވެ. ސަބަބަކީ، އެއް އިލާހަކު އުޑާއި ބިމުގައި ކަންތައް ހިންގާން އެދޭ ގޮތަށް، އަނެއް އިލާހު ނުދޭނެތީއެވެ.

25- التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

26- الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِيرِ مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرٍ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

އެހެނީ، އެއް އިލާހަކު އިރާދަކުރާ ފަރާތުން އިތުރުއަރުވާ އިރަން، އަނެއް އިލާހަކަށް އެ ގޮތް
ކަމުނުދީގެން ހުށަހަޅާ ފަރާތުން އިތުރުއަރުވައިފާނެއެވެ. އާދެން، އިތު އަރައި
އެއްސޮރުގައި މި އޮތް ދުނިޔަމަ ނިޒާމު ގެއްލިގެން ހިނގައްޖައީހެވެ. އަދި ހަމަ
އެހެންވެ، ދެ ތަރިސްތާން ވިލިގަން ކުރާ އެއްވެސް ބާއްދެއް ނުވާނެއެވެ. އަދި އެއް
މިނިސްޓަރުއްގައި އެއް ދަރަޖައެއްގެ ދެ މިނިސްޓަރުންނެއް ނުތިބޭނެއެވެ. އަދި އެއް
ރައީސަކީއްގައި، އެއް މަޤާމެއްގެ ދެ ވެރިންނެއް ވެސް ނުތިބޭނެއެވެ.[27]

لَا يُسْـَٔلُ عَمَّا يَفْعَلُ وَهُمْ يُسْـَٔلُونَ ﴿٢٣﴾

﴿23﴾ ކަމުންގައިވާ ހުރިހައި ބަދަލާއި އެއްޗެއްގެ މިލްކުވެރިކަން
ހާމަވެގެން ވަނީ، އެއްކަލައުވަންތަ ﷲ ﷻ އަށެވެ. އެހެންކަމުން، އެ إِلَٰهُ
އިޙާތަކުރެއްވި ގޮތަކަށް ކުރެއްވި ކަންކަމާމެދު ސުވާލުކުރެވޭނީ، އެ إِلَٰهُގެ ނިޒާމުގެ
ތަންފީޛުކުރައްވަތަމެވެ. އަދި، ﷲ ﷻ ކުރައްވާ އެއްވެސް ކަމަކާމެދު، އެއްވެސް
ފަރާތަކުން، އެ إِلَٰهُ އަށް ސުވާލެއް ނުކުރެވޭނޭމެވެ. ނަމަވެސް، އެ إِلَٰهُގެ އަޅުތަކުން
ދުނިޔޭގައި ކުރާ ޢަމަލުތަކާމެދު، ޤިޔާމަތް ދުވަހުން އެބައިމީހުންނާ، އެ إِلَٰهُ
ސުވާލުކުރައްވާނެތެވެ. އަދި ހެޔޮ ޢަމަލު ކުރާ މީހުންނަށް، އެބައިމީހުންގެ އެ ޢަމަލުތަކާ
އެކަށޭނަ ޘަވާބު ދެއްވާނެތެވެ. އަދި ނުބައި ޢަމަލުކުރާ މީހުންނަށް އެބައިމީހުންގެ
އެ ޢަމަލުތަކާ އެކަށޭނަ ޢަޛާބު ދެއްވާނެތެވެ.[28]

أَمِ ٱتَّخَذُواْ مِن دُونِهِۦٓ ءَالِهَةًۖ قُلْ هَاتُواْ بُرْهَٰنَكُمْۖ هَٰذَا ذِكْرُ مَن مَّعِىَ وَذِكْرُ مَن قَبْلِىۗ بَلْ أَكْثَرُهُمْ لَا يَعْلَمُونَ ٱلْحَقَّۖ فَهُم مُّعْرِضُونَ ﴿٢٤﴾

27– صَفْوَةُ التَّفَاسِيرِ لِلشَّيْخ مُحَمَّدِ عَلِي الصَّابُونِي
28– الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِيرِ مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرٍ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة

﴿24﴾ ނުވަތަ، اللهُ ﷻ ފިޔަވައި، އެހެން އިލާހުންތަކެއް ހިފައި، ބުދުތަކާއި އެ ނޫން
އެހެނިހެން ތަކެއްޗަށް މުޝްރިކުން އަޅުކަންކުރަނީހެއްޔެވެ؟ އަދި އެ ތަކެއްޗަށް
އެ މުޝްރިކުން އެ އަޅުކަންކުރާ އުޅޭ ބުދުތަކާއި އެނޫން އެހެނިހެން ތަކެއްޗަކީ،
އެއްވެސް ބަރަކަތެއް ފައިދާއެއް އަދި ގެއްލުމެއް ވިޔަސް ދެވޭނޭ ތަކެތިހެއްޔެވެ؟
އަދި ދިރޭ ތަކެއްޗަށް ދިރުންދިނީ އެ ތަކެތީގެ ފުރާނަގެންދަނީ، އެ ތަކެއްޗަށް މުޝްރިކުން
އެ އަޅުކަންކުރާ ތަކެތިހެއްޔެވެ؟

އޭ ރަސޫލާއެވެ! އެ މުޝްރިކުންނަށް، އިބަ ރަސޫލާ ވިދާޅުވާށެވެ. އެ ތަކެއްޗަށް
ތިޔަބައިމީހުން ތިޔަ އަޅުކަންކުރާއެތި ތަކެއްޗަކީ، އިލާހުން ކަމުގައި ހެދުން
ހުއްދަވާ ކަމުގެ އެއްވެސް ދަލީލެއް އަދި ބުރުހާނެއް ވިއަސް، ތިޔަބައިމީހުންގެ
އަތުގައި ވާނަމަ، އެ ދަލީލުތަކާއި ބުރުހާނުތައް ތިޔަބައިމީހުން ނިކަން ގެނެސްބަލާށެވެ!
މި އޮތީ، ތިމަން ރަސޫލާއާ އެކުގައިވާ މީހުންނަށް ބާވައިލެއްވުނު ފޮތެވެ.
އަދި، ތިމަން ރަސޫލާގެ ކުރީގެ އުންމަތްތަކުގެ މީހުންގެ ފޮތެވެ.

ޝަރަހެއްނެތެވެ. ތިމަން ރަސޫލާއާ އެކުގައިވާ މީހުންނަށް ބާވައިލެއްވުން،
ޔަގީނު ޤުރުއާންގައި ވެސް އަދި މި ޤުރުއާން ބާވައިލެއްވުމުގެ ކުރީން، اللهُ ﷻ
ބާވައިލެއްވި އެއްވެސް ސަމާވީ ފޮތެއްގައި، ޝިރުކުކުރުން ހުއްދަވާ ކަމުގެ
ވައްކަން އައިސްފައިވާ އެއްވެސް ދަލީލެއް ނުވެއެވެ. އަދިކިއެއްތަ! އެ ހުރިހައި
ޤުރުއާނުގައި ވަނީ، އެއްކައުވަންތަ إِلٰهَ އަކު ވޮޑިގެންވާކަމުގެ ދަލީލުތަކެވެ. އަދި ހުރިހައި
ރަސޫލުން ގެންނެވީ ރިސާލަތުގެ ބަޔާންކުރެއްވި ވެސް، اللهُ ﷻ ގެ އެއްކައުވަންތަކަން
ބަޔާންކުރެއްވުމެވެ.

ކަން މިހެން ހުރުމާ އެކު ވެސް، އެބައިމީހުންގެ ތެރެއިން ގިނަ މީހުން ސާބިތުކަން
އެ ނޭނގެނީ، އެބައިމީހުންގެ ޖާހިލުކަމުން، ހައްޤާއި ކުރިމަތިލާން ނުކުމެވޭތީއެވެ،
ކާބަފައިންނަށް ތަޤުލީދުކުރުމުގެ ސަބަބުންނެވެ. އެހެންކަމުން، އެބައިމީހުންނަކީ،
ހައްޤު ދޫކޮށްލައިގެން، އެއަށް ފުރަގަސްދީގެން ތިބީއެވެ.[29]

وَمَآ أَرۡسَلۡنَا مِن قَبۡلِكَ مِن رَّسُولٍ إِلَّا نُوحِيٓ إِلَيۡهِ أَنَّهُۥ لَآ إِلَٰهَ إِلَّآ أَنَا۠ فَٱعۡبُدُونِ ﴿٢٥﴾

﴿25﴾ އޭ ރަސޫލާއެވެ! ހަމަކަށަވަރުން، ތިމަން إِلٰهُ ފޮނުއްވައި، އެ ފޮނުއްވާކަން
ހުށަހަޅުއްވުމުން ބައްޔަނުވެގެންވާ އެހެން އެއްވެސް إِلٰهަކު ނުވެއެވެ. މި ވަޙީއިން
އަންގަވައި، އޭ ރަސޫލުންނޭ، ތިމަން إِلٰهُ ވަޙީކުރައްވާ އެއްވެސް ރަސޫލަކު،
އިބަ ރަސޫލާގެ ކުރިން ވެސް، ތިމަން إِلٰهُ ނުފޮނުއްވަމެވެ. ވީއިރު، އެއްވެސް އެއްޗެއް
އަދި ކަލާނގެއް ވިޔަސް، ތިމަން إِلٰهާ ބައިވެރިކޮށް، ތިމަންބައިމީހުން ސާބިތުކުރާށެވެ!
އަދި ތިމަންބައިމީހުންނަކާ ހުރިހައި އަޅުކަމެއް، ހަމައެކަނި ތިމަން إِلٰهައް
ހާއްސަކުރާށެވެ![30]

وَقَالُواْ ٱتَّخَذَ ٱلرَّحۡمَٰنُ وَلَدٗاۗ سُبۡحَٰنَهُۥۚ بَلۡ عِبَادٞ مُّكۡرَمُونَ ﴿٢٦﴾

﴿26﴾ އަދި މުޝްރިކުން ބުނީ އުޅެނެވެ. ރަޙްމާނުވަންތަ اللهއަށް ދަރިކަލަކު ވެއެވެ.
މި ވާހަކައިން، އެބައިމީހުން އެ ބުނީ، މަލާއިކަތުންނަކީ، الله ﷻ ގެ ދަރިދަރިކަނބަލުން
ކަމުގައި އެ މުޝްރިކުން ދެކޭތީއެވެ. ވީމާ، އެބައިމީހުންގެ އެ ބާޠިލު ވާހަކަތަކުން
ރައްދުދެއްވައި، الله ﷻ އިންކާރުކުރެއްވެއެވެ. ރަޙްމާނުވަންތަ الله ﷻ އަށް އެއްވެސް ދަރިކަލަކު
އަދި ދަރިކަނބަލަކު ވެސް ނުވެއެވެ. އެ إِلٰهުގެ ހުސްޢިއްޒަތްތެރިކުރައްވާފައިވާ އަޅުންނެވެ!

29- الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِيرِ مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرٍ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّة بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة

30- الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِيرِ مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرٍ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّة بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة

ހަމަކަށަވަރުން، އެ ފަދަ ހުރިހައި ކަމަކުން، އެ إِلٰهُ ހުސްޠާހިރު ވަންތައެވެ. އަދިރިއްހާ!
މަލާއިކަތުންނަކީ، الله ﷻ ގެ ދަރިދަރިކަނބަލުންކަމުގައި އެ މުޝްރިކުން ބުނާއިރު،
އެ މަލާއިކަތުންނަކީ، الله ﷻ ގެ ބަސްފުޅުގައި ދާއިމްކުރުވިގެންނާ ބައެކެވެ. އަދި،
އެ إِلٰهُގެ އަޅުންތަކެކެވެ.[31]

لَا يَسْبِقُونَهُۥ بِٱلْقَوْلِ وَهُم بِأَمْرِهِۦ يَعْمَلُونَ ﴿٢٧﴾

﴿27﴾ الله ﷻ ގެ ބަސްފުޅުން، އެ މަލާއިކަތުންނަން ބަސްވަރިކުރެއްވުމުގެ ކުރިން،
އެ إِلٰهُގެ ބަސްފުޅުގައި އެއްވެސް ބަސްކޮޅެއް އެ މަލާއިކަތުން އިސްވެ ނުދަންނަވައެވެ.
އެހެންކަމުން، އެ މަލާއިކަތުންނަކީ، އެ إِلٰهُ އަމުރުކުރެއްވި ކަމެއްގައި މެނުވީ،
އެ إِلٰهُގެ ބަސްފުޅުގައި އެއްވެސް ބަސްކޮޅެއް ނުދަންނަވައެވެ. އަދި ކޮންމެ
ކަމެއް ވެސް އެ މަލާއިކަތުން ކުރައްވަނީ، އެ إِلٰهُގެ އަމުރުފުޅު އައުމުން،
އެ އަމުރުފުޅާ އެއްގޮތަށެވެ. އަދި ފަހަރެއްގައި ވެސް، އެ މަލާއިކަތުން، އެ إِلٰهُގެ
އަމުރުފުޅާ ޚިލާފުވެވަޑައެއްނުގަންނަވާނެއެވެ.[32]

يَعْلَمُ مَا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَمَا خَلْفَهُمْ وَلَا يَشْفَعُونَ إِلَّا لِمَنِ ٱرْتَضَىٰ وَهُم مِّنْ خَشْيَتِهِۦ
مُشْفِقُونَ ﴿٢٨﴾

﴿28﴾ އެ މަލާއިކަތުންގެ ކުރިފުޅުމަތީގައިވާ ހުރިހައި ކަމަކާއި އެ މަލާއިކަތުންގެ
ފަހަތްފުޅުގައިވާ ހުރިހައި ކަމެއް، އެ إِلٰهُ، ތޮގަން ދެނެވޮޑިގެން ވެއެވެ. އަދި،
އެ މަލާއިކަތުން ކުރެއްވި ކަންތައްތަކާއި، ކުރައްވާ ކަންތައްތައް އަދި ކުރައްވާނޭ
ކަންތައްތައް، އެ إِلٰهُ، ތޮގަން ދެނެވޮޑިގެން ވޫއެވެ.

31- التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الْإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة

32- الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِيرِ مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرٍ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّة بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة

އަދި، އެ މަލާއިކަތުން ކުރައްވާ ހުރިހައި ކަމެއް، އެ إِلٰهُ ބަލަހައްޓަވާ މެއެވެ.
އަދި، އެ إِلٰهُ ރުހިވޮޑިގެންވި އަޅަކަށް ޓަކައި މެނުވީ، އެ إِلٰهُ ގެ ހަޟްރަތުގައި،
އެ މަލާއިކަތުން ޝަފާޢަތްތެރިވެވަޑައެއް ނުގަންނަވާނެއެވެ. އަދި، އެ إِلٰهُ ގެ
އަމުރުފުޅާ ހިލާފުވެވަޑައިގެންނެވިކަން ކަމަށް ޓަކައި ބިރުވެތިވުން ތިއްބަވާ ބަލުދުކަމުގައި
މެނުވީ، އެ މަލާއިކަތުން، އެ إِلٰهُ ގެ އެއްވެސް އަމުރުފުޅެއް ހިންގަވައި، އެ ކަމެއް
ތަންފީޒުކުރައްވަތެވެ. އެހެންކަމުން، އަބަދުވެސް، އެ މަލާއިކަތުން ތިއްބަވަނީ،
އެ إِلٰهُއަށް ބިރުވެތިވެ ނިކަމެތިވެގެންނެވެ.[33]

وَمَن يَقُلْ مِنْهُمْ إِنِّىٓ إِلَٰهٌ مِّن دُونِهِۦ فَذَٰلِكَ نَجْزِيهِ جَهَنَّمَ ۚ كَذَٰلِكَ نَجْزِى ٱلظَّٰلِمِينَ ﴿٢٩﴾

﴿29﴾ އަދި ހަމަކަށަވަރުން، "ތިމަންނައީ، الله ﷻ ފިޔަވައި، އެ ފަރާތަކުން
އަޅުކަންކުރުން ހައްގުވެގެންވާ إِلٰهُ އެކެވެ." މި ފަދައިން ވިދާޅުވެ، އުލޫހިއްޔަތުވަންތަކަމުގެ
ދަޢުވާކުރެއްވީ އާއާގެ ތަރުއިން ކޮން މަލާއިކަތަކަށްއެއްދޯއެވެ؟ ޝަރުކާރުންނެވެ! އޭގެ
ޖަޒާއިން އެއްވެސް މަލާއިކަތަކު އެ ފަދަ ދަޢުވާއެއް ކުރައްވައިފައެއް ނުވެއެވެ.
އަދި އެ ފަދަ ދަޢުވާއެއް އެއިން މަލާއިކަތަކު ކުރެއްވި ކަމުގައި ވިޔަސް،
އެ މަލާއިކަތަކަށް ވެސް، ނުހަނު ގަދަފަދަ ސަޒާ، ނަރަކައިގެ އަޒާބުގައި، މިހެން إِلٰهُ
ދެއްވާހުށީމެވެ. އެހެނީ، ޝިރުކުކޮށް އަމިއްލަ ނަފްސަށް އަނިޔާކުރާ އަނިޔާވެރިންނަށް،
މިހެން إِلٰهُ، ސަޒާދެއްވަނީ އެ ފަދައިންނެވެ.[34]

ދަންނާށެވެ! އުލޫހިއްޔަތުވަންތަކަމުގެ ދަޢުވާކުރުމުވެރި، އެއްވެސް މަލާއިކަތަކު
ކުރައްވާނެ ކަމެއް ނުހުންނެވެ.

33- التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الْإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ
34- التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الْإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

ކަން މިހެން ހުރުމާ އެކު ވެސް، އެ ފަދަ ދަޢުވާއެއް އެއިން މަލާއިކަތަކު ކުރެއްވި
ކަމުގައި ވިޔަސް، ނަރަކައިގެ އަޒާބުންގައި ނުހަނު ގަދަފަދަ ސަޒާ، އެ މަލާއިކަތަކަށް،
اللهُ ﷻ ދެއްވާނެކަން މި އާޔަތުގައި އަންގަވައިދެއްވައި މި ވަނީ، ޝިރުކުގެ ހުރި ނުބައިކަމާއި
ޝިރުކުކުރާ މީހުންނަށް ހުރި ގަދަފަދަ އަދާބު ބަޔާންކުރެއްވުމުގެ ގޮތުންނެވެ.[35]

أَوَلَمْ يَرَ ٱلَّذِينَ كَفَرُوٓا۟ أَنَّ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلْأَرْضَ كَانَتَا رَتْقًا فَفَتَقْنَٰهُمَا ۖ وَجَعَلْنَا مِنَ ٱلْمَآءِ كُلَّ شَىْءٍ حَىٍّ ۖ أَفَلَا يُؤْمِنُونَ ﴿٣٠﴾

(30) ހަމަކަށަވަރުން، އުޑުން ވާރޭވެހުމުން ވިއްސާ އަދި ބިމުން ގަސްގެހި ހެދުން
ވިއްސާ ނުވި، އުޑުތަކާއި ބިން، އެކަށި އަނބުރާއެއްގޮ ވަކިނުވެ އެކަތިގަނޑަކަށް އޮތުމަ،
ތިމަން إِلٰهُގެ ކުޅަދާނަވަންތަކަމުގެ ބާރުން އެ ދެތި ވަކިކުރައްވައި ދުރުކުރެއްވިކަން
ކާފިރުވީ ތަކުން ނުދަންނަނީހެއްޔެވެ؟ ދެން، އެ ދެބައިން އުޑުތަކާއި ބިން ވަކިކުރެއްވީ،
ތިމަން إِلٰهُ، އެ ދެތި ވަކިކުރައްވައި، ކުޅަދާނަވުމުން އުޑުތަކުން އުފެއްދެވައި
ބިން ތިރިކުރެއްވީމެވެ. އަދި އުޑުން ވާރޭ ވެއްސެވީ، އެ ކަރުގެ ސަބަބުން ބިމުން
ގަސްގެހި ފެއްދެވައި ނެރުއްވީމެވެ. އަދި ބިމުގައި ދިރިއުޅޭ ފުރާނަވެރި ކޮންމެ އެއްޗެއް
ފެނުން ހައްދަވައި، ތިމަން إِلٰهُ، އެ ތަކެތި ނެރުއްވީމެވެ. ދެން، މި ހުރިހައި
ކަމެއް މިހެން ހުރިއިރު، اللهُ ﷻ ގެ އެއްކައުވަންތަކަމާއި އުލޫހިއްޔަތުވަންތަކަން ތެދުކުރާ
ދަލީލުތަކެވެ، އެ إِلٰهَއަށް އީމާންވެ، އެބައިމީހުންނާ ހުރިހައި އަޅުކަމެއް، އެ إِلٰهَއަށް
ޚާއްޞަކޮށްނުދެނީހެއްޔެވެ؟

وَجَعَلْنَا فِى ٱلْأَرْضِ رَوَٰسِىَ أَن تَمِيدَ بِهِمْ وَجَعَلْنَا فِيهَا فِجَاجًا سُبُلًا لَّعَلَّهُمْ يَهْتَدُونَ ﴿٣١﴾

35- التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الْإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة

{31} އަދި މީސްތަކުންނާއިގެން އެ ބިން ހެލިގެން، ބަރުބާދުވެނުދާނެ
ކަމަށް ޓަކައި، ހަރުލައި ހުންނަ ފަރުބަދަތަކެއް އެ ބިމުގައި، ތިމަން اللهُ ލެއްވީމެވެ.
ވީމާއެކު، ހަމަޖެހިގެން އެބައިމީހުންނަށް އެ ބިމުގައި ދިރިއުޅުމަށެވެ. އަދި ބޮޑެތި
ތަނަވަސް މަގުތައް، އެ ބިމުގައި، ތިމަން اللهُ ލެއްވީމެވެ. އެއީ، ޚަލްޤުތަކުންގެ
ދިރިއުޅުމަށް ބޭނުންވާ ތަކެތި އެބައިމީހުން ހޯދައި، އެ ތަކެތި ޙާޞިލުކުރުމަށް މަގު
އެބައިމީހުންނަށް ފަސޭހަކޮށްދިނުމަށް ޓަކައެވެ. އަދި އެބައިމީހުންގެ ފިކުރު ހިނގުމަށް
ރަبُّގެ އެއްކައުވަންތަކަން އެބައިމީހުން ދަނެ، އެ ކަމަށް މަގުދައްކާ، ހެކިތަކުގެ
ތެދުމަގު އެބައިމީހުން ދެނެގަތުމަށް ޓަކައި ވެސް މެއެވެ.[36]

وَجَعَلْنَا ٱلسَّمَآءَ سَقْفًا مَّحْفُوظًا ۖ وَهُمْ عَنْ ءَايَـٰتِهَا مُعْرِضُونَ ﴿٣٢﴾

{32} އަދި އުޑުވެސް ތަނބަކާއި ނުލައި، ނުހަނު ރައްކާތެރިކޮށް ކަމާ އެކު
އުފުއްލަވައިގެން އެކީ، ބިމަށް ވެއްޓުމާ ރައްކާތެރިކޮށް ކަމުގައި، ތިމަން اللهُ ލެއްވީމެވެ.
އަދި އެ އުޑު ވަނީ އުފުލުން ވައްކަންކުރާ ޝައިޠާނުންގެ ކިބައިން ވެސް
ރައްކާތެރިކުރައްވައިގެންނެވެ. ނަމަވެސް، ކާފިރުންނަކީ އެ ބިމާ، އުޑާއި،
ތިމަން اللهُ ހައްދަވައިފައިވާ، ތިމަން اللهُގެ އެއްކައުވަންތަކަމާއި ކުޅަދާނަވަންތަކަމުގެ
ވަރުގަދަ، ދިއްލިފައިވާ ހުރިހާ ތަރިތަކާއި، އިރާއި، ހަނދާއި، ތަރިތަކާއި،
އެ ތަކެތި ދުއްވަވާއިރު ހިނގުމުގެ އަދި ހޫނުކަމާ ހިނގާވެގެން ގޮތްފަހު
ވިސްނައި ފިކުރުކޮށްފައި ނުވެ އިޢުރާޟުވެގެން ތިބެނީއެވެ. އަދި، ތިމަން اللهُގެ
އެއްކައުވަންތަކަމާއި ކުޅަދާނަވަންތަކަމުގެ މައްޗަށް ދަލީލުކުރަނިވި އާޔަތްތަކަށް
ނުބަލައި، އެ އާޔަތްތަކަށް ފުރަގަސްދީގެންނެވެ.[37]

36– التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الْإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

37– التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الْإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

ޝަރަހަކޮށްދެއެވެ. ﷲ ﷾ ގެ އެއްކައުވަންތަކަމާއި ކުދުރަތުވަންތަކަމުގެ ދައްކަން
ދަލީލުކުރަނިވި ހެކިތަކުގެ ތެރޭގައިވާ އިރާއި، ހަނދާއި، ތަރިތަކާއި، އެ ތަކެތި
ދައުރުކުރަމުންދާ ފަލަކުތަކާ އަދި ހޫރުވާ ތަކުރާރުވަމުންދާ ގޮތާއި، އުޑާއި ބިމާ
ދުރުދުރުން ޢޫރު ވަތާ އަދި އެ ނޫން ވެސް އެ ގަތަ އުނގުޅައި ތަކެއްޗާއި ކަންކަމާމެދު
ވިސްނައި ފިކުރުކުރާ ކޮންމެ މީހަކަށް އެނގި ކަށަވަރުވެގެންދާނޭ، ﷲ ﷾ ގެ
އެއްކައުވަންތަކަމާއި، އެ އިލާހަށް އެއްވެސް ބައިވެރިއަކު ނުވާ ކަމެވެ. ވީމާ،
އެ ކަންކަމާމެދު ދައްކާގެ ދުށްތިރުކަން ވެސް ވިސްނައި ފިކުރުކުރި ނަމަ، އެއްވެސް
ކަމެއްގައި، އެ އިލާހާ ބައިވެރިވާ އެއްވެސް އެހެން ފަރާތެއް ނުވާކަން އެބައިމީހުންނަށް
އެނގިދާނެއެވެ.[38]

وَهُوَ ٱلَّذِى خَلَقَ ٱلَّيْلَ وَٱلنَّهَارَ وَٱلشَّمْسَ وَٱلْقَمَرَ ۖ كُلٌّ فِى فَلَكٍ يَسْبَحُونَ ﴿٣٣﴾

﴿33﴾ އަދި، ﷲ ﷾ އީ، ރޭގަނޑާއި، ދުވާލާއި، އިރާއި، ހަނދު، އުފެއްދެވި އިލާހެވެ.
ރޭގަނޑުގެ ވަގުތު، އެ އިލާހު ލެއްވީ، ރޭގަނޑުގެ ވަގުތުގައި މީސްތަކުން ހަމަހިމޭންވެ
އަރާމުކުރުމަށެވެ. އަދި ދުވާލުގެ ވަގުތު، އެ އިލާހު ލެއްވީ، މީސްތަކުންގެ ދިރިއުޅުމަށް
ބޭނުންވާ ކަންތައްތައް، ދުވާލުގެ ވަގުތުގައި އެބައިމީހުން ކުރުމަށެވެ. އަދި އިރު
ހައްދަވައިދެއްވި ވަނީ ދުވާލުގެ ނިޝާނެއް ކަމުގައެވެ. އަދި ހަނދު ހައްދަވައިދެއްވި ވަނީ
ރޭގަނޑުގެ ނިޝާނެއް ކަމުގައެވެ. އަދި އެއިން ކޮންމެ އެއްޗެއް ވެސް، އެ އެއްޗެއްގެ
ފަލަކުގައި ދައުރުކުރަމުންދެއެވެ. ޝަރަހަކޮށްދެއެވެ. މި ހުރިހައި ތަކެއްޗަކީ ކަމެއް ވެސް
ދަލީލީ، ﷲ ﷾ ގެ ކުދުރަތުވަންތަކަމުގެ އެއްކައުވަންތަކަމާއި ދައްކަނެވެ.[39]

38- الْجَامِعُ لِأَحْكَامِ الْقُرْآنِ لِلْإِمَامِ الْقُرْطُبِي
39- التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الْإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة

وَمَا جَعَلْنَا لِبَشَرٍ مِّن قَبْلِكَ ٱلْخُلْدَ ۖ أَفَإِيْن مِّتَّ فَهُمُ ٱلْخَٰلِدُونَ ﴿٣٤﴾

﴿34﴾ އޭ ރަސޫލާއެވެ! އަދި، ދުވަހަކު ވެސް މަރުނުވެ، އަބަދުގެއަބަދަށް
ދުނިޔޭގައި ދިރިހުރުމުގެ ފުރުޞަތު، ތިބާ ރަސޫލާގެ ކުރީގައި ވެސް، އެއްވެސް އާދަމުގެ
ދަރިއަކަށް ބަޤާއި، ތިމަން إِلٰهُ ޙަޟްރަތުއިލާހީ ކަނޑައަޅުއްވާފައެއް ނުވެއެވެ. ފަހެ، ތިބާ ރަސޫލާ
އަވަހާރަވުމުން ފަހެ، އެބައިމީހުން ދިރިހުރެމުންދާނީ ބަޤާވާ ކަމުގައި އެބައިމީހުން ވާނެތޯއެވެ؟
ނޫނެ، ހަމަހަމައެއްގައި ވެސް ވާނީ ކަމެއް ނޫނެވެ. އެބައިމީހުން ވެސް މަރުވާނެއެވެ.[40]

މި އާޔަތް ބާވައި ލެއްވުނު ސަބަބު:

ދަންނާށެވެ! މައްކާގެ މުޝްރިކުން، އޭގެ އެއް ބަޔަކު އަނެއް ބަޔަކަށް ބުނެއުޅުނެވެ.
މިވަނީ ޤަބީލާއެއްގެ ޝާޢިރެއް ވަނީ މަރުވެގެންސެއްޔެވެ. ހަމަ އެ ގޮތަށް، مُحَمَّدُ بْن
عَبْدِ الله ވެސް އަވަހާރަވެވަޑައިގަންނާނެއެވެ. ދެން، އެބައިމީހުންގެ އެ ވާހަކައަށް ރައްދުދެއްވައި،
اللهُ ﷻ އަންގަވައެވެ. ކޮންމެ އިންސާނަކު ވެސް މަރުވާނީ މިހާރެވެ. މީގާ، އެ އުފާވުމުގެ
މާނަ، مُحَمَّدُ ﷺ ވެސް އަވަހާރަވާނީ ކަން ކަށަވަރުވެ. އެހެން، އެ ރަސޫލާއަށް ވެސް
އިންސާނުންނެވެ. އަދި އަބަދަށް ދުނިޔެމަތީގައި، އެއްވެސް އިންސާނަކަށް ބާކީއިރު،
اللهُ ﷻ ޙަޟްރަތުއިލާހީ ކަނޑައަޅުއްވާފައެއް ނުވެއެވެ.[41] މީގާ، ކަލޭ އިމުޒުތަ ރަސޫލާ އަވަހާރަވާނީ
ކަމުގައި ބުން، އެ ކަމުގެ އިންޒާރުގައި މީހީ މިހުންނަން، މި އާޔަތުގައި އަންގަވައިފައި
މި ވަނީ، އެބައިމީހުންނަށް ވެސް މަރުވާން ބާރަކު ކަން ދަން، އެ ކަމާގެ ވިސްނައި
ދިނުމަށް ބާވައެވެ.

كُلُّ نَفْسٍ ذَآئِقَةُ ٱلْمَوْتِ ۗ وَنَبْلُوكُم بِٱلشَّرِّ وَٱلْخَيْرِ فِتْنَةً ۖ وَإِلَيْنَا تُرْجَعُونَ ﴿٣٥﴾

40- الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِيرِ مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرٍ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة
41- الجَامِعُ لِأَحْكَامِ الْقُرْآنِ لِلْإِمَامِ الْقُرْطُبِي

﴿35﴾ މުއުމިނަށް ކަމުގައި ވިޔަސް އަދި ކާފިރަށް ކަމުގައި ވިޔަސް، ކޮންމެ ނަފްސަކީ ވެސް މަރުގެ ރަހަ ބަލައިގަންނާނޭ އެއްޗެކެވެ. ވީމާ، ދުނިޔޭގައި ކިތަންމެ ދިގު ޢުމުރެއް މީހަކު ހޭދަކުރި ކަމުގައި ވިޔަސް، އެންމެ ފަހުން އެ މީހާ ވެސް މަރުވާނެއެވެ. އޭ މީސްތަކުންނޭވެ! އަދި ހެޔޮ ގޮތްތަށް ދޫކޮށްލައްވައި، ފުރިހަމަ ސިއްޙަތާއި، ތިޔާގިކަމާއި، ތަނަވަސްކަންދެއްވައި، ތިމަން އިލާހު، ތިޔަބައިމީހުން އިމްތިޙާނު ކުރައްވައި، ތިޔަބައިމީހުންގެ ގޮތް ބަލައްވަމެވެ.

އަދި ނުބައި ގޮތްތަށް ދޫކޮށްލައްވައި، ބަލިމަޑުކަމާއި، ފަގީރުކަމާއި، އަނިޔާތަކާއި ދަތިވުން ފަދަ ކަންކަން ޖެއްސަވައި، ތިޔަބައިމީހުންގެ ގޮތް ބަލައްވައި، ތިމަން إِلٰهُ، ތިޔަބައިމީހުން އިމްތިޙާނުކުރައްވަމެވެ. އަދި ޢަމަލުތަކާއި ނިޔަތް ފެނުއްވައި، ތިޔަބައިމީހުންގެ ގޮތް ބަލައްވައި، ތިމަން إِلٰهُ، ތިޔަބައިމީހުން އިމްތިޙާނުކުރައްވަމެވެ. އަދި ތިޔަބައިމީހުން އެނބުރި ކަންތައްތައް ޙިސާބުވާނީ މަގު ފަހިކޮށްދެއްވައި، އެ ކަމަށް ބަލައި، ތިމަން إِلٰهއަށް ތިޔަބައިމީހުން ރުޖޫޢަވާ ގޮތާއި މިންވަރު ބަލައްވާނެއެވެ.

އަދި ތިޔަބައިމީހުންގެ ހެޔޮއެއް ނޫނު ކަންތައްތައް ދޫކޮށްލައްވައި، އެ ކަންތައްތަކަށް ތިޔަބައިމީހުން ޙިސާބުކުރާ ޓަކައި މިންވަރު ވެސް، ތިމަން إِلٰهُ، ބަލައްވަމެވެ. ދެން، ތިޔަބައިމީހުން މަރުވެދިއުމަށްފަހު ދަށުން އަލުން ދިރުއްވައި، ދުނިޔޭގައި އުޅުނުއިރު ތިޔަބައިމީހުން ކުރި ކަންތައްތަކުގެ ޙިސާބުބެއްލެވުމަށްފަހު، ތިޔަބައިމީހުންނަށް ޖަޒާއާ ބަދަލު ޖަޒާދިނުމަށް ޓަކައި، ތިޔަބައިމީހުން އެނބުރި ރުޖޫޢަވާނީ، ތިމަން إِلٰهُގެ ޙަޟްރަތަށެވެ.[42]

42- الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِيرِ مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرٍ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّة بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة

وَإِذَا رَءَاكَ ٱلَّذِينَ كَفَرُوٓا۟ إِن يَتَّخِذُونَكَ إِلَّا هُزُوًا أَهَـٰذَا ٱلَّذِى يَذْكُرُ ءَالِهَتَكُمْ
وَهُم بِذِكْرِ ٱلرَّحْمَـٰنِ هُمْ كَـٰفِرُونَ ﴿٣٦﴾

﴾36﴿ އޭ ރަސޫލާއެވެ! ކާފިރުވީ މީހުންނަށް، އިބަ ރަސޫލާ ފެނިއްޖެ ނަމަ،
އިބަ ރަސޫލާއަށް ފުރައްސާރަކޮށް މަލާމާތްކުރުން ފިޔަވައި އެހެން ކަމެއް
އެބައިމީހުން ނުކުރެތެވެ. ވުމާއެކު، އިބަ ރަސޫލާ ފެންނަ ކޮންމެ ފަހަރަކުވެސް، އޭގެ
ތެރެއިން އެއް ބަޔަކު އަނެއް ބަޔަކަށް ބުނެތެވެ. ތިޔަބައިމީހުންގެ އިލާހުންތަކަށް
ކުޑައިމީސްބަސް ބުނެ އެއްޗެހިކިޔާ މީހާ މި ހިރަ މީހާއެއްތޯ؟ އަދި ހަމަކަށަވަރުން،
އެބައިމީހުންނަކީ، ރަޙްމާނުވަންތަ اللهގެ ޒިކުރު ކާފިރުވެގެންވާ ބައެކެވެ. އެހެންކަމުން،
ރަޙްމާނުވަންތަ اللهގެ އެއްކަލާނގެވަންތަކަން ދޮގުކޮށް، އެ الله ދެއްވި ނިޢުމަތްތަކަށް އިންކާރުކުރާ
ބާޣީ، ހަރުކަށިކަމުގެ ދެ ދުނިޔޭގެ ބާއްޖަވެރިކަމަށް ބަލައި، އެ الله ބާވައިލެއްވި،
ވަޙީ ޤުރުއާންގައިވާ ހިދާޔަތް ވެސް އެބައިމީހުން އިންކާރުކުރެތެވެ.[43]

މި އާޔަތް ބާވައި ލެއްވުނު ސަބަބު:

ދަންނާށެވެ! ކޮންމެވެސް ދުވަހެއްގައި، أَبُو جَهْل އާއި أَبُو سُفْيَان އާ ދެމީހުން ވާހަކަދައްކަން ތިއްބައި، އެ ތަނުގެ ކައިރިން، رَسُولُ اللهِ ﷺ ވަޑައިގެންނެވިކަން ފެނުމުން، މަލާމާތުގެ ގޮތުން ހިނގަނޑުލައި، أَبُو سُفْيَان ގާތުގައި أَبُو جَهْل ބުނިކަމުގައި ވެއެވެ. މިހިރަ ވަޑައިގެންނެވީ، عَبْدُ مَنَاف ވަންސައިގެ ނަބިއްޔާއެވެ! ދެން، أَبُو جَهْل އެ ބުނި ބަހުގެ ސަބަބުން، އެ ކަމާ ރުޅިއައިސް، އޭނާއަށް ޖަވާބުދިނުމުގެ ގޮތުން أَبُو سُفْيَان ބުނިކަމުގައި ވެއެވެ. عَبْدُ مَنَاف ވަންސައިގެ މީހުންގެ ތެރޭގައި ނަބިއްޔަކު ވުމުން، އެ ކަމަށް އިންކާރުކުރަނީ، އެއީ ވާނެ ކަމެއް ނޫން ކަމުގައި ކަލޭ ދެކެނީހެއްޔެވެ؟

43– التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الْإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

ދެން، އެ ޤައުމު އުނބުރިވެގަތީގެން، أَبُو جَهْلُ ދުޢާބަދުކުރައްވައި، رَسُول اللهِ ﷺ ބަދުދުޢާކުރެއްވިއެވެ. ކަލޭގެ ޝަރީޢަތް، الْوَلِيدُ بْن الْمُغِيرَةَއަށް ބޮޑުން ކަންތައްތައް ކަލޭއަށް ފެނުނު ނުބައިކަމެއް، ކަލޭ މިއަދުގެ ކަންތައްތައް ކަލޭ ހުއްޓުވިޔަސް ކަމަކަށް އަހުރެން ނުދޭނެވެ. ދެން، އެ ބަދުދުޢާ ގެއްލުން މި އާދަމީ ބައިވެރިވުމެވެ.44

خُلِقَ ٱلْإِنسَٰنُ مِنْ عَجَلٍ سَأُوْرِيكُمْ ءَايَٰتِى فَلَا تَسْتَعْجِلُونِ ﴿٣٧﴾

﴿37﴾ އިންސާނާ އަވަސްވެގަތުމުގެ ސިފަ އަހަރެމެން ކަންކަމުގައި ބައިވެރިވި. އަޅުގަނޑުމެން، ކަންތައްތައް އަވަސްވެގަނެ، އަވަސްއަވަހަށް ހިނގުމަށް އަހަރެމެން ކަމަކީ މޮޅެވެ. ކަން މިހެން ހުރުމާ އެކު، މުޝްރިކުން ފެނު ވަނީ، الله ﷻ ގެ ބަޝާރަތްތައް އަވަހަށް ފޮނުއްވުމަށް ކުރިއަށް ޖަހަން ތަންނާއެވެ. ނަމަވެސް، އަވަހަށް ފުރިހަމަ ވުމަށްވުރެ، އަވަސް ބަލާނެ ފަރާތުގެ ހިތްޕުޅު ނިޔާކުރެއްވުމަށް، އަވަހަށް ނިކުމެ، ކަންތައްތަކާ ދިމާވާ ބަޔަކަށް، الله ﷻ ވަޢުދުކުރައްވާފައެވެ.

އާ މިހާރު އިލާހުގެ ބަދުދުޢާއަށް އަވަސް ބަލާނެ ކުރިއަށް ފުރުސަތު ހުރި ތަންތަނުގައި ހުރެ މިހެންނެވެ! މިހާރު އިލާހުގެ ބަދުދުޢާ ކުރިއަށް ތަޙައްމަލް ބަލާނެ އާދަމީއަށް، ނިކަން ހުރި ހިތްހަމަޖެހުން ދެއްކޭނެ ކުރަމުން ނެގިއެވެ. ދެން އެ ބަލާނެ ތަން، ހިތްހަމަޖެހުން ދެއްކޭ ކަމަށް ކަމަކުރެވިގެންނެވެ. ކުރި، އެ ބަލާ ކުރިއަށް އަވަސް ކޮށްދީފައިވާ ކަމަށް ހުރި، މިހާރު އިލާހުގެ ހިތްހަމަޖެހުން ނުދެނެވެ!45

44- صَفْوَةُ التَّفَاسِيرِ لِلشَّيْخِ مُحَمَّدِ عَلِي الصَّابُونِي
45- الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِيرِ مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرِ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

وَيَقُولُونَ مَتَىٰ هَٰذَا ٱلْوَعْدُ إِن كُنتُمْ صَٰدِقِينَ ﴿٣٨﴾

﴿38﴾ އަދި ޤިޔާމަތްދުވަހަށް ދޮގުކުރާ ކާފިރުން ބުނެއެވެ. އެބައިމީހުން އަލުން
ދިރުއްވައި، އެންމެހައި ހިސާބުތަކަށް ޖަވާބުދާރީކުރުވައި، ހިސާބުކުރުމަށްފަހު ޢަޛާބުދޭނެ
ވާހަކަ ތިޔަބައިމީހުން ބުނާތީ، ކާފިރުން ޢަޛާބަށް އަވަސްކުރަމުން ދަތުރުގެ ބޭނުމެއްނެތި
މަލާމާތުގެ ގޮތުން ބުނާނެއެވެ. ނަބިއްޔާ ﷺ އާއި އެކުވެރިން، މުސްލިމުން ކަމަށްވާ
ތިޔަބައިމީހުންނަކީ ތެދުވެރިން ނަމަ، ތިޔަބައިމީހުންނަށް ރަސޫލާ ﷺ އާއި ތިޔަ
ވަޢުދުވާ ޢަޛާބު އަންނާނީ ކޮން ދުވަހަކުތޯ؟ ތިޔަބައިމީހުން ދޭ ވަޢުދު ޙަޤީޤަތެއްނަމަ
އެ ކޮބާ ތިޔަބައިމީހުން ބުނި ޢަޛާބެއް ކޮބާ، ދުނިޔޭގައި ނުވަތަ އާޚިރަތުގައިތޯ؟[46]

لَوْ يَعْلَمُ ٱلَّذِينَ كَفَرُوا۟ حِينَ لَا يَكُفُّونَ عَن وُجُوهِهِمُ ٱلنَّارَ وَلَا عَن ظُهُورِهِمْ وَلَا
هُمْ يُنصَرُونَ ﴿٣٩﴾

﴿39﴾ اللهُ ﷻ އަށް ކާފިރުވެއްޖެ މީހުން، ކިއުލާދުން ނުވެވޭ އަޛާބާއި، ތިމާގެ
ހިސާބުގެ ދުވަހުގެ ސަޚްތުކަން، ޤިޔާމަތް ދުވަހުން ޢަޛާބު ދެއްވާ ހިނދު، ކާފިރުންނަށް
ދޫކޮށްލައްވާނީ އެބައިމީހުންގެ މޫނުތަކުން ނަރަކައިގެ ހޫނު އެބައިމީހުން
ދުރުކޮށްނުލެވޭ ހާލަތު، އެއްވެސް ފަރާތެއްގެ ނަސްރެއް، އަދި ދުވަހުން އެބައިމީހުން
ނުލިބޭނެ ކަން އެނގި، އެ ކަން އެބައިމީހުންނަށް ޔަޤީންވާ ނަމަ، ޤިޔާމަތް ދުވަސް
އަންނާނެ ވަގުތަށް ބޭނު ޢަޛާބު ދެއްވުމަށް އަވަސްކުރަމުން، ޢަޛާބު އަހުން
އަވަސްކުރުވަނީ އެ ކާފިރުވެރިކަމުގެ ސަބަބުންނެވެ. އަދި ޔަޤީނެވެ! ކާފިރުކަން ދޫކޮށް
އެބައިމީހުން އީމާންވެސްމެވެ.[47]

46- الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِير مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرِ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّة بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة
47- الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِير مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرِ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّة بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة

بَلۡ تَأۡتِيهِم بَغۡتَةٗ فَتَبۡهَتُهُمۡ فَلَا يَسۡتَطِيعُونَ رَدَّهَا وَلَا هُمۡ يُنظَرُونَ ﴿٤٠﴾

﴿40﴾ އަދި ރިޔުއްމަ! އެބައިމީހުންނަށް ފުންނާނީ، ކުއްލިއަކަށް ޤިޔާމަތް
ޖެހިގެންވެ، އެބައިމީހުންނަށް ވައްދުކުރުމުން ކަންތައްތައް ހައިސް ކުރިމަތިވެ،
އެބައިމީހުން ހައިރާންކޮށްލި ގޮތެވެ. ފަހެ، އެބައިމީހުން ދިފާޢު ކުރުންނުކުރުން
ކަމެއް ނެތި، ނުވަތަ ތައުބާ ހައިރާންކަމާއި ބިރުވެރިކަމުގެ ތެރެއަށެވެ. ފަހެ
އެ ވަގުތު، އެބައިމީހުންގެ ހިތައިން، އެ ޙަޤީޤަތް ދުރުކުރުމުގެ ކުޅަދާނަކަމެއް
އެބައިމީހުންނަކަށް ލިބިގެންއެއް ނުވާނެއެވެ. އަދި ކާފިރުކަން ދޫކޮށް، އީމާންވެ،
ތައުބާވެ، އިސްލާހުވުމުގެ ފުރުސަތެއް ވެސް އެބައިމީހުންނަކަށް ނުލިބޭނެއެވެ.
އަދި އެބައިމީހުން ކުރަ ކާފިރުގެ ހަމަލުތަކާއި ދުރުހުރުމާއި ވަގުތެއް ވެސް
ނުވެ ލިބޭނީ ވެއެވެ.[48]

وَلَقَدِ ٱسۡتُهۡزِئَ بِرُسُلٖ مِّن قَبۡلِكَ فَحَاقَ بِٱلَّذِينَ سَخِرُواْ مِنۡهُم مَّا كَانُواْ بِهِۦ
يَسۡتَهۡزِءُونَ ﴿٤١﴾

﴿41﴾ އޭ ރަސޫލާއެވެ! ހަމަކަށަވަރުން، އިބަ ރަސޫލާގެ ކުރިން ފޮނުއްވުނު
ރަސޫލުންނަށް ވެސް އެ ރަސޫލުންގެ ޤައުމުތަކުގެ ކާފިރުން ފުރައްސާރަކޮށް
މަލާމާތްކުރިއެވެ. ފަހެ، ރަސޫލުންނަށް ފުރައްސާރަކޮށް މަލާމާތްކުރި މީހުންގެ މައްޗަށް
ވެރި، އެބައިމީހުން އެ މަލާމާތްކޮށް ފުރައްސާރަކުރި ކަންތައް އަދިސް ޢަޛާ، އެ ޢަޛާބު
އެބައިމީހުން ވަޅައިލައިފައެވެ. ފަހެ، مُحَمَّدُ ﷺ ގެ ރިސާލަތު ދޮގުކުރާ އަންގެދަލަށް
ކާފިރުތަކުން ވެސް، އެ ކަމުން އިބުރަތް ލިބިގަންނަހުރިކަމެވެ.[49]

48- التَّفسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الإسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ
49- التَّفسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الإسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

قُلۡ مَن يَكۡلَؤُكُم بِٱلَّيۡلِ وَٱلنَّهَارِ مِنَ ٱلرَّحۡمَٰنِۚ بَلۡ هُمۡ عَن ذِكۡرِ رَبِّهِم مُّعۡرِضُونَ ﴿٤٢﴾

﴿42﴾ އޭ ރަސޫލާއެވެ! އެބައިމީހުންގެ މައްޗަށް ޢަޛާބު އައުން އަވަސްވުމަށް އެދި
އެ އުޅޭ މީހުންނަށް، އިބަ ރަސޫލާ ވިދާޅުވާށެވެ! އޭ ކާފިރުންނޭވެ! ރޭގަނޑުގެ
ވަގުތުގައި ވިއަސް އަދި ދުވާލުގެ ވަގުތުގައި ވިއަސް، ރަޙްމާނުވަންތަ إِلٰهُގެ
ޙަޟްރަތުން ތިޔަބައިމީހުންގެ މައްޗަށް ގޯނާއި ޢަޛާބު ފޮނުއްވައި، ތިޔަބައިމީހުން
ހަލާކުކުރުއްވުމަށް، އެ إِلٰهُ އިރާދަކުރައްވައިފި ނަމަ، އެ إِلٰهُ ފޮނުއްވާ ގޯނާއި
ޢަޛާބުން ތިޔަބައިމީހުން ސަލާމަތްކޮށް، ރައްކާތެރިކޮށްދޭނީ،
ކޮން ކާކުހެއްޔެވެ؟

ޝައްކެއްނެތެވެ. އެ ފަދަ ޢަޛާބެއް އަތުވެއްޖެ ނަމަ، ތިޔަބައިމީހުންގެ
ކިބައިން އެ ކަމެއް ދުރުކޮށް، ތިޔަބައިމީހުންނަށް ރައްކާތެރިކަން ދޭނޭ ހަމަ
އެއްވެސް ފަރާތެއް، އެ إِلٰهُ ފިޔަވައި ނުވާނެއެވެ. އަދިކިއެއްތަ! އެބައިމީހުން
އެ ތިބީ، އެބައިމީހުންގެ ވެރި رَبُّ ގެ ޙަޟްރަތުން އެންމެހައި އިންޒާރުތަކާއި
ނަސޭހަތްތަކުން ޖަހައި ބާވައިލެއްވުން، ކިރިޔާ ވެސް ދެކޮޅުހަދައިވާ އަދި
ނަސޭހަތްތަކާ ދުރުން ފިލާވެ އެ ކަމަށް ދުރަށް ސީރީނުނުވެ.[50]

أَمۡ لَهُمۡ ءَالِهَةٞ تَمۡنَعُهُم مِّن دُونِنَاۚ لَا يَسۡتَطِيعُونَ نَصۡرَ أَنفُسِهِمۡ وَلَا هُم مِّنَّا
يُصۡحَبُونَ ﴿٤٣﴾

﴿43﴾ ނުވަތަ، ތިމަން إِلٰهُ ގެ ޙަޟްރަތުން ކާފިރުވެރިންގެ މައްޗަށް ފޮނުއްވާ ޢަޛާބު
އައުން ހުއްޓުވައި، އެބައިމީހުންގެ ކިބައިން އެ ޢަޛާބު ދުރުކޮށް، އެބައިމީހުންނަށް
ރައްކާތެރިކަންދޭނޭ އިލާހުންތަކެއް އެބައިމީހުންނަށް ވޭތޯއެވެ؟

50- الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِير مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرِ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّة بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة

ސަލާމަތްކުރައްވައެވެ. އެބައިމީހުން އެ އަޅުކަންކުރާ އިލާހުންތަކަކީ، އެ ތަކެތީގެ އަމިއްލަ
ނަފްސަށް އެއްވެސް ފައިދާއެއް ދިފާޢުވެސް ތަކެއްޗަކަށް ނުކުރެވެ. އަދި އެ ތަކެތީގެ
ކިބައިން އެއްވެސް ގެއްލުމެއް ދުރުކޮށްދެވޭނެ ތަކެއްޗެއް ވެސް ނުވެއެވެ. ވީއިރު،
އެ ތަކެއްޗަކަށް އަޅުކަންކުރާ މީހުންނަށް ނަޞްރުދިނުމުގެ ކުޅަދާނަކަން އެ ތަކެއްޗަކަށް
ލިބޭނީ ކިހާ ހިސާބަކުންތޯ؟ ކިހާ ހަމަކަށަވަރުން، އެ ތަކެތި ކުޅަދާނަކަމެއް
އެ ތަކެއްޗަކަށް ލިބިގެންނެއް ނުވެއެވެ. އަދި އެއްވެސް ހާލު ކަމެއް، އެ ތަކެތީގައި،
الله ﷻ ނުހަރައްވައެވެ. އަދި، އެ އިލާހުގެ ރަޙްމަތުގެ، އެ ތަކެއްޗާ އެކުގައި ހަމަވަރުވައި
ނުލިބޭނެއެވެ. ނިކަން ވިސްނައިބަލާށެވެ! އަދި، މިމަން އިލާހު ބަދަލުން ކާފިރުންނަށް
ސަލާމަތްކަން ދިނުމުގެ ކުރިން އެއްވެސް ބާރެއް، އެ އިލާހުންތަކަކަށް ލިބިގެންނެއް
ނުވެއެވެ. އަދި އެ އިލާހުންތަކުގެ ކިބައިން ބަލާވެ ދުރުކުރުން، އެ ކަމުން މިނިވަންވެވޭނެ
ކުޅަދާނަކަމެއް ވިޔަސް، އެ އިލާހުންތަކަކަށް ލިބިގެންނެއް ނުވާނެއެވެ.[51]

بَلۡ مَتَّعۡنَا هَٰٓؤُلَآءِ وَءَابَآءَهُمۡ حَتَّىٰ طَالَ عَلَيۡهِمُ ٱلۡعُمُرُۗ أَفَلَا يَرَوۡنَ أَنَّا نَأۡتِي ٱلۡأَرۡضَ
نَنقُصُهَا مِنۡ أَطۡرَافِهَآۚ أَفَهُمُ ٱلۡغَٰلِبُونَ ﴿٤٤﴾

﴿44﴾ އަދިވެސްމެ! މި މީހުން ކާފިރުވެގެންނާއި އެބައިމީހުންގެ ކާބަފައިންނަށް މުއްދަތާއި
ދަރިން ދެއްވައި، އެބައިމީހުންގެ އުމުރު ދިގުކުރެއްވައި، ދުނިޔޭގެ ނިޢުމަތުގައި،
މިމަން އިލާހު، އެބައިމީހުން ފަރާތްޖެހިވިއެވެ. އެހެން، ދިގު އުމުރަކަށް ދުނިޔެއިން އެ ނިޢުމަތްތަކަށް
އެބައިމީހުންނަށް ލިބުމުން، އެ ކަމަށް ބަލައި ބޮޑާވެ، ފަޚުރުވެރިވެ، ކާފިރުކަމުގައި
އުޅުމުގައިދާކަން ދަމަހައްޓައި، އެބައިމީހުން ވަނީކަން، އެބައިމީހުންނަށް ނަޞޭޙަތް ގަބޫލު،
ބަދަލުގެ ކުރިއަށް އެބައިމީހުން ގެންދިޔަކަމެވެ.

51- الجَامِعُ لِأَحْكَامِ الْقُرْآنِ لِلْإِمَامِ الْقُرْطُبِي وَالتَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الْإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

އެހެންނަކަމުން، އެބައިމީހުންނަށް، ތިމަން إِلٰهُ ދެއްވި ދުނިޔަވީ ނިޢުމަތްތަކުގެ ގެއްލުންތަކި
ދަގަތްތަކައިދިނީ، ކާފިރުންތަކާއި މައްޗަށް ޒަމާންވުމަށް، ތިމަން إِلٰهُ ވަޢުދުކުރެއްވި
ބަދަލު ޒަމާންވުމަށް ދުވަސްވުމަކަށް އެ ކާފިރުން އެދުނީއެވެ. ފަހެ، އެބައިމީހުންގެ މައްޗަށް
ބަދަލު ޒަމާންވުން ދުވަސްކޮށްދެއްވުމަކީ އެބައިމީހުން އެ އަޅައިގަތީ، އެބައިމީހުންނާ
ހަމައެކަމަކުން، އެބައިމީހުންގެ ދަރިފައިގެ، އެ ދަރިފައިގެ ވަރައިގެންވާ ބިމުގެ
ބެލަމުން ދަރަޖަތަކުން އުނިކުރައްވަމުން، ތިމަން إِلٰهُ ގެންދަވާތީ، އެބައިމީހުންނަށް
ނުފެންނަނީތޯ؟ އަދި މުސްލިމުންގެ އަތުން ކިސަރުވުމަށްތަކަށް ފެތުމުން، އެއްވެފައިން
ނަސްރުލިބޭނީ ބަލާއިގެ އަށްލުވިކަން ކުފުރާއިވާ މުސްލިމުންނަށް ކަން އެބައިމީހުންނަށް
ފަހެ ނޫނީޖެހިގެންތޯ؟

އަދި، اللهُ ﷻ ގެ ކަލާމުގެ ދީނަށް ވަޙީކުރައްވާ ބޮޑުތަކުގެ ދަރުން ނުކުމެވޭނީ ބޮޑަށް ކަމުގައި
އެބައިމީހުން ފެނެއްތޯ؟ ނުވަތަ މަކަ އަހުމަދު ފަހެ، އެ ކަލުން މަނާވެގަތުމުގެ
ކުރަންނަކަން ލިބިގެންވާ ބޮޑަކު ކަމުގައި އެބައިމީހުން ފެނެއްތޯ؟ ސަލާމަތާއެންނެވެ.
އެ ފަދަ އެއްވެސް ބާރެއްނެތި ބޮޑަކު ކަމުގައި އެބައިމީހުންނެއް ނުވެއެވެ. ފަހެ،
ކަން މިހެން ހުރެގެ އެކު ވެސް، ގަދަވާނޭ ބޮޑެއް ހަމަ އެބައިމީހުންނެއްތޯ؟
ނޫނެކެވެ! ހަމަކަށަވަރުން ވެސް، އެބައިމީހުންނަކީ ނިކަމެތިވެގެންވާ ބަލިކަށިވާ
ބައެކެވެ.[52]

قُلۡ إِنَّمَآ أُنذِرُكُم بِٱلۡوَحۡيِۚ وَلَا يَسۡمَعُ ٱلصُّمُّ ٱلدُّعَآءَ إِذَا مَا يُنذَرُونَ ٤٥

﴿45﴾ އޭ ރަސޫލާއެވެ! އެ ބައެއްގެ ގާތުގައި، ހަމައެކަނިކަމުގައި ވަޙީގެ ޒަރިއްޔާ
ތިޔަބައިމީހުން، ބިރު ވިދާޅުވާށެވެ!

52- الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِير مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرِ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّة بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة

ތިޔަބައިމީހުންނަށް، ތިމަން ރަސޫލާ މި އިންޒާރުކުރައްވާކަން ކަނޑަވަރު، ޔަޤީން
ދޫކުރި ދެއްވާނުގެ އާޔަތްތަކުގައި، ތިމަން ރަސޫލާގެ މައްޗަށް، الله ﷻ ބާވައިލައްވާ
ވަޙީއިންނެވެ. އެ ވަޙީގައި ވެސް، ކާފިރުންނާއި އުޅުދުންތެރިކަން މަތީ ދުލިކުޅިބެއްޖެ
ކޮންމެ ބައެއްގެ މައްސަލަ އަޅުވާދެނީ ހަމަބަލާގެން، މިސާލަކަށްނަމަ ބިރުވެރިކަމުގެ
ހަބަރުދެއްވައި އިންޒާރުކުރައްވާމެވެ. އެހެންކަމަކު، ބީރު މީހުންނަށް އިންޒާރުކުރުވާ
ހިނދު، އެ އިންޒާރުގެ ބަސްތަކާއި އެ ގޮވައިލުމުގެ އަޑު އެބައިމީހުން ނުއަހާނެތެވެ.

ދެން، އެ ބައެއްގެ ކިބައިގައިހުރި ކާފިރުކަމާއި އުޅުދުންތެރިކަމުގެ ސަބަބުން،
ދެއިދުކުރަނިވި އަޑުއެހުމުގެ ކަންކަން، ހެޔޮ ބަހުގެ އަޑުއަހާ ބަލަކަން، ކިތަންމެ ގިނައިން
ނަސޭހަތާއި، ވާޢުޒާއި، އިރުޝާދުދެވުނު ކަމުގައި ވިޔަސް އަދި ކިތަންމެ ވަރަކަށް
އެބައިމީހުންނަށް އިންޒާރުކުރެވުނު ކަމުގައި ވިޔަސް، އެ އިންޒާރާއި ނަސޭހަތުން
އެބައިމީހުންނަކަށް އެއްވެސް މަންފާއެއް ނުކުރާނެތެވެ.[53]

وَلَئِن مَّسَّتْهُمْ نَفْحَةٌ مِّنْ عَذَابِ رَبِّكَ لَيَقُولُنَّ يَٰوَيْلَنَآ إِنَّا كُنَّا ظَٰلِمِينَ ﴿٤٦﴾

﴿46﴾ އޭ ރަސޫލާއެވެ! އިބަ ރަސޫލާގެ ވެރި رَبُّ ގެ ޢަޛާބުން، އެ ކާފިރުންތަކުންގެ
މައްޗަށް ލޮބުއްވާ ޢަޛާބެއް އަރައިފި ކަމުގައިވިއްޔާ، އެއިން ކިތަންމެ ކުޑަ މިންވަރެއް
ވިޔަސް، އެބައިމީހުންގެ ގައިގައި ބީހިއްޖެ ނަމަ، އެބައިމީހުން އެ ޙާލުގައި ކަންބޮޑުވެގެ
ބަޔާނުގެ އެބައިމީހުންނަށް އެނގޭނެތެވެ. އަދި އެބައިމީހުން ބުނާނެކަން ކަނޑަވަރެވެ.
އޭ އަހުރެމެންނަށްހުރި ހަލާކެއްގެ ބޮޑުކަމާއެވެ! ހަމަކަށަވަރުން، އަހުރެމެން މިވަނީ،
الله ﷻ ޖެހިވައި އެކަނިކަން ޤަބޫލުކުރަނާއި ތެދެއްކަމަށް އަޅުކަންކުރުމުގެ ސަބަބުން،
އަމިއްލަ ނަފްސަށް އަނިޔާވެރިވި ބައެއް ކަމުގައި ވެގެންނެވެ.[54]

53– التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة
54– التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة

وَنَضَعُ ٱلْمَوَٰزِينَ ٱلْقِسْطَ لِيَوْمِ ٱلْقِيَٰمَةِ فَلَا تُظْلَمُ نَفْسٌ شَيْـًٔا ۖ وَإِن كَانَ مِثْقَالَ
حَبَّةٍ مِّنْ خَرْدَلٍ أَتَيْنَا بِهَا ۗ وَكَفَىٰ بِنَا حَٰسِبِينَ ﴿٤٧﴾

﴿47﴾ އަޅުގަނޑުންގެ ހިސާބުބައްލަވައި، ޢަދާލަތުވެރިކަން ބަލައި، ޤިޔާމަތް ދުވަހުން އަތުރު އިންސާފުގެ މީޒާނުތަކެއް ބަހައްޓަވައި، ތިމަން إِلٰهُ، ބަދަލު އިންސާފު ގާއިމުކުރައްވާނެތެވެ. ވީމާ، އެއްވެސް ނަފްސަކަށް، އެއްވެސް ކަމަކުން ކުޑަވެސް ބޭއިންސާފެއް ނުކުރައްވާނެއެވެ. އަދި ތޮރުވިއްޔަކާއި ބަރުދަނުހުރި ހެޔޮ އަމަލެއް ވިޔަސް އަދި ނުބައި އަމަލެއް ވިޔަސް މިހާރު ކޮންމެ ވާނަމަ، އެ އަމަލެއްގެ ޖަޒާ ހާޒިރުކުރައްވައި، އެ އަމަލެއް، ތިމަން إِلٰهُ ގުނަވާނެއެވެ.

އެހެންކަމުން، އެއްވެސް މީހަކު ކުޑަ ހެޔޮ އަމަލެއްކަން ލިބުނާ ޘަވާބުން ޖަހަންނަމާގެ މިންވަރު ވިޔަސް އުނިކުރެއްވި، އެއްވެސް މީހަކަށް އަނިޔާނުކުރެއްވޭ ހުއްޓެވެ. އަދި އެއްވެސް މީހަކު ނުކުރާ ނުބައި ކަމެއް އެ މީހާގެ ގަޔަށް އިތުރުކުރެއްވި، ޖަހަންނަމާގެ މިންވަރުން ވިޔަސް އެ މީހަކަށް ދެއްވާ ބަދަލު އިތުރުނުކުރެއްވޭ ހުއްޓެވެ.

އަދި ހަމަކަށަވަރުން، އަޅުގަނޑުންގެ ބަދަލުގެ ހިސާބުބައްލަވައި، އެ ބަދަލުދިނުމަކާ އެކަށީގެން ގުޅިން އެ މިހާރަކީ ތިމަން إِلٰهُ ފުދޭނެއެވެ. އެހެނީ ހަމަކަށަވަރުން، اللهُ سبحانه وتعالى އީ، ހިސާބުބައްލަވުމުގައި އަވަސްވަންތަ، އެންމެ ދުވަހެއްގެ ތެރޭގައި އަޅުގަނޑުންގެ ހިސާބުބައްލަވައި ނިންމަވާ إِلٰهއެވެ.[55] ވީމާ، ކޮންމެ ބުއްދިވެރިއަކަށް ވެސް އޮޅޭ، އެ ކަމާގުޅޭ ނުހަނު ބޮޑަށް ބިރުވެރިވެ، އެ ކަމަށް ބަލައި ތައްޔާރުވެ، މިވާގެ އަމަލުތަކުގެ ހިސާބު ބަލަހައްޓައިދެއްވާނެއެވެ.

55– الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِيرِ مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرٍ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

ދަންނާށެވެ! މި އާޔަތުގެ ތަފްސީރުގައި ވާރިދުވެފައިވާ ޙަދީޘްތަކުގެ މާނައިގައި ވެއެވެ. "ހަމަކަށަވަރުން، ކޮންމެވެސް ސަބަބަކާހުރެ ވަޑައިގެން، رَسُولُ اللهِ ﷺ ގެ އަރިހުގައި އިށީނދެވަޑައިގެންނެވުމަށް ތަރުށް، ދަންނަވިއެވެ. އޭ اللهُ ﷻ ގެ ރަސޫލާއެވެ! ހަމަކަށަވަރުން، އަޅުގަނޑުގެ މިޙްނަތުގައި ދު އަޑުން ވެއެވެ. އެ ދު މީހުންގެ ގޮތަކީ، އަޅުގަނޑުގެ ބަސް ތޮގަކުން، އަޅުގަނޑު ފާސާކޮށްލިއެވެ، އަޅުގަނޑުގެ އަމިއްޔާ ފާޅުވެ، އުޅުނި ނުލިބޭނެ ކަމަށްޓަކައި ފުދޭވެ. ދުން، އެ ކަލޭގެ، އެ ދު މީހުންގެ ގައިގައި ތަޅައި، އެ ދުމީހުންނަށް އަޅުގަނޑު އެއްކޮށްލަދޭނެވެ. ވިދި، އެ ކަލޭގެ، اللهُ ﷻ ގެ ބަސްތަކުގައި އަޅުގަނޑުގެ ބާރުލުންތަކީ ކަނިކަނޑުވާނެތޯ؟

ތަސްލީމު ބަހެއްޓުނު ކުރުވިއެވެ. މިބައި ތަޅާ ދުއްކާން، މިބައިން ފާސާކޮށްލިއެވެ، މިބައި އަމިއްޔާ ފާޅުވެ، އުޅުނި ނުލިބޭނެ ކަމަށްޓަކައިވެ، އެބައިމީހުން އެ ކުރި ހުރިގައި ކަލޭގެ ބިސްތޯއްޖެހިލާނެވެ. އަދި އެބައިމީހުންނަށް މިބާ ދުއްވި އަދުބާއި، އެބައިމީހުންނާ ދިމާއަށް މިބާ ވިދާވި އެއްކޮށްގެ ބިސްތޯ ފޮސް ތޯއްޖެހިލާނެވެ. ވިދާ، އެބައިމީހުންނަށް މިބާ ދުއްވި މުޅިބާޔެ، އެބައިމީހުން އެ ކުރަ ނުބައި ބަދަލުދިނާ އެއްވަރު ނަމަ، އެ ކަމަށް ޖަކައި މިބައިކަށް ތަވާބެއް އަދި މުޅިބާޔެއް ފޮސް ނުވެވެ.

އަދި މިބާ ދުއްވި މުޅިބާޔެ، އެބައިމީހުން އެ ކުރަ ނުބައި ކަންތަށްތަކަށްފުރުން މަދު ނަމަ، އެއީ، އެބައިމީހުންގެ މައްސަން މިބާ ބައްޔޮޖިވި ދިޔަތިކަމުގެ ތޮޅައިން ހިލޭ ކަދުކެވެ. އަދި އެ ކަން އެ ގޮތަން މިބާ ކުރެއްވި، ތަވާބު ކޮއްދުވުމުގެ ނިޢުމަތުގައި ނަމަ، މިބާގެ އެ ދިޔަތިކަމާ އެއްވަރަން، މިބައިން ތަވާބުދުއްވާނެތެވެ.

އަދި އެބަހީހުންނަން ތިބާ ދަރުމަ ދެއްކުމަށް އެބަހީހުރުން އެ ކުރަ ނުބަހިސާބަށް ވުރުން
އިއްޔާކުންތީ ނަމަ، އެ އިންޔާވީ މިންވަރަކަށް ތިބާގެ ކިބައިން ބަރުދަނުއްޖެވި،
އެބަހީހުންނަން އެ ކަމުގެ ބަރުދަ ތިބާދުއްވާނެއެވެ. މި ފަރާތުން ބަދިޔާކުރައްވާނެން،
އެ ސިޖިއްލު އެ އިންނަނީ ތަރާޒުގެ އެއްފަރާތްގައި ބިޠާގަތު ހުންނަނީ،
ކިރިޔާދެއްކުމަށް ބަރުވެއްޖެއެވެ. ދެން، އެ ހިނދު، رَسُولُ اللهِ ﷺ އަންނަނިވި އާޔަތް
ކިޔަވައިދެއްވިއެވެ.

﴿وَنَضَعُ الْمَوَازِينَ الْقِسْطَ لِيَوْمِ الْقِيَامَةِ فَلاَ تُظْلَمُ نَفْسٌ شَيْئًا وَإِنْ كَانَ مِثْقَالَ حَبَّةٍ مِنْ خَرْدَلٍ أَتَيْنَا بِهَا وَكَفَى بِنَا حَاسِبِينَ﴾ އަދި ބަދިޔާކުރެއްވިއެވެ. ތިބާ މި އާޔަތް
ކިޔަވައިދިނުމުން މިފަދަ ކަމެއްވެއެވެ؟ ދެން، އެ ސިފަތަށް ޖަވާބުދައި އެ ބަޔާނު ދެންނެވިއެވެ.
އާ الله ﷻ ގެ ރަސްކަލާނގެއެވެ! الله ގަންދީ ހުވާކުރައްވައި ދަންނަވަމެވެ. އެބަހީހުންނަން ވެސް
އަދި އަލުގަނޑެއް ވެސް ހުރި އެއްވެސް ހެޔޮ ގޮތަކީ، އެބަހީހުންނާ ވަކިވެ އެބަހީހުން
ދޫކޮށްލެވެ. މިހާ، އިބަ ރަސްކަލާ ހިކާޔަތް ދަންނަވަމެވެ. ހަމަކަށަވަރުން، އެބަހީހުން
އެންމެންނާ މިނިވަންނުންވެ."[56]

وَلَقَدْ ءَاتَيْنَا مُوسَىٰ وَهَـٰرُونَ ٱلْفُرْقَانَ وَضِيَآءً وَذِكْرًا لِّلْمُتَّقِينَ ﴿٤٨﴾

﴿48﴾ އަދި ހަމަކަށަވަރުން، مُوسَى ﷺ އާއި، هَارُونُ ﷺ ގެ ތެރެއިންވެސް ވަނީބަޔަން
ދުއްޔާމަ ފާރިއުވެ، ބައްޕާއި ބަލިފޮތުވެސް، ބަރާބަރު ކަންތައްތަކާއި ބަރަބަ ކަންތައްތަކަން
ވަކިކުރުވާ ފޮތް ކަލޭގަޔާ ތައްޔާރު، އެ ދީ ރަސްކަލާނގެ ދަރުވައި، ޒިކުރު إِلَهُ،
އެ ދީ ރަސްކަލާނގެ ނަސޭހަތްދެއްވީމެވެ.

56- سُنَنُ التِّرْمِذِي وَحَسَّنَهُ الْأَلْبَانِي

އަދި އެ ފޮތަކީ އިމާންތެރި މީހުންނަށް ބަޔާންދޭ މަގަށް އަލިކަންދިނިވި ނޫރެއް ކަމުގައްޔާއި

އެބައިމީހުންގެ ވެރި رَبُّގެ އަމުރުފުޅުތަކަށް ކިޔަމަންތެރިވެ، ނަހީކުރެއްވި ކަންތައްތަކުން

ދުރުވެ، އެ إِلٰهَއަށް ބިރުވެތިވާ ތަޤުވާވެރިންނަށް ޗަކައިވާ ހަނދާންކޮށްދިނުމެއް ކަމުގައި،

ތިމަން إِلٰهُ، އެ ފޮތް ދެއްވީމެވެ. ވީމާ، ހަރުދިންގެ ތެރޭގައި ތިބި ތަޤުވާވެރިން،

އެ ފޮތުން ހިދާޔަތާއި ނަސޭހަތް ލިބިގަތުމެވެ.57

ٱلَّذِينَ يَخۡشَوۡنَ رَبَّهُم بِٱلۡغَيۡبِ وَهُم مِّنَ ٱلسَّاعَةِ مُشۡفِقُونَ ﴿٤٩﴾

﴿49﴾ ދަންނާށެވެ! ތަޤުވާވެރިންނަކީ، އެބައިމީހުންގެ ވެރި رَبُّ ނުފެންނަ ހާލުގައި،

އެ إِلٰهُގެ އަމުރުފުޅުތަކަށް ޣައިބުގައި ކިޔަމަންތެރިވެ، ނަހީކުރެއްވި ކަންތައްތަކުން

ދުރުވެ ރައްކާތެރިވެ، އެ إِلٰهَއަށް އުޅުދި ނުކިޔަމަންތެރިވުމުން ދެއްވާނޭ ޢަޛާބަށް

ބިރުވެތިވާ މީހުންނެވެ. އަދި އެބައިމީހުން ވަނީ، ޤިޔާމަތް ދުވަހާއި އެ ދުވަހުގެ

ބިރުވެރިކަމާމެދު ވެސް ބިރުވެތިވެގެންނެވެ.58

وَهَٰذَا ذِكۡرٞ مُّبَارَكٌ أَنزَلۡنَٰهُۚ أَفَأَنتُمۡ لَهُۥ مُنكِرُونَ ﴿٥٠﴾

﴿50﴾ އަދި މި ޤުރުއާނަކީ، ނަބިއްޔާއާއި ރަސޫލާއަށް ޒިކުރުކުރެއްވުމަށް ޗަކައި،

މިވަނީ إِلٰهُ ފޮނުއްވި ރަސޫލާގެ މައްޗަށް، މިވަނީ إِلٰهُ ބާވައިލެއްވި ބަރަކާތްތެރި

ފޮތެކެވެ. އަދި އެ ފޮތަކީ، ގިނަގުނަ ނަސޭހަތުން ފުރިގެންވާ ނުހަނު އިތުރުކަން ބޮޑު

ހަނދާންކޮށް ދިނުމެކެވެ. އަދި އެ ފޮތް ބާވައިލެއްވީ، އެންމެހައި މީސްތަކުން،

އެ ފޮތުން ނަސޭހަތް ލިބިގަތުމަށެވެ. އެހެނީ، އެ ފޮތަކީ، އެ ފޮތުގައިވާ އަމުރުފުޅުތަކަށް

ކިޔަމަންތެރިވެ، އެ ފޮތުގައި ނަހީކުރެއްވިފައިވާ ކަންތައްތަކުން ދުރުވެގެންނޭ ކޮންމެ

މީހަކަށް، ދުނިޔޭއާއި އާޚިރަތުގައި ވިސްނަ ބާއްޖަވެރިވާ ފޮތެވެ.

57- الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِيرِ مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرٍ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

58- التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّؤُونِ الْإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

ވަނީ، ތިޔަބައިމީހުން އެ ޛިކުރާއަށް އިންކާރުކުރަނީ، އެ ކޮން ދުވަހަކުން، އެ ކޮޅަކުން
އިންކާރުކުރަނީހެއްޔެވެ؟ ޝައްކެއްނެތެވެ. އެ ފޮތަކީ ބަރަކާތްތެރި ވަޙީ، ނިޢުމަތެއް
ކުރުމަށް ބޭނުން ބުއްދިއެއްތަކެއި ތަރުޖަމާކޮށްދެވެ. އަދި އެ ފޮތުގައި ވާހަކަ އެކުވެ އާދަޔާ
ޚިލާފަށް ބަޔާނޭ، އެންމެހާ ހިދާޔަތާއި ނިޢުމަތް މަސްއޫލިއްޔަތު ކުރާ އަތުވަނީ
ވިއްސޭ، އެ ކަމަކީ އެތަކެއް ނިޔަލަކަށް ފިކުރެއް ކުރުމަށް ޝުކުރެވެ.[59]

وَلَقَدْ ءَاتَيْنَآ إِبْرَٰهِيمَ رُشْدَهُۥ مِن قَبْلُ وَكُنَّا بِهِۦ عَٰلِمِينَ ﴿٥١﴾

﴿51﴾ އަދި ހަމަކަށަވަރުން، إِبْرَاهِيمُ عليه السلام އަށް ނަބިކަމާއި ރަސޫލުކަން ދެއްވުމުގެ
ކުރިން، ހެޔޮ ވިސްނުންފުޅާއި ތެދުމަގު ބެއްލެވުމުގެ ވަސީލަތް، ތިމަން إِلٰهُ ހުރިހާ ކަންކަމާ
މަގުން މަގުދައްކަވައި، އެ މަގުން ހިނގުމުގެ ތައުފީޤު، إِبْرَاهِيمُ عليه السلام އަށް
ތިމަން إِلٰهُ ދެއްވީމެވެ. ވީމާއެކު، އެ ރަސޫލާގެ ޤައުމުގެ މިންވަރުން، ތައުފީޤުގެ
ދެއްވުމުގައިވީ، ތިމަން إِلٰهُގެ އެއްކައުވަންތަކަން ޤަބޫލުކުރުން، ހަމައެކަނި،
ތިމަން إِلٰهަށް އަޅުކަންކުރުމަށް، އެ ރަސޫލާ ގޮވައިލެއްވިއެވެ. އަދި، إِبْرَاهِيمُ عليه السلام އަކީ،
ނަބިކަމާއި ރަސޫލުކަން ދެއްވުމަށް އެކަށީގެންވާ ފަރާތެއްކަން، ތިމަން إِلٰهُ، މާތް
ދެނެވޮޑިގެންވީމެވެ.[60]

إِذْ قَالَ لِأَبِيهِ وَقَوْمِهِۦ مَا هَٰذِهِ ٱلتَّمَاثِيلُ ٱلَّتِىٓ أَنتُمْ لَهَا عَٰكِفُونَ ﴿٥٢﴾

﴿52﴾ ހަނދާންކުރައްވާށެވެ! إِبْرَاهِيمُ عليه السلام ގެ ބައްޕަ آزر އާއި، ޤައުމުގެ އިސް ވެރިޔާ
نَمْرُود އާއި، ފާނާ މަޑުވި މީހުންނާ ދުށުބޭކުރައްވައި، އެ ކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވި ބަސްފުޅާއި
ވިދާޅުވި ވަޅުގެ މަށަން، އިހަ ކަލޭގެފާނު ހަނދާންކުރައްވާ ބަސްކުރެއްވާތީވެ!

59- الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِيرِ مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرٍ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّة بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة
60- التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ لِلدّكْتُور عَائِض الْقَرْنِي

އެ ވަގުތު، އެބައިމީހުންނާ މުޤާބިލުކުރައްވައި، إبْرَاهِيمُ عليه السلام ވިދާޅުވިއެވެ. ތިޔަބައިމީހުންގެ
އަމިއްލަ އަތުން ހަދައިގެން، އެ ތަކެއްޗަށް އަޅުކަންކުރަނީ، އެ ތަކެތީގެ ކައިރީގައި
ތިޔަބައިމީހުން ދިރުހިރާހަން ހިތާ ތިބީ ބުދުތަކާ ކޮން އެއްކަލަރިކަމަކަށްތޯ؟[61]

قَالُواْ وَجَدۡنَآ ءَابَآءَنَا لَهَا عَٰبِدِينَ ﴿٥٣﴾

﴾53﴿ إبْرَاهِيمُ عليه السلام އަށް އެބައިމީހުން ދެންނެވިއެވެ. ކާބަފައިރުއްސުރެން ފެނިގެން ވެސް،
އަޅުގަނޑުމެން ދުށީ އަޅުގަނޑުމެންގެ ކާބަފައިން އެ ތަކެއްޗަށް އަޅުކަން ކުރާތަނެވެ.
ވީމާ، އެބައިމީހުންނާ ތަބާވުމުގެ ގޮތުން، އަޅުގަނޑުމެން ވެސް އެ ތަކެއްޗަށް
އަޅުކަންކުރަނީއެވެ.[62]

قَالَ لَقَدۡ كُنتُمۡ أَنتُمۡ وَءَابَآؤُكُمۡ فِي ضَلَٰلٖ مُّبِينٖ ﴿٥٤﴾

﴾54﴿ إبْرَاهِيمُ عليه السلام ގެ ޤައުމުގެ މީހުންނަށް، އެ ރަސޫލާ ވިދާޅުވިއެވެ. ހަމަކަށަވަރުން،
ތިޔަބައިމީހުންނާ އަދި ތިޔަބައިމީހުންގެ ކާބަފައިން ވަނީ، ތިޔަ ބުދުތަކަށް އަޅުކަންކުރުމުގެ
ސަބަބުން، ހައްޤުގެ މަގުން އެއްކިބާވެ، ގެއްލުވެ ބަޔާންވެގެންވާ މަގުފުރެދުމެއްގެ
ތެރޭގައި ކަން ކަށަވަރެވެ.[63]

قَالُوٓاْ أَجِئۡتَنَا بِٱلۡحَقِّ أَمۡ أَنتَ مِنَ ٱللَّٰعِبِينَ ﴿٥٥﴾

﴾55﴿ إبْرَاهِيمُ عليه السلام ގެ ޤައުމުގެ މީހުން، އެ ރަސޫލާއަށް ދެންނެވިއެވެ. އަޅުގަނޑުމެންގެ
ގާތަށް ތިބާ ތިޔަ ވަޙީއަކީ ހައްޤު ތެދު ވާހަކައެއްތޯއެވެ؟ އަދި ތިބާ ތިޔަ ވިދާޅުވަނީ
ހައްޤު ތެދު ބަސްފުޅެއްތޯއެވެ؟

61- التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ لِلدُّكْتُور عَائِضِ الْقَرْنِي
62- التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الإِسْلامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة
63- التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الإِسْلامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة

ނުވަތަ ތިބާ ތިޔަ އުޅުއްވަނީ، އަޅުގަނޑުމެންގެ ބޮޑުތިލާ ކުޅުއްވައި، އަޅުގަނޑުމެންނާ
ސަކަސްސާކުރާ މީހުންގެ ތެރެއިން ވެވަޑައިގެންފައިވަނީތޯއެވެ؟[64]

قَالَ بَل رَّبُّكُمۡ رَبُّ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلۡأَرۡضِ ٱلَّذِي فَطَرَهُنَّ وَأَنَا۠ عَلَىٰ ذَٰلِكُم مِّنَ ٱلشَّٰهِدِينَ ٥٦

﴿56﴾ إِبْرَاهِيمُ عليه السلام ގެ ޖަވާބުގެ ގޮތުން، އެ ބޭފުޅާ ވިދާޅުވިއެވެ.
އަރިއައްޔާ! ތިޔަބައިމީހުންގެ ގައުމު އަޅުގަނޑު މި އައީ، ބަހެއް ތެދުވެގެންނެވެ.
އަދި ތިޔަބައިމީހުންނަށް އަޅުގަނޑު މި ގެނައިމީ، އެއްކައުވެންތަ الله سبحانه وتعالى އަށް
އަޅުކަންކުރުމަށެވެ. الله سبحانه وتعالى އީ، ތިޔަބައިމީހުންގެ ވެސް ރައްބެވެ. އަދި، އުޑުތަކާއި
ބިމުގެ ވެސް ރައްބެވެ. އެ إِلٰهއީ، އިސްތިވާޤަ މިސާލުކޮށްދީފައި، އުޑުތަކާއި ބިން ހެއްދެވި
إِلٰهއެވެ. އަދި އަޅުގަނޑު ވެސް، އެ ކަމުގެ މަތިން ހެކިވާ މީހުންގެ ތެރެއިންނެވެ.[65]

وَتَٱللَّهِ لَأَكِيدَنَّ أَصۡنَٰمَكُم بَعۡدَ أَن تُوَلُّواْ مُدۡبِرِينَ ٥٧

﴿57﴾ އަދި، الله ގަސަމްކޮށްފައި ހުވައިކުރައްވައިފިން، إِبْرَاهِيمُ عليه السلام ވިދާޅުވިއެވެ.
ތިޔަބައިމީހުން ތިޔަ އިބާދަތްކުރާ އެތި ބަލާއިގެން ދުރުވެދާން ބަލައި، ތިޔަ ބުދުތަކުގެ
ކައިރިން ތިޔަބައިމީހުން އެނބުރި ދުރުވެދާން ފަހުން، ތިޔަބައިމީހުންގެ ބުދުތައް
ހަލާކުކޮށްލަން ގޮތެއް، ހަދައިލާނަމުން ވަސް އަޅުގަނޑު ރާވާނަން ކަލޭ ކަނޑައަޅާ ކަމެވެ.
އަދި އަޅުގަނޑު، އެ ބުދުތައް ހަލާކުކުރާނީ ފުށުގައި ކުރިކުރާގޮތުގެއެވެ.[66]

ދަންނާށެވެ! إِبْرَاهِيمُ عليه السلام މި ބަސްކުރު ވިދާޅުވި ކަމުގައި ވީނަމަ، ގިނަ މީހުންނަށް
ނިވާ ވަރަށެވެ.

64- الْجَامِعُ لِأَحْكَامِ الْقُرْآنِ لِلْإِمَامِ الْقُرْطُبِي
65- الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِير مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرٍ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّة بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة
66- التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الْإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة

ވުމާއެކު، އެ ބަސްފުޅުގެ އަޑު އިވުނީ އެންމެ މީހަކަށް ކަމުގައި ދިމާވެފައި ވެއެވެ.[67]

فَجَعَلَهُمْ جُذَاذًا إِلَّا كَبِيرًا لَّهُمْ لَعَلَّهُمْ إِلَيْهِ يَرْجِعُونَ ﴿٥٨﴾

﴿58﴾ ދެންފަހެ، އެބައިމީހުންގެ އެންމެ ބޮޑު ބުދު ފިޔަވައި އެހެން ހުރިހައި
ބުދުތަކެއް މުގުރުއްވައި، އެ ހުރިހައި ބުދެއް، إبْرَاهِيمُ عليه السلام ކުދިކުދިކޮށްލެއްވިއެވެ.
އަދި އެ ތަކެތި ތަޅުއްވާން ބޭނުންކުރެއްވި ހަތިޔާރު، އެ ބޮޑު ބުދުގެ ކަރުގައި އަޅުއްވި
ކަމުގައި ވިއެވެ. އެއީ، އެ ދަސްތޫރާގެ ޤައުމުގެ މީހުންނަށް، އެބައިމީހުންގެ ބޮޑު ބުދު
ފިޔަވައި އެހެން ބުދުތަކަށް ވެފައި ހުރި ގޮތް ފެނުމުން، އެ ތަކެއްޗަކަށް އެހެން
ހެދީ ކާކުތޯ ބެލުމަށް ބަލައި، އެ ބޮޑު ބުދާ އެބައިމީހުން ސުވާލުކުރާނެއެވެ. އަދި
އެ ބުދުތަކުގެ ކިބައިގައި އެއްވެސް ބާރެއް ނެތްކަމާއި، އެ ތަކެތީގެ ދެރަކަމާއި،
ނިކަމެތިކަން، އެ ދަސްތޫރާގެ މީހުންނަށް އެނގި، އެބައިމީހުންގެ މައްޗަށް
ޙުއްޖަތް ޤާއިމުވެ، އެބައިމީހުން ދީނީ ޙައްޤުގެ މަގުން އެއްކިބާވެފައި ކަން
އެބައިމީހުންނަށް އެނގުމަށް ޓަކައެވެ.[68]

قَالُوا مَن فَعَلَ هَٰذَا بِآلِهَتِنَا إِنَّهُ لَمِنَ الظَّالِمِينَ ﴿٥٩﴾

﴿59﴾ إبْرَاهِيمُ عليه السلام ގެ ޤައުމުގެ މީހުން، އެބައިމީހުންގެ އިލާހު ކުލަވަރުން ނިމިގެން
އެބައިމީހުންގެ ބުދުތަކުގެ ކައިރިއަށް ދިޔަ ހިނދު، އެ ތަކެއްޗަކަށް ވެފައިހުރި ގޮތް
ފެނުމުން، އެ ކަމާ ގުޅޭ އަޖައިބުވެގެން މިހެ، އެއްބަޔަކު އަނެއް ބަޔަކާ ސުވާލުކުރަމުން
ބުނެއެވެ. އެއްވެސް ބިރެއް ނެތި އަހުރެމެންގެ ބުދުތަކަށް މިފަދައި، އެ ތަކެއްޗަކަށް
މި ފަދަ ނިކަމެތި ގޮތެއް ހެދީ ކާކުހެއްތޯ؟

67- الجَامِعُ لِأَحْكَامِ الْقُرْآنِ لِلْإِمَامِ الْقُرْطُبِي
68- التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الْإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

ޝައްކެއްނެތެވެ. އެ މީހަކު ވަނީ އަނިޔާވެރިންގެ ތެރެއިން ކަން ކަށަވަރުވެއެވެ. އެހެނީ،
އަހުރެމެންގެ މި އިލާހުންނަކީ، އެ ތަކެއްޗަކީ އަދަބު ތަޢުޒީމު އަދާކޮށް އިޙްތިރާމްކުރުން
ހައްޤު ވެގެންވާ އިލާހުންނަކަށެވެ.[69]

قَالُوا۟ سَمِعْنَا فَتًى يَذْكُرُهُمْ يُقَالُ لَهُۥٓ إِبْرَٰهِيمُ ﴿٦٠﴾

﴿60﴾ އެބައިމީހުންގެ ބުދުތައް ހަޖޫކުރައްވައި ދުގުޅުއްވާނޭ ކަލޭގައި ވިދާޅުވެ،
إِبْرَاهِيمُ عليه السلام ގޮވައިކުރުމުގެ އަޑު އައި މީހުން ބުނެއެވެ. إِبْرَاهِيمُ މި ނަމުން ކިޔާ ޒުވާނަކު،
އެ ބުދުތަކަށް ޖަހައިދޭ ބަސްތަކުގެ ބުނު، އެ ތަކެއްޗަށް ފުރައްސާރަ އަޑު ދިނުމުން އަހާލީމެވެ.
މިއާ، އެ ތަކެތި ދުގުރި މީހަކު ކަލޭގައި ވެސް އެންމެ އެކަކީ ވަނީ ބޭނުންވެއެވެ.[70]

قَالُوا۟ فَأْتُوا۟ بِهِۦ عَلَىٰٓ أَعْيُنِ ٱلنَّاسِ لَعَلَّهُمْ يَشْهَدُونَ ﴿٦١﴾

﴿61﴾ ޤައުމުގައި މިތި ބޮޑުންނާއި ކަންކަމުގައި އިސްވެރިން މީހުން ބުނެއެވެ.
ފަހެ، ހަނދުގެ އެންމެންގެ ކުރިމައްޗަށް، މިތަނަށްބަލައިލުމުން ބޮޑާ ގަޑުގަޑީގެ ޝަކުވާ
ނިކަން ގެންނަބަލާށެވެ! އެއީ، އެ ބުދުތަކަށް އެހެން ހެދީ އޭނާ ކަމުގައިބުނެން، އޭނާ
އިޢުތިރާފުވާއިރު، އެންމެން ވެސް އެ ކަމަށް ހެކިވެ، އޭނާގެ އެ އިޢުތިރާފަކީ އޭނާގެ
މައްޗަށްހުރި ބުރުހާނަކަށް އެ ކަން ފުދޭނެ ބަލައެވެ.[71]

قَالُوٓا۟ ءَأَنتَ فَعَلْتَ هَـٰذَا بِـَٔالِهَتِنَا يَـٰٓإِبْرَٰهِيمُ ﴿٦٢﴾

﴿62﴾ ދެން، އެންމެންގެ ކުރިމައްޗަށް، إِبْرَاهِيمُ عليه السلام ގާ ސުވާލުކުރެވުނު ހިނދު،
އެ ބުދުތަކާ ސާފުކުރިކަމުން އެބައިމީހުން ބުނެއެވެ.

69– التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الْإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ
70– الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِيرِ مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرٍ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ
71– الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِيرِ مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرٍ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

އޭ إِبْرَاهِيمُއެވެ! އަޅުގަނޑުމެންނަށްވާ އިލާހުން ކަމުގައި، އަޅުގަނޑުމެން ބަލައި އުޅޭ
ބުދުތަކަށް މުގުރުއްވައި، އެ ތަކެއްޗަށް މިހެން ކޮށްދިނީ ކަލޭ ހެއްޔެވެ؟[72]

قَالَ بَلْ فَعَلَهُۥ كَبِيرُهُمْ هَـٰذَا فَسْـَٔلُوهُمْ إِن كَانُوا۟ يَنطِقُونَ ﴿٦٣﴾

﴿63﴾ އެބައިމީހުންގެ އެ ސުވާލުގެ ޖަވާބުގައި، إِبْرَاهِيمُ عليه السلام ވިދާޅުވިއެވެ. އަދި
ބަލާށެވެ! މިހެން ހުރިހާ ކުދި ބުދުތައް މުގުރާލާފައި ކުދިކުދިކޮށް މި ހުރީ ބޮޑު ބުދެވެ.
ދެން، އެ ބުދުތައް ވަރަށް ކުރިއަށް އޮތް ކަމެއްގައި ވާނަމަ، މިބައިމީހުން އެ ބުދުތަކާ
ސުވާލުކުރެއްވުމަށް ވިދާޅުވިއެވެ! އަދި އެ ބުދުތައް ވަރަށް ކުރިއަށް އޮތް ނަމަ، އެ ކަންކަން
މިހާރު، މިކަމަކީ ކޮށްދިނީ ކާކުކަން، އެ ބުދުތަކުން ބުނެދޭނެއެވެ.

ދަންނާށެވެ! އެބައިމީހުން އެ ކުރި ސުވާލުގެ ޖަވާބު، إِبْرَاهِيمُ عليه السلام އެ ވާހަކަ
އެ ދެއްކެވީ، އެ ބުދުތަކުން ހުރިހާ ކަމެއް ނުކުރެވޭނެ ކަން އެނގޭތޯއެވެ. އެބައިމީހުން
ކަލޭގެފާނު، ވަރުގަދަ ދީނުގެ ސަބަބުން ހުރިހާ ކަމަކާމެދު، ވިސްނައި ކުރެއްވުމުގެ
ބަދަލުގައި ހިތްހަމަޖެހުން ލިބިގެންވާ ބުދުތަކަށް އަޅުކަންކުރުމަށް ބޮއްސުވި ހަމައެކަނި ބަހަކު،
ކަލޭގެފާނު ބުނުއްވި ކުރަން ބޭނުންވާ ހުރިހާ ކަމެއް ދެކެވުނީއެވެ.[73]

فَرَجَعُوٓا۟ إِلَىٰٓ أَنفُسِهِمْ فَقَالُوٓا۟ إِنَّكُمْ أَنتُمُ ٱلظَّـٰلِمُونَ ﴿٦٤﴾

﴿64﴾ ދެންފަހެ، إِبْرَاهِيمُ عليه السلام އެ ވިދާޅުވި ބަސްފުޅުތަކުގެ އަލީ ގައިގައި،
އެބައިމީހުންގެ އަމިއްލަ ނަފުސްތަކަށް ރުޖޫޢަވެ ހިތައި، އެބައިމީހުންގެ ހަމަ ބޮޑު ކަމެއް
އެބައިމީހުންނަށް އެނގުނެވެ. އަދި އެކަކު އަނެކަކަށް ބަލާކަމުގައި ވިސްނައި ފުރިހަމަކުރުން
ދިނެވެ.

72– التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ لِلدَّكْتُور عَائِضِ الْقَرْنِي
73– التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الْإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

ދީން، އެބައިމީހުން އެ އަޅުކަންކުރާ ބުދުތަކަކީ، އެއްވެސް ބަޔަކަށް މަންފާއެއް އަދި ގެއްލުމެއް ވިއަސް ދިނުމުގެ ކުޅަދާނަކަން ލިބިގެން ނުވާ ތަކެތި ކަމާއި، އެ ތަކެއްޗަކަށް އަޅުކަންކުރުމުގެ ސަބަބުން، އެބައިމީހުން އެ ވަނީ ނުހަނު ބޮޑު މަގުފުރެދުމެއްގައި ކަން އެބައިމީހުންނަށް އެނގި ހެއްލުނެވެ.

ވީމާ، އެބައިމީހުންގެ ތެރެއިން އެއްބައިމީހުން އަނެއް ބައިމީހުންނަށް ބުންޏެވެ. ހަމަކަށަވަރުން، އަނިޔާވެރި ބަޔަކީ، ހަމަ ތިޔަބައިމީހުންނެވެ. އެހެނީ، އެއްވެސް ކަހަލަ ޙިމާޔަތެއް ނެތް އަދި ބަހަކު ދައްކާ ވާހަކައެއްގެ އަޑުވެސް ނުއިވޭ އަދި އެ ތަކެއްޗާ ސުވާލުކުރާ މީހަކަށް ޖަވާބު ދޭން ނުކުޅެދޭ ތަކެއްޗަކަށް އަޅުކަންކޮށްގެން، ތިޔަބައިމީހުން ތިޔަ ވަނީ، ތިޔަބައިމީހުންގެ އަމިއްލަ ނަފްސުތަކަށް އަނިޔާވެރިވެފައެވެ.[74]

ثُمَّ نُكِسُوا۟ عَلَىٰ رُءُوسِهِمْ لَقَدْ عَلِمْتَ مَا هَٰٓؤُلَآءِ يَنطِقُونَ ٦٥

﴿65﴾ ދެންވެސް، އެބައިމީހުންގެ ހިތުގައިހުރި ދަނޑުވެރިކަމާއި، ހިތްބުރުވެރިކަމާއި، ބާޠިލުގެ ތެރެއަށް ރުޖޫޢުވެ، އިސްތަކަށް ޖަހައިގެން ބުނެ، އެބައިމީހުން إِبْرَاهِيمُ عليه السلام އަށް ދެންނެވިއެވެ. ހަމަކަށަވަރުން، މި ތަކެއްޗަކީ ވާހަކަ ނުދައްކާ ތަކެތި ކަން ތިބާއަށް އެނގިވަޑައިގެންފައި ވާނޭ ކަން ކަށަވަރުވެއެވެ. ވީއިރު އެ ތަކެތި ދުވަހީ ހާލަތު ބުނުމަށް ބަހަކު އެ ތަކެއްޗާ ސުވާލުކުރަމުން، އަޅުގަނޑުމެންނަށް ތިޔަ އަމުރުކުރައްވަނީ ކިއްވެގެންތޯއެވެ؟

ދަންނަވާށެވެ! إِبْرَاهِيمُ عليه السلام އާ ދެކޮޅަށް އެބައިމީހުން އެ ގެނައި ހުއްޖަތް ވެގެން އެ ތިބިޔައީ، އެބައިމީހުންނާ ދެކޮޅަށް، إِبْرَاهِيمُ عليه السلام އަށް ލިބިވަޑައިގެންނެވި ހުއްޖަތަކަށެވެ.[75]

74- التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ لِلدُّكْتُور عَائِضِ الْقَرْنِي

75- الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِيرِ مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرٍ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيّ

قَالَ أَفَتَعۡبُدُونَ مِن دُونِ ٱللَّهِ مَا لَا يَنفَعُكُمۡ شَيۡـٔٗا وَلَا يَضُرُّكُمۡ ﴿٦٦﴾

﴿66﴾ އެ ބުދުތަކަކީ ވާހަކަނުދައްކާ ތަކެތިކަން، إِبْرَاهِيمُ عليه السلام އަށް ވެސް
އެނގިވަޑައިގަންނަވާ ވާހަކަ އެބައިމީހުން ދެންނެވުމުން، އެ ބުދުތަކުގެ ނިކަމެތިކަމާއި
ދެރަކަން ހާމަކޮށްދެއްވުމުގެ ގޮތުން، إِبْرَاهِيمُ عليه السلام ވިދާޅުވިއެވެ. ފަހެ، އެ ބުދުތަކަކީ،
ތިޔަބައިމީހުންނަށް އެއްވެސް ފައިދާއެއް ކޮށްނުދޭ، އަދި ގެއްލުމެއް ވެސް
ނުދޭނެ ތަކެތި ކަމުގައިވާ ބާވެ، الله ﷻ ފިޔަވައި، އެ ތަކެއްޗަށް ތިޔަބައިމީހުން
އަޅުކަންކުރަނީހެއްޔެވެ؟ ތިޔަބައިމީހުންނަށް ވެސް އެނގޭނެ ކަމަކީ، އެ ބުދުތަކަށް
އަޅުކަންކުރާ މީހަކަށް، އެ ތަކެތި ކުރާ ފައިދާއެއް ނުވާނެ. އަދި އެ ތަކެއްޗަށް
އަޅުކަންކުރުން ދޫކޮށްލާ މީހަކަށް ދޫވާ ގެއްލުމެއް ވެސް ނުވާނެ.[76]

أُفّٖ لَّكُمۡ وَلِمَا تَعۡبُدُونَ مِن دُونِ ٱللَّهِۚ أَفَلَا تَعۡقِلُونَ ﴿٦٧﴾

﴿67﴾ އަދި ވެސް، إِبْرَاهِيمُ عليه السلام ވިދާޅުވިއެވެ. އަދި، الله ﷻ ފިޔަވައި، އެ ތަކެއްޗަށް
ތިޔަބައިމީހުން ތިޔަ އަޅުކަންކުރާ ތަކެއްޗަށާއި ތިޔަބައިމީހުންނަށް ހަލާކުވުން
ހުށްޓެވެ. އަދި ތިޔަބައިމީހުންނާއި، ތިޔަބައިމީހުން އެ ތަކެއްޗަށް ތިޔަ އަޅުކަންކުރާ
ތަކެތީގެ ދެރަކަމާއި ނިކަމެތިކަމާއި ނުފެނިގެންދާކަމާއެވެ! ފަހެ، އެ ކަން އެނގޭކަމުގައި
ވަރުގެ ބުއްދިއެއް ވެސް، ތިޔަބައިމީހުންގެ ކިބައިގައި ނެތީހެއްޔެވެ؟ އަދި އެއްވެސް
ކަމެއް ކުރުމުގެ ކުޅަދާނަކަން ލިބިގެން ނުވާ، އެ ތަކެތި ދޫކޮށް ނިކަމެތި އެއްކޮށް
ތިޔަބައިމީހުން ތިޔަ އަޅުކަން ކުރަނީ، ކުރެވޭކަން ވެސް ތަނބަރުވުމުގެ ބަޔަކު ކަމުގައި
ތިޔަބައިމީހުން ވާކަންހެއްޔެވެ؟ ފަހެ، ހަނދާނެއް ވިސްނައި ދިރުމަކަށް، އެ ތަކެއްޗަށް
އަޅުކަންކުރުން ދޫކޮށްލަން ފަހެ ނުވޭހެއްޔެވެ.[77]

76– التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الْإسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة
77– الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِيرِ مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرٍ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّة بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة

قَالُواْ حَرِّقُوهُ وَٱنصُرُوٓاْ ءَالِهَتَكُمْ إِن كُنتُمْ فَٰعِلِينَ ﴿٦٨﴾

﴿68﴾ إِبْرَاهِيمُ عليه السلام އާ ދެކޮޅަށް، އެ ބަހުސްތަކުގެ ޤައުމުގެ މީހުން ކިޔަމުންދިޔައީ
ޙުއްޖަތް ބާޠިލުވެ، ޙައްޤު ފަޅާއެރުމުން، އެބައިމީހުން ފުރި، އެމީހުންގެ ބާރުގެ
ބޭނުންކުރުމަށެވެ. އެހެންކަމުން، އެބައިމީހުން ބުނީއެވެ. އޭ ޤައުމުގެ މީހުންނޭވެ!
ތިޔަބައިމީހުން ކަމެއްކުރަނީ ނަމަ، ތިޔަބައިމީހުންގެ އިލާހުންނަށް ޓަކައި
ރުޅިއައިސް، އެ ތަކެއްޗަށް ހުތުރު ބަސްތަކަށް ގޮވައިގެ إِبْرَاهِيمُ، އަލިފާނުން ތަދި
އަންދައިލާށެވެ![78]

ދަންނާށެވެ! ހާއްސަކޮށް މިއީ، ގިނަ ވެރިންނާއި ގިނަ ޑިކްޓޭޓަރުންގެ ވެސް އުސޫލެވެ.
އެއީ، ޙުއްޖަތްތަކާއި، ދަލީލުތަކާއި، ހިޔާލުތަކުގެ ކުރިމަތީގައި ބަލިވެ، އިތުރަށް ދައްކަސް
ބުއްޖަހައި ނުރުހުމުން، އަނިޔާކުރަން ފެށުމެވެ.

قُلْنَا يَٰنَارُ كُونِي بَرْدًا وَسَلَٰمًا عَلَىٰٓ إِبْرَٰهِيمَ ﴿٦٩﴾

﴿69﴾ ދެން، إِبْرَاهِيمُ عليه السلام އަންދުމަށް ޓަކައި ބޮޑު އަލިފާންގަނޑެއް
އެބައިމީހުން ރޯކުރިއެވެ. އަދި އެ އަލިފާންގަނޑުގެ ތެރެއަށް، އެ ބަހުސްތާ
އެއްލައިލިއެވެ. އެ ހިނދު، އެ އަލިފާންގަނޑަށް، ތިމަން اللهُ ވަޙީކުރެއްވިއެވެ.
އޭ އަލިފާނެވެ! إِبْرَاهِيمُ عليه السلام އަށް ޓަކައި ފިނި، ފިނިކަމެއް ކަމުގައިވާއި،
ސަލާމަތްތެރިކަމާއި ރައްކާތެރިކަމާ އެކު، އެ ބަހުސްތާއަށް އަރާމުދޭނިވި އެއްޗަކަށް
ތިޔަ އަލިފާންގަނޑު ވާށެވެ! ދެން، އިލާހީ އަމުރުފުޅަށް އެ އަލިފާންގަނޑު
ކިޔަމަންތެރިވިއެވެ.

78- التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وِزَارَةِ الشُّئُونِ الْإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

އެހެންކަމުން، އެ އަލިފާންގަނޑުން، އެ ކަލޭގެފާނަށް އެއްވެސް އުނދަގޫއެއް

އަދި ގެއްލުމެއް ނުވެއެވެ. އަދި އެ ކަން

އެ ގޮތަށް ހިނގަވައި، اللهُ ﷻ ގެ ޤުދުރަތުގެ މައްޗަށް، އެ ކަލޭގެފާނަށް، އެ إِلٰهُ

ނަޞްރުދެއްވިއެވެ.[79]

وَأَرَادُوا۟ بِهِۦ كَيْدًا فَجَعَلْنَٰهُمُ ٱلْأَخْسَرِينَ ﴿٧٠﴾

﴿70﴾ އަދި، إِبْرَاهِيمُ ﷺ ގެ ޤައުމުގެ މީހުން، ނުރަނގަޅު ޙީލަތް ވިސްނައި ފިހާލުމަށް

ކުރު، މަކަރުވެރިކަމާ އެކު ކުރީ، އަލިފާނުން އަންދައި، އެ ކަލޭގެފާނު ނައްތާލުމަށްޓަކައެވެ.

ނަމަވެސް، ތިމަން إِلٰهُ ގެ މަތިވެރި ޤުއްވަތުގެ ދަށުން، އެބައިމީހުން އެ ކޮޅި

ނުބައި ކޮށްލީމު، އެބައިމީހުންގެ ހަދިވެރިކަމާއި، މަކަރުވެރިކަން ބާޠިލުކުރައްވައި،

އެ ހިތްވަރު ކަމުގައި ނިކަމެތިކޮށްލީމެވެ. އަދި، ތިމަން إِلٰهُ، އެބައިމީހުން ގެއްލުނު،

ދެރަވެފައިވާ ބަޔަކު ކަމުގައިވުމާއި، އެންމެ ބޮޑު ގެއްލުމުގައި އުޅުނު ބަޔަކު

ކަމުގައެވެ.[80]

وَنَجَّيْنَٰهُ وَلُوطًا إِلَى ٱلْأَرْضِ ٱلَّتِى بَٰرَكْنَا فِيهَا لِلْعَٰلَمِينَ ﴿٧١﴾

﴿71﴾ އަދި އިރާޤުގެ އަނިޔާވެރިންގެ ތެރެއިން، إِبْرَاهِيمُ ﷺ ގެ ބޭބެފުޅުގެ

ދަރިކަލުންކަމުގައިވާ ހުންނެވި، لُوطُ ﷺ އާއި، إِبْرَاهِيمُ ﷺ އާ ދެބޭކަލުން އިރާޤުން

ނަޖާތްދެއްވައި، އެ ޤައުމުގެ ކާފިރުވެރިންގެ އަނިޔާވެރިކަމުން، އެ ދެ ބޭކަލުން،

ތިމަން إِلٰهُ، ސަލާމަތްކުރެއްވީމެވެ. އަދި ޝާމްކަރައަށް ބަދަލުކޮށް ދިޔުމަށް ފުރުސަތު

ދިނީ، ބަރަކާތްތަކުން، ތިމަން إِلٰهُ ގެ ބަރަކާތްލެއްވުން އެ ބިމުގައި ހުރިހާ

ޝާމު ކަރައަށް، އެ ދެ ބޭކަލުން، ތިމަން إِلٰهُ ގެންދެވީމެވެ.

79- الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِير مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرِ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّة بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة

80- الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِير مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرِ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّة بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة

ދަންނާށެވެ! ޝާމު ކަރައިގެ ބިމަކީ، ޒޭތޫނުގެ އަށްޖަރުތަކާއި، ދޫވާލާއި، ތަރުކާރީގެ
ބަރަކާތައް ނުހަނު ގިނައިން އެކުލެވޭ، ފެން ދިޔާގި ބިމެކެވެ. އެހެންކަމުން، ދުނިޔަވީ
ހެޔޮބަރަކާތް އެ ބިމުގައި ނުހަނު ގިނައެވެ. އަދި އެ ބިމަކީ، ގިނަ ނަބިއްޔުންނާއި
ރަސޫލުން އުފެއްދި ބިމެވެ.81

وَوَهَبْنَا لَهُۥٓ إِسْحَٰقَ وَيَعْقُوبَ نَافِلَةً ۖ وَكُلًّا جَعَلْنَا صَٰلِحِينَ ﴿٧٢﴾

﴿72﴾ އަދި ދަރިކަލަކު ދެއްވުމަށް އެދިވަޑައިގެން، إِبْرَاهِيمُ عليه السلام ކޮށްދެއްވި ދުޢާގެ
އިޖާބަކަށްދީ، ތިމަން اللهُ ގެ ބަރަކާތުން، إِبْرَاهِيمُ عليه السلامއަށް إِسْحَاقُ عليه السلام
ދެއްވީމެވެ. އަދި، إِبْرَاهِيمُ عليه السلامއަށް، ތިމަން اللهُ ދެއްވި އިތުރު ނިޢްމަތެއްގެ ގޮތުގައި،
އެ ދަރިކަލުންގެ ބަރަކާތްތެރިކަމުގައި، އެ ދަރިކަލުންގެ ދަރިކަލަކު إِسْحَاقُ عليه السلامއަށް،
يَعْقُوبُ عليه السلام ދެއްވީމެވެ. އަދި، إِبْرَاهِيمُ عليه السلامއާއި، إِسْحَاقُ عليه السلامއާއި، يَعْقُوبُ عليه السلامއާއި،
މި ތިން ދަރިކަލުން ވެސް، ތިމަން اللهُ ތައުފީޤު ދެއްވައި ވަނީ، ތިމަން اللهُއަށް ޢިބާދަތް
ކުރައްވާ ސާލިޙު އަޅުންގެ ތެރޭގައެވެ.82

وَجَعَلْنَٰهُمْ أَئِمَّةً يَهْدُونَ بِأَمْرِنَا وَأَوْحَيْنَآ إِلَيْهِمْ فِعْلَ ٱلْخَيْرَٰتِ وَإِقَامَ ٱلصَّلَوٰةِ
وَإِيتَآءَ ٱلزَّكَوٰةِ ۖ وَكَانُوا۟ لَنَا عَٰبِدِينَ ﴿٧٣﴾

﴿73﴾ އަދި، إِبْرَاهِيمُ عليه السلامއާއި، إِسْحَاقُ عليه السلامއާއި، يَعْقُوبُ عليه السلامއާއި،
މި ތިން ދަރިކަލުން ވެސް، ތިމަން اللهُ ހެއްދެވީ، މީސްތަކުންނަށް ތެދުމަގު ދައްކަވާ
އެބައިމީހުންނަށް ހެޔޮ ޢަމަލު ކުރުމާއި ނަމާދު ޤާއިމުކުރުމާއި ޒަކާތް ދިނުމަށް
ކުރެއްވިއެވެ.

81- التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الْإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ
82- التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ لِلدُّكْتُور عَائِضِ الْقَرْنِي

އަދި، އެ ތިން ރަސޫލުން ވެސް، ތިމަން އިލާހުގެ އަމުރުފުޅުގެން، މީސްތަކުންނަށް ބައްޓު ދީނަށް ގޮވައިލައްވައި، އެބައިމީހުންނަށް ތެދު މަގު ދައްކަވައިދެއްވައި، ހަމައެކަނި، ތިމަން އިލާހަށް އަޅުކަންކުރުމަށާއި، ތިމަން އިލާހަށް ކިޔަމަންތެރިވުމަށް މީސްތަކުންނަށް ގޮވައިލެއްވިއެވެ.

އަދި ހެޔޮ ކަންތައްތައް ކުރެއްވުމުގައި، ނަބިއްޔުން ގެންނެވި ޝަރީޢަތްތަކަށް ޢަމަލުކުރެއްވުމާއި، އެންމެ ފުރިހަމަ ގޮތުގައި ނަމާދު ޤާއިމުކުރެއްވުން މަތީ ދެމިތިއްބެވުމާއި، ޒަކާތްދެއްވައި ކުރެއްވުމަށް، ތިމަން އިލާހު، އެ ރަސޫލުންނަށް ވަޙީކުރައްވައި އެންގެވިއެވެ. އެހެންކަމުން، ތިމަން އިލާހު އަމުރުކުރެއްވި ގޮތަށް، އެ ރަސޫލުން ޢަމަލުކުރެއްވިއެވެ. ވީމާ، ތިމަން އިލާހުގެ އަމުރުފުޅުތަކަށް ކިޔަމަންތެރިވެވަޑައިގެން، ތިމަން އިލާހު ފިޔަވައި އެހެން އެއްވެސް ފަރާތަކަށް އަޅުކަންނުކުރައްވައި، ހަމައެކަނި، ތިމަން އިލާހަށް އަޅުކަންކުރައްވާ ބޭފުޅުން ކަމުގައި، އެ ރަސޫލުން ވިއެވެ.[83]

وَلُوطًا ءَاتَيْنَٰهُ حُكْمًا وَعِلْمًا وَنَجَّيْنَٰهُ مِنَ ٱلْقَرْيَةِ ٱلَّتِى كَانَت تَّعْمَلُ ٱلْخَبَٰٓئِثَ ۗ إِنَّهُمْ كَانُوا۟ قَوْمَ سَوْءٍ فَٰسِقِينَ ﴿٧٤﴾

﴿74﴾ އަދި، ތިމަން އިލާހުގެ ބަސްފުޅުން، لُوطُ عليه السلام އަށް ނަބިކަމާއި ރަސޫލުކަން ދެއްވީމެވެ. އަދި މީސްތަކުންގެ ދެމެދުގައި ޙައްޤު އިންސާފަށް ނިޔާކުރައްވަން އެނގިވަޑައިގަންނަވާ ފަހުމު ތޫނު ވިސްނުންފުޅާއި، ޢިލްމުވެރިކަމާއި، ދީނުގެ ޢިލްމު، އެ ރަސޫލާއަށް، ތިމަން އިލާހު ދެއްވީމެވެ.

83- التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الْإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

އަދި އެއްޗިނުސްތުން ގޮވުން ހިނގުމާއި އެ ރަށުން ވެސް ނުބައިކަން ބޮޑު ފާފަތަކަށް
އަޅައިގަތް މީހުން އުޅުނު ސަދޫމު ރަށާކުވެ ނަޖާތްދެއްވީމެވެ، އެ ރަށުން، އެ ތިމަންރަސްކަލާ
ނުރުއްވައި، މިވަން إِلهُ، އެ ތިމަންރަސްކަލާ ސަލާމަތްކުރެއްވީމެވެ. ހަމަކަށަވަރުން، އެ ތަރުގެ
މީހުން ކަލޭގެފާނުގެ ނުބައިކަމުގެ ކާރިސާއަށް ތިރިސް ޤަވުމެއްކަމުގެ ސަބަބުން،
އެ ތަރުގެ އަހުލުވެރިންނާއި، الله ﷻ ގެ އަމުރުތަކަށް ކިޔަމަންތެރިވުމުގެ ދާއިރާއިން
ބޭރުވެގެން ދިޔައީ، ނުރަނގަޅު ނުބައި ފާސިޤު ބައެއް ކަމުގައެވެ.[84]

وَأَدْخَلْنَٰهُ فِى رَحْمَتِنَآ ۖ إِنَّهُۥ مِنَ ٱلصَّٰلِحِينَ ﴿٧٥﴾

﴿75﴾ އަދި، މިވަން إِلهُ ގެ ރަޙްމަތުގައި لُوطُ عليه السلام ވައްދަވައި،
އެ ތިމަންރަސްކަލާގެ ދަރުމަގެ ކާފިރުންނާއި އުޅުއްވުންތެރިންގެ ވަށައިގެން، މިވަން إِلهُ
ޤުދުރަތުގެ ގޮތުގެ ދަރުމަވަންތަ، އެ ތިމަންރަސްކަލާ ސަލާމަތްކުރެއްވީމެވެ، މިވަން إِلهُ ގެ ނިއުމަތް
އެ ތިމަންރަސްކަލާގެ ވައްޙަރުން، މިވަން إِلهُ، ފުރިހަމަކުރެއްވީމެވެ. ފަހެ، ހަމަކަށަވަރުން،
لُوطُ عليه السلام ވެވަޑައިގެންނެވީ، މިވަން إِلهُ އަށް ކިޔަމަންތެރިކަން އަދާކުރި ޞާލިޙު
އަޅުންގެ ތެރެއިންނެވެ.[85]

وَنُوحًا إِذْ نَادَىٰ مِن قَبْلُ فَٱسْتَجَبْنَا لَهُۥ فَنَجَّيْنَٰهُ وَأَهْلَهُۥ مِنَ ٱلْكَرْبِ ٱلْعَظِيمِ ﴿٧٦﴾

﴿76﴾ ހަމަ ތިމަންރަސްކަލާގެ! އަދި، نُوحُ عليه السلام ގެ ވާހަކަ، އެހެ ތިމަންރަސްކަލާ ހަނދުމަކޮށްދެއްވާށެވެ!
ފަހެ، ހަމަކަށަވަރުން، އެ ތިމަންރަސްކަލާ ޖަވާބުދެއްވީ، ބިންމަތީގައި އުޅުނު ފުރަތަމަ ޤައުމަށް
ސިފަކުރެވުނު ކުރި ދަރުމަގެ މީހުންގެ ގޮތަށެވެ. އެއީ، إِبْرَاهِيمُ عليه السلام އާއި،
لُوطُ عليه السلام ގެ ވެސް ކުރީންނެވެ.

84– التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ لِلدُّكْتُور عائِضِ الْقَرْنِي
85– التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الْإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة

އަދި އެބައިމީހުންގެ ގޮތަށް، އެ ރަސޫލާ ފޮނުއްވުމުން، އެ ރަސޫލާގެ ދަޢުވަތު
ދޮގުކޮށް އިންކާރުކޮށް، އެ ރަސޫލާއަށް އުނދަގޫތަކާއި ދުއްތުރައްވައްދި،
މާޔޫސްވެކޮށް އުޅުނު ބައަކު ކަމުގައި އެބައިމީހުން ވިއެވެ. ދެން، އެބައިމީހުންގެ
ނުބައިކަމުން މިންޖުކުރައްވައި ސަލާމަތްކުރެއްވުމަށް އެދިވަޑައިގެން ދުޢާކުރައްވައި،
ތިމަން إِلٰهُގެ ޙަޟްރަތުގައި، އެ ރަސޫލާ ދެންނެވި ހިނދު، އެ ރަސޫލާ ކުރެއްވި ދުޢާފުޅު،
ތިމަން إِلٰهُ، އިޖާބަކުރެއްވީމެވެ.

އަދި، نُوحُ ﷵ އާއި، އެ ރަސޫލާގެ އަހްލުބައިތުންގެ ތެރޭގައި މީހި މުއުމިނުންނާ
އަދި، އެ ރަސޫލާގެ ޤައުމުގެ މީހުންގެ ތެރެއިން، އެ ރަސޫލާގެ ދަޢުވަތު ޤަބޫލުކޮށް
އީމާންވި އެންމެން، ބޮޑުވެގެންވާ މުސީބާތުން ސަލާމަތްކުރައްވައި، ކާފިރުވެކަން
ހަލާކުކުރެއްވުމަށް ބަލާއި ފޮނުއްވުނު ޠޫފާނުން، ތިމަން إِلٰهُ އެބައިމީހުން
މިންޖުކުރެއްވީމެވެ.[86]

وَنَصَرۡنَٰهُ مِنَ ٱلۡقَوۡمِ ٱلَّذِينَ كَذَّبُواْ بِـَٔايَٰتِنَآۚ إِنَّهُمۡ كَانُواْ قَوۡمَ سَوۡءٖ فَأَغۡرَقۡنَٰهُمۡ
أَجۡمَعِينَ ٧٧

(77) އަދި، نُوحُ ﷵ ގެންނެވި ރިސާލަތުގެ ތެދުކަން ސާބިތުކޮށްދެއްވުމަށް ބަޔާއި،
ތިމަން إِلٰهُ، އެ ރަސޫލާއަށް ދެއްވި އާޔަތްތަކާއި، ހެކިތަކާއި، މުޢުޖިޒާތްތައް ދޮގުކުރި
މީހުންގެ ނުބައި ރައްދުވެރިކަމުން، އެ ރަސޫލާ ސަލާމަތްކުރައްވައި، އެ ރަސޫލާއަށް،
ތިމަން إِلٰهُ، ނަޞްރުދެއްވީމެވެ. ހަމަކަށަވަރުން، نُوحُ ﷵ ގެ ޤައުމުގެ ކާފިރުންނީ،
ފާސިދުކަމުގައި ހަށްދުވަރަނަގައި މީހި، ނުހަނު ނުބައިކަން ބޮޑު ބަޔަކު
ކަމުގައެވެ.

86- الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِيرِ مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرٍ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّة بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة

އެހެންކަމުން، އެ ރަސޫލާގެ ޢަދާނުގައި، ތިމަން إِلَٰهُ ޚުދުއްވި ޖުޒާނުގައި، އެ ޤައުމުގެ އެންގެރައި ގާތިރުމަކުން އަރައިގަތްއޮޅުވި، ތިމަން إِلَٰهُ، އެ އެންދެން ހަޔާކުރަތްވި ނިކުތުއްވިއެވެ.[87]

وَدَاوُۥدَ وَسُلَيۡمَٰنَ إِذۡ يَحۡكُمَانِ فِي ٱلۡحَرۡثِ إِذۡ نَفَشَتۡ فِيهِ غَنَمُ ٱلۡقَوۡمِ وَكُنَّا لِحُكۡمِهِمۡ شَٰهِدِينَ ﴿٧٨﴾

﴿78﴾ އޭ ރަސޫލާއެވެ! ހަދި، دَاوُدُ عليه السلام އާއި، އެ ރަސޫލާގެ ދަރިކަލުން سُلَيْمَانُ عليه السلام ގެ ވާހަކަ، ހިތަ ރަސޫލާ ހަނދުމަކުރައްވާށެވެ! ދެން، އެ ވާހަކައަކީ، އެ ދެބަފައިކަލުންގެ ޒަމާނުގެ މީހުންގެ ބަކަރިތަކެއް، ކާންދެވިފަ އެހެން މީހެއްގެ ދަނޑުބައިން ވަދެ، ހާމަކޮށްލުމުގެ ވަގުތުކޮށްގައި އެ ބަކަރިތައް ކަނާ ކެއި، އެ ބާވަތުގެ ޚިޔާނަތްތަކެއް ހުކުމްކުރުމުގައި ވަކީލުކަމުގައި، އެ ދަނޑުގެ ވެރިޔާއާއި އެ ބަކަރިތަކުގެ ވެރިޔާ ދެ މީހުން ދެމެދު، އެ ދެބަފައިކަލުންގެ އަރިހަށް އެ މައްސަލަ ހުށަހެޅުމުން، އެ ދެބަފައިކަލުން ދެ ގޮތަކަށް ހުކުމް ކުރެއްވިއެވެ. ފަހެ ކަން ހިނގައިދިޔަ ގޮތުގެ ވާހަކައެވެ. ހަދި އެ މައްސަލައިގައި ދެބަފައިކަލުން ކުރެއްވި ހުކުމުގެ މައްސަލަ، ތިމަން إِلَٰهُ ހާޟިރުވެގެން ވިއެވެ. ހަދި އެ ހުކުމަކީ ކަލަކާތް، ތިމަން إِلَٰهُ ބައްލަވައި ތެދުވެހުރީ އެކު، އެއިން އެއްވެސް ކަމެއް، ތިމަން إِلَٰهُ އަށް ވަންހަނާވެގެނެއް ނުވެއެވެ.[88]

فَفَهَّمۡنَٰهَا سُلَيۡمَٰنَۚ وَكُلًّا ءَاتَيۡنَا حُكۡمٗا وَعِلۡمٗاۚ وَسَخَّرۡنَا مَعَ دَاوُۥدَ ٱلۡجِبَالَ يُسَبِّحۡنَ وَٱلطَّيۡرَۚ وَكُنَّا فَٰعِلِينَ ﴿٧٩﴾

87- الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِيرِ مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرٍ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة

88- التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الْإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة

﴿79﴾ ވީމާ، އެ މައްސަލައިގައި، ދެ ފަރާތުގެ މަސްލަހަތަށް ބައްލަވައިގެން،
ޢަދްލުވެރިކަމާ އެކު ހުކުމްކުރައްވާނޫ ގޮތް، سُلَيْمَانُ عليه السلام އަށް، ތިމަން إِلٰهُ،
ވިސްނަވައިދެއްވީމެވެ. އަދި އެއިން ކޮންމެ ރަސޫލަކަށް ވެސް، ނަބީކަމާއި،
ހިކްމަތްތެރިކަމާއި، ޢިލްމުވެރިކަން، ތިމަން إِلٰهُ ދެއްވީމެވެ. އަދި، دَاوُودُ عليه السلام ގެ
މައްޗަށް، ތިމަން إِلٰهُ، އިހްސާންތެރިވެވޮޑިގަތީމެވެ. އެއީ، ތިމަން إِلٰهُ ގެ
ހުސްޖާހިރުވަންތަކަން ބަޔާންކުރައްވައި، އެ ރަސޫލާ ތަސްބީހަ ވިދާޅުވާއިރު،
އެ ރަސޫލާއާ ތަބާވެ، ތިމަން إِلٰهُ ގެ ހުސްޖާހިރުވަންތަކަން ބާނަކުތް ތަސްބީހަކިޔާ
ތަކެތި ކަމުގައި، ފަރުބަދަތަކާއި ދޫނިތައް ފައްޓަވައި، އެ ތަކެތި، އެ ރަސޫލާއާއެކު
ބާރަމަންކުރެއްވުމުންނެވެ. ސައްކަށްނެތެވެ. މި ހުރިހައި ކަމަކީ ވެސް، ތިމަން إِلٰهُ ގެ
އިރާދަފުޅާއި މިންވަރުފުޅުގެ ދަށުން، ތިމަން إِلٰهُ ކުރެއްވި ކަންތައްތަކެކެވެ.[89]

ދަންނާށެވެ! دَاوُودُ عليه السلام ގެ އަރިހަށް އެ މައްސަލަ ހުށަހެޅުނު ހިނދު، އެ ރަސޫލާ
ހުކުމްކުރެއްވީ، އެ ބަކަރިތައް ހަލާކުކުރި ދަނޑި ގޮވާމުގެ ބަދަލުގައި، އެ ދަނޑުގެ ވެރި
މީހާއަށް އެ ބަކަރިތައް ދިނުމަށެވެ. އެއީ، އެ ބަކަރިތައް ހަލާކުކުރި ދަނޑި ގޮވާމުގެ
އަގާއި، އެ ބަކަރިތަކުގެ އަގު ބެއްލެވިއިރު، އެ ބަކަރިތަކުގެ އަގާއި، އެ ތަކެތި
ހަލާކުކުރި ދަނޑު ގޮވާމުގެ އަގާ އެއްވަރުވާތީއެވެ.[90] އަދި، دَاوُودُ عليه السلام ގެ އަރިހުން
އެ ދެ މީހުން ނުކުތް ވަގުތު، سُلَيْمَانُ عليه السلام އާ ބައްދަލުވެވުން، އެ ގަޟިއްޔާގެ ވާހަކަ
އެ ރަސޫލާގެ އަރިހުގައި ވެސް އެ ދެމީހުން ދެންނެވިއެވެ. ދެން، دَاوُودُ عليه السلام ގެ
އަރިހަށް ވަޑައިގެން، سُلَيْمَانُ عليه السلام ވިދާޅުވިއެވެ.

89- التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة
90- التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة

އޭ اللهُ ގެ ނަބިއްޔާއެވެ! ދުންޔާގައި ތިޔަ ނިންމެވި ޙުކުމްއާގައި އަދުގަނޑެއް ދެންނެވި
އެހެން ގޮތެކެވެ. އެ ގޮތަކީ، މިހާރު ބަކަރިތަށް އެހެން މީހަކު ގޮވާންކޮށްފައި އޮތް
ދަނޑެކަށްވަރު، އެ ތަނުގައިވާ ގޮވާން ހައްދަވާނުގެ ސަބަބުން އެ ބިމުން ގެއްލުމުގެ
ބަދަލުގައި، އެ ދަނޑުން ހައްދާފައިވާ ތަކެތި އިންދައި، ބަކަރިތަކުގެ ވެރިޔާގެ ފަރާތުން
އެ ދަނޑު އިސްލާހުކޮށްދިނުމެވެ. އަދި އެ ދަނޑު ރަނގަޅުވުން އިސްލާހުވާހަމައަށް
ބޭނުންވާ މުއްދަތުގެ ތެރޭގައި، އެ ބަކަރިތަކުން ލިބޭ ކިރާ އަދި ކަށްނި ފަދަ ތަކެތިން
ދަނޑުވެރިޔާ ފައިދާހިފުމެވެ.

އަދި ދަނޑު ރަނގަޅުވުމުން އިސްލާހުވުމުން ނިމުމަށްފަހު، ބަކަރިތަކުގެ ވެރިޔާއަށް
އޭނާގެ ބަކަރިތައް އަނބުރައި ދިނުމެވެ. އަދި ދަނޑުވެރިޔާއާ އޭނާގެ
ދަނޑު ހަވާލުކުރުމެވެ. އެ ގޮތް އެ ދެ މީހުންނަށް ފެނުނު ހަމަ ރަނގަޅު ގޮތެވެ.
މި ރަނގަޅިން سُلَيْمَانُ عليه السلام ފިޔަވަޅުވުމުން، އެ ގޮތް ޤަބޫލުކުރައްވައި، سُلَيْمَانُ عليه السلام
ފިޔަވަޅު ރަނގަޅިން، އެ ޙުކުމްއާގައި، އަދި دَاوُودُ عليه السلام ބަދަލުކުރެއްވިއެވެ.[91]

وَعَلَّمْنَاهُ صَنْعَةَ لَبُوسٍ لَّكُمْ لِتُحْصِنَكُم مِّن بَأْسِكُمْ ۖ فَهَلْ أَنتُمْ شَاكِرُونَ ﴿٨٠﴾

﴿80﴾ އަދި ތިޔަބައިމީހުންނަށް ހަނގުރާމަތަކުގައި، ރައްކާތެރިވުމަށް ފަހާލުން
އަނގަ ކަނޑި އެތިފަހަރުތަކާއި، ތޫނުސި އެތިފަހަރުތަކާއި، ތީރުގެ ބަރަހުގަތަކާއި،
ބޭގެ ފަސްގަނޑުން ތިޔަބައިމީހުންގެ ހަށިގަނޑު ރައްކާތެރިކުރުމަށް ޖަސަދައި،
ތިޔަބައިމީހުންނަށް ބޭނުންވާ ތަކެއްޗެއް ހަދައިދިނުމުގެ ގޮތް އިޔުމު، دَاوُودُ عليه السلام އަށް
ދެއްވީ اللهُ، އުނގަންނައިދެއްވީމެވެ.

91- صَفْوَةُ التَّفَاسِيرِ لِلشَّيْخِ مُحَمَّدِ عَلِي الصَّابُونِي

އޭ މުޝްރިކުންނޭވެ! ތަރު، މި ތަކަ ބޮޑު ނިކަމެތި، ތިޔަބައިމީހުންނަށް، ތިމަން إِلٰهُ
ދުރުވި ކަމަށް ބަލައި، ތިމަން إِلٰهُން ސުޖޫދުކުރާ ބަޔަކު ކަމުގައި ތިޔަބައިމީހުން
ވަނީހެއްތޯ؟[92]

ދަންނާށެވެ! ދަރަނާއިޔާ، ސިފައިންގެ މީހުން ހާ ގެރުވުނެވެ. އޭރު، ހަނގުރާމައިގެ
ވަގުތުގައި ކުރިމަތިވާ ހަތަރާތަކުން، އެ ގެރުން ރައްކާތެރި ކުރުމަށް ވެސް،
ހެދިއިރާ އަށް އެއްވެސް އުނދަގޫތަކެއް ނުދީ ކަރުވާ ގޮތަށް ދަރަނިގެން މަސައްކަތްކުރަ
ގެރުވުނެވެ.

وَلِسُلَيْمَٰنَ ٱلرِّيحَ عَاصِفَةً تَجْرِي بِأَمْرِهِۦٓ إِلَى ٱلْأَرْضِ ٱلَّتِي بَٰرَكْنَا فِيهَاۚ وَكُنَّا بِكُلِّ شَيْءٍ
عَٰلِمِينَ ﴿٨١﴾

﴿81﴾ އަދި ގަދައަށް ޖެހޭ ވައިރޯޅިތަކާ، سُلَيْمَانُ ﷺ ގެ ޚިދުމަތުގައިވާ އެއްޗެއް
ކަމުގައި، ތިމަން إِلٰهُ ލެއްވީމެވެ. ވީމާ، ތިމަން إِلٰهُގެ އަމުރުފުޅަށް، އެ ވައިރޯޅިތައް،
އެ ރަސޫލާއަށް ކިޔަމަންތެރިވިއެވެ. އެހެންކަމުން، އެ ރަސޫލާގެ އަމުރުފުޅަށް،
އެ ރަސޫލާއާއި، އެ ރަސޫލާގެ އަރިހުގައި ވާހައި ބައިވެރިން ޝާމު ކަރައިގެ ރަށަށް
ކަމުގައިވާ بَيْتُ الْمَقْدِسُގެ ބިމަށް އުފުލައިދޭ އެއްޗެއް ކަމުގައި، ގަދައަށް ޖެހޭ
ވައިރޯޅިތައް ވިއެވެ. އެހެންކަމުން، سُلَيْمَانُ ﷺ އައި، އެ ރަސޫލާގެ ބަރަކާތުން،
ހެނދުނުން ފެށިގެން މެންދުރާ ހަމައަށް މަސްދުވަހުގެ ރާސްތާ ކަޑައްތުކުރައްވާ
ކަމުގައި ވިއެވެ. އަދި މެންދުރު ފަހުން ފެށިގެން އިރުއޮއްސުމާ ހަމައަށް ވެސް
މަސްދުވަހުގެ ރާސްތާ ކަޑައްތުކުރައްވާ ކަމުގައި ވިއެވެ.

92- الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِير مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِير لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّة بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة

ދުނި، ސޫރިޔާ ކަރައިގެ ބިމަކީ، އެ ބިމުގައި، ތިމަން اللهُ ގިނަގުނަ ދުނިޔަވީ ހެޔޮކަމާއި
ބަރަކާތް ލެއްވި ބިމެކެވެ. ގިނަ ޢަދަދެއްގެ ނަބިއްޔުންނާއި ރަސޫލުން އުޅުއްވި
ބިމެކެވެ. އަދި ދުނިޔަވީ ހެޔޮކަންތަކެއް ގިނަގުނަ ބިމެކެވެ. އަދި ހަމަކަށަވަރުން،
ތިމަން اللهُ ގެ ޢިލްމުފުޅު ވަނީ، ހުރިހައި ބަޔަކާއި އެއްޗަކާއި ކަމެއް ވަށައިލައިގެންނެވެ.
އަދި ހުރިހައި ކަމެއް ދެނެވޮޑިގެން ވަނީ، ތިމަން اللهُ ވޮޑިގެން ވަދެވެ. އަދި
ހަމަކަށަވަރުން، ކައުނުގައި ހިނގާ ކޮންމެ ކަމަކީ، ތިމަން اللهُ ގެ އިރާދަފުޅާއި
މިންވަރުކުރުމުގެ ދަށުން ހިނގާ ކަމެކެވެ.[93]

وَمِنَ ٱلشَّيَٰطِينِ مَن يَغُوصُونَ لَهُۥ وَيَعۡمَلُونَ عَمَلٗا دُونَ ذَٰلِكَۖ وَكُنَّا لَهُمۡ
حَٰفِظِينَ ﴿٨٢﴾

﴿82﴾ އަދި ޝައިޠާނުންގެ ތެރެއިން ބައެއް، سُلَيْمَانُ ﵇ ގެ ޚިދުމަތުގައި ޚަދްވައި،
ތިމަން اللهُ، އެ ޚިދުމަތަށް އެ ޝައިޠާނުން ކިޔަމަންތެރިކޮށްދެއްވީމެވެ. ވީމާ،
އެ ދުވަސްވަރުގައި އުޅުނު އެއްވެސް އިންސާނަކަށް ނުކުރެވޭ ދަތި ކިތަންމެ ކަމެއް،
އެ ޝައިޠާނުން ޚަދްވައި، سُلَيْمَانُ ﵇ ކުރެއްވެވިއެވެ. އެހެންކަމުން، ކަނޑުގެ
އަޑިއަށް ފީނައިގެން އެ ޤީމަތިވާ އެއްޗެހިތަކާއި، ކަނޑު މުތާއި ޖަވާހިރުތަކާ އަދި
އެ ނޫން ވެސް ތަކެތި، އެ ޚިދުމަތުގެ ބޭނުންތަކަށް އެ ޝައިޠާނުން ނެރުއްވިއެވެ.

އަދި އޭގެ އިތުރުން ވެސް، ބިނާއީ ގޮތުން ކުރަންޖެހޭ އެތައް މަސައްކަތެއް،
سُلَيْمَانُ ﵇، އެ ޝައިޠާނުން ޚަދްވައި ކުރެއްވެވިއެވެ. އަދި އެއިން އެއްވެސް
ކަމަކުން މަނާވެގަތުމުގެ ކުޅަދާނަކަމެއް އެއިން އެއްވެސް ޝައިޠާނަކަށް
ލިބިގެން ނުވެއެވެ.

93- التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الْإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

އެހެނީ ހަމަކަށަވަރުން، ތިމަން إِلٰهُ ގެ ގަދަފަދަވަންތަކަމާއި ކުޅަދުއްވަވަންތަކަމުގެ
ބާރުން، އެ ރަސޫލާގެ އަންގަވުމާ ޚިލާފުވެ ބައްޕަގެ ގޮތުގައި އެ ޝައިޠާނުން
ހަދަވައި، އެ ޝައިޠާނުންނާއި، އެ ޝައިޠާނުންކުރާ ހުރިހާ ކަމެއް ބަލަހައްޓަވައި،
سُلَيْمَانُ ﷺ އަށް ބަހައި، ތިމަން إِلٰهُ، އެ ޝައިޠާނުން ރައްކާތެރިވެދެއްވީމެވެ.94

وَأَيُّوبَ إِذْ نَادَىٰ رَبَّهُۥٓ أَنِّي مَسَّنِيَ ٱلضُّرُّ وَأَنتَ أَرْحَمُ ٱلرَّٰحِمِينَ ﴿٨٣﴾

﴿83﴾ އޭ ރަސޫލާއެވެ! އަދި، أَيُّوبُ ﷺ ގެ ވާހަކަ، އިބަ ރަސޫލާ ހަނދުމަކުރައްވާށެވެ!
ދެން، އެ ވާހަކައަކީ، أَيُّوبُ ﷺ ގެ އަހްލުވެރިން ހުރި ހުރިހާ މުދަލެއް ގެއްލި އަދި
އެ ރަސޫލާއަށް ޖެހިވަޑައިގެންނެވި ހަމަ ދިރިއުޅުން ބޮޑުވެސްނުވާގޮތުގައި ހަމަ އަންހެނުން ބޮޑުވުން
އަދާކުރެވުމަށް ދަން، އެ ރަސޫލާގެ ހަނިކަމަށް ނުހަނު ބޮޑު ބަލިމަޑުކަމެއް ޖެހި، މާތް
ހަނީފުގައި ގެނބިއުޅުއްވައި، އެ ކަމުގެ ވަގުތު، އެ ރަސޫލާއަށް ފަރުވާކުރެއްވުމަށް، ތިމަން إِلٰهُ،
އެ ރަސޫލާ އިލްތިޖާކުރައްވައި ވަގުތު ކަސްތުރަށް ހިނގައިދިޔަ ގޮތުގެ ވާހަކައެވެ.

ދެން، އެ ކަސްޓަމަރަށް އެ ގޮތަށް ފަރުވާކުރައްވަމުން، އެ ހުރިހާ ކަމަކަށް
ކެތްތެރިވެވަޑައިގެން، އެ ކަމުގެ ޝަކުވާތަކެއް، އެ ރަސޫލާ އެދިވަޑައިގަތެވެ. އަދި
ނިކަމެތިކަން ބާރަށް ފަރުވާތަކެއް އިލްތިޖާއަކަށް، އެއްފަހަރު ސަލާމަތެއް ކުރުވުމަށް ނުކުރި،
ނުހަނު އަރުގެތިކަމާ އެކު، އެ ރަސޫލާގެ ވެރި رَبُّ ގެ ޙަޟްރަތަށް ކުރައްވަންފަށައިގެން
ދުޢާކުރައްވައި، އެ إِلٰهُ ގެ ޙަޟްރަތުގައި، އެ ރަސޫލާ ދެންނެވިއެވެ. ހަމަކަށަވަރުން،
ތި އަޅާށް ތި ވަނީ، ބަލިމަޑުކަމާއި، ދަތިކަމާއި، އުނދަގޫކަން ޖެހިގެންނެވެ. އަދި،
އިބަ إِلٰهِ، ރަޙުމަތްވެރިން ދަރިމަތިކުރައްވާ، ނުހަނު އޯގާވަންތަ، ރަޙްމަތްތެރި إِلٰهُ އެވެ.95

94– التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الْإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ
95– صَفْوَةُ التَّفَاسِيرِ لِلشَّيْخِ مُحَمَّدٍ عَلِي الصَّابُونِي

فَٱسۡتَجَبۡنَا لَهُۥ فَكَشَفۡنَا مَا بِهِۦ مِن ضُرّٖۖ وَءَاتَيۡنَٰهُ أَهۡلَهُۥ وَمِثۡلَهُم مَّعَهُمۡ رَحۡمَةٗ مِّنۡ
عِندِنَا وَذِكۡرَىٰ لِلۡعَٰبِدِينَ ﴿٨٤﴾

﴿84﴾ ފަހެ، އެ ހިނދު، أَيُّوبُ عليه السلام ކުރެއްވި ދުޢާގެ އިޖާބަކުރައްވައި، އެ ރަސޫލާ އެ ދަންނަވި އާދޭސް، ތިމަން إِلٰهُ ޤަބޫލުކުރެއްވީމެވެ. އަދި އެ ރަސޫލާއަށް ޖެހިވަޑައިގެންނެވި އުނދަގޫތަކާއި ދަތިތައް ފިއްލަވައި، އެ ރަސޫލާގެ ކިބައިން އެ ހުރިހައި މުސީބާތްތައް، ތިމަން إِلٰهُ ދުރުކުރެއްވީމެވެ. އަދި އެ ރަސޫލާގެ އަނބިއަނބިކަނބަލުންނާއި، ދަރިދަރިކަލުންނާއި، ދަރިދަރިކަނބަލުންނާއި، މުދަލުގެ ތެރެއިން ގެއްލިގިޔަ ބަދަލުގައި އަނބިދަރިންނާއި މުދަލު ދެއްވައި، އޭގެ އިތުރަށް، ހަމަ އެ ވަރަށް އަނބިދަރިންނާއި މުދަލު ވެސް ދެއްވީމެވެ.

ފަހެ، ތިމަން إِلٰهُ، އެ ކަންކަން އެ ގޮތަށް ކުރެއްވީ، ތިމަން إِلٰهُގެ ރަޙްމަތުން، أَيُّوبُ عليه السلام ގެ މައްޗަށް ލެއްވި ރަޙްމަތެއްގެ ގޮތުގައެވެ. އަދި އަޅުވެރިންނަށް ޢިބުރަތަކަށް ޢިބާދަތްކުރާ ކޮންމެ ބަޔަކަށް ހަނދާންކޮށްދިނުމަށް ކަމުގައެވެ. އެއީ، އެ ގޮތަށް މިހުންނަން ދިމާވާ ބަލާމުސީބާތްތަކާއި ކެތްތެރިވުމުގައި، އެ ރަސޫލާ ޤަދަރުކުރެއްވި ގޮތް އިޤްތިދާކުރާށެވެ، އެ ގޮތަށް ކަންކަމަށް ހެޔޮގޮތުން ވެސް ކެތްތެރިވުމަށް ޢަމަލުކުރުމަށެވެ.[96]

ދަންނާށެވެ! أَيُّوبُ عليه السلام އެ އާޒްމާއިޝްތަކުގައި އަށާރަ އަހަރު ދުވަސް ވޭތުކުރެއްވި ކަމުގައި ބައެއް ރިވާޔަތްތަކުގައި އައިސްފައި ވެއެވެ. ފަހެ، އެ ރަސޫލާގެ އެ އާޒްމާއިޝްތަކުގެ ތެރޭގައި، އެއްދުވަހަކު، އެ ރަސޫލާގެ ޢުމުރުގައި، އެ ރަސޫލާގެ އަނބިކަނބަލުން ދެންނެވި ކަމުގައި ވެއެވެ.

96- الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِيرِ مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرٍ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّة بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة

ތިބާއަށް ތިޔަ ޖެހިވަޑައިގެންފައިވާ ކަންތައްތައް ފިލުވައިދެއްވުމަށް، ﷲ ﷻ ގެ ހަޟްރަތުގައި ދަންނަވާނުވީ ނޫންތޯއެވެ؟ މި ފަދައިން އެ ކަމަނާ ދަންނަވާލުމުން، އެ ކަމަނާގާތުން، އެ ރަސޫލާ އެއްސެވިއެވެ. ފުރިހަމަ ސިއްހަތާއި ތަނަވަސްކަމުގައި އަޅުގަނޑުމެން ވޭތުކުރި ކިހާ މުއްދަތަކުތޯއެވެ؟ ފަހެ، އެ ކަމަނާ ވިދާޅުވިއެވެ. އަށްޑިހަ އަހަރެވެ. މި ފަދައިން އެ ކަމަނާ ވިދާޅުވުމުން، أَيُّوبُ عليه السلام ވިދާޅުވިކަމުގައި ވެއެވެ. ފުރިހަމަ ސިއްހަތާއި ތަނަވަސްކަމުގައި އަޅުގަނޑުމެން ވޭތުކުރި މުއްދަތު، ފަޤީރުކަމާއި ބަލިމަޑުކަމުގައި އަޅުގަނޑުމެން ވޭތުކުރި މުއްދަތާ ނުވުމާ އެކު، މި ކަންތައްތަކުން ދުރުކޮށްދެއްވުން އެދި، ﷲ ﷻ ގެ ހަޟްރަތުގައި ދަންނަވާލަން ލަދުވެރިވަމެވެ.[97]

وَإِسْمَٰعِيلَ وَإِدْرِيسَ وَذَا ٱلْكِفْلِ ۖ كُلٌّ مِّنَ ٱلصَّٰبِرِينَ ﴿٨٥﴾

﴿85﴾ އޭ ރަސޫލާއެވެ! އަދި، إِسْمَاعِيل عليه السلام އާއި، إِدْرِيسُ عليه السلام އާ އަދި، ذُوالْكِفْلِ عليه السلام ގެ ވާހަކަ، އިބަ ރަސޫލާ ހަނދުމަކުރައްވާށެވެ! ފަހެ، ހަމަކަށަވަރުން، އެއިން ކޮންމެ ރަސޫލަކު ވެސް، ﷲ ﷻ ގެ އަމުރުފުޅުތަކަށް ކިޔަމަންތެރިވުމުގެ މައްޗަށާއި، އެ إِلٰهُ، ނަހީކުރައްވާ ކަންތައްތަކުން ދުރުވެ ރައްކާތެރިވުމުގެ މައްޗަށާއި، އެ إِلٰهُ ގެ އިމްތިހާނުގައި މުސީބާތްތަކުގެ ތަދުން ދިމާވާ ދަތިތަކާއި، އުނދަގޫތަކާއި، މުޞީބާތްތަކަށް ކެތްތެރިވި މީހުންގެ ތެރެއިންނެވެ. ވީމާ، އެ ކަމަށް ބަލައި، އެ ހުރިހާ ރަސޫލުންނަށް ވެސް، ތަޢުރީފާއި ޘަނާ ބައްދުވިއެވެ.[98]

وَأَدْخَلْنَٰهُمْ فِى رَحْمَتِنَآ ۖ إِنَّهُم مِّنَ ٱلصَّٰلِحِينَ ﴿٨٦﴾

97- مَدارِكُ التَّنزيلِ وَحَقائِقُ التَّأْويلِ لِأَبِي الْبَرَكَاتِ عَبْدِ اللهِ بْنِ أَحْمَدَ النَّسَفِي
98- التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الْإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

﴿86﴾ އަދި، ތިމަން إِلهُ ގެ ރަޙްމަތްވަންތަކަމުގެ ތެރެއަށް، އެ ހުރިހައި
ރަސޫލުން ވެސް، ތިމަން إِلهُ، ވެއްދެވީއެވެ. ހަމަކަށަވަރުން، އެ ހުރިހައި ރަސޫލުންގެ
ވަނީ، އެ ބޭފުޅުންގެ އެތެރެފުށާއި ބޭރުފުށުގެ ހާލަތު ނުހަނު ރަނގަޅު، ސާބިތުވާ
ސާފުވެ އަޚްލާޤުންގެ ތެރެއިންނެވެ. ވީމާ، الله ﷻ ގެ ބަސްއަހަމުން، އެ ރަސޫލުންގެ
އަދިހަށް އަދި އެންމެހައި އަމުރުފުޅުތަކަށް ހަމަޖެހިވޮޑިގެން ކިޔަމަންތެރިވެވަޑައިގެން،
އެ އަމުރުފުޅުތަކާ އެއް ގޮތަށް، އެ ރަސޫލުން ހަމަޖެހިވޮޑިގެންނެވެ.[99]

وَذَا ٱلنُّونِ إِذ ذَّهَبَ مُغَٰضِبٗا فَظَنَّ أَن لَّن نَّقۡدِرَ عَلَيۡهِ فَنَادَىٰ فِي ٱلظُّلُمَٰتِ أَن لَّآ إِلَٰهَ
إِلَّآ أَنتَ سُبۡحَٰنَكَ إِنِّي كُنتُ مِنَ ٱلظَّٰلِمِينَ ﴿٨٧﴾

﴿87﴾ އޭ ރަސޫލާއެވެ! އަދި ބޮޑު މަހުގެ ވެރިޔާ، ذُو النُّون މި ނަމުން ނަންދެވުން،
يُونُسُ عليه السلام ގެ ވާހަކަ، އިބަ ރަސޫލާ ހަނދުމަފުޅުކުރައްވާށެވެ! އެއީ، އެ ރަސޫލާގެ
ޤައުމުގެ މީހުންގެ ގާތުން، އެ ރަސޫލާ ...

[99] التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الْإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

ތަރު، ޤައުމުގެ މީހުންނާ ވަކިވެވަޑައިގެން، ބަނދަރުމަތުގައްކަރު ނުކުމެވަޑައިގެންނެވިއިރު، ފުރާން ތައްޔާރުވެފައި އޮތް ނަވެއް އެ ތަނުގައި އޮތުމުން ފުރިވަޑައިގަތުމުން، އެ ނަވަށް، އެ ބޭފުޅާ އަރައިވަޑައިގަތެވެ. ދެން އެއަށްފަހު، އެ ނަވު ދަތުރުކުރަމުންދާއިރު ދަނިކޮށް، ނުރަސް ވަރުގަދަ ވިއްސާރައާއެކީގައި، އެ ނަވު ފުރިހަމަހާކަމަށް ހިތުވުން، އެ ނަވު ލުއިކުރުމަށް ބަލައި، އެކަމަށް މިތި މީހުންގެ ތެރެއިން ގުރުއަތުލެވުމުން އެކަކު ކަނޑަށް އެއްލައިލުމަށް އެ ނަވުގެ މީހުން ނިންމިއެވެ.

އަދި އެ ކަމަށް ބަލައި، އެބައިމީހުން ތިންފަހަރު ވަކިން ގުރުއަތުލައިގެން ވެސް ނުކުތީ، يُونُسُ عَلَيْهِ السَّلَامُ ގެ ނަންފުޅެވެ. ވީމާ، އެ ބޭފުޅާ އަމިއްލަފުޅަށް ކަނޑަށް ފުންމަވައިލެއްވިއެވެ. ދެން، ހަމަ އެ ވަގުތު، އެ ބޮޑުމަހަކު ދިޔަ ބޭފުޅާ، އެ ބޭފުޅާގެ ހަށިގަނޑަށް ކުޑަވެސް ގެއްލުމެއް ދިނުމަކާ ނުލައި، އެ މަހަކު ނިގުޅައިލިއެވެ. އެއަށްފަހު، ރޭގަނޑުގެ އަނދިރިކަމާއި، ކަނޑުގެ އަނދިރިކަމާއި، މަހުގެ ބަނޑު ތެރޭގައިހުރި އަނދިރިކަމާ، މި ތިން އަނދިރިކަމުގެ ތެރޭގައި އޮންނަވައިގެން، الله سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى ގެ ހަޟްރަތަށް ދުޢާވެވަޑައިގެން ތައުބާވެވަޑައިގަންނަވައި، އެ ބަސްފުޅާއަށް ކުށްއޮވުން ކުރަން އިޢުތިރާފުވެވަޑައިގެންނަވާ ބާރުލާދުގައި ދުރާލާކުރުއްވައި، الله سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى ގެ ހަޟްރަތުގައި ދެންނެވިއެވެ.

”ތިބާ إِلٰهُ ފިޔަވާ، އެ ހަޤީޤަތުގައި އަޅުކަންކުރުން ހައްޤުވެގެންވާ އެހެން އެއްވެސް إِلٰهަކު ނުވެއެވެ. ހުރިހާ އުނިކަމަކާއި ޢައިބަކުން، ތިބާ إِلٰهُ ހުސްތާހިރުވެވޮޑިގެން ވެއެވެ. ތިބާ إِلٰهُގެ ހުސްތާހިރުވަންތަކަމާއެވެ! ހަމަކަށަވަރުން، އަހުރެންވީ ޡާލިމީންގެ ތެރެއިން މި އަޅާ ވީމެވެ.“[100]

100- الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِيرِ مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرٍ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

ދަންނަވައެވެ! «لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ سُبْحَانَكَ إِنِّي كُنْتُ مِنَ الظَّالِمِينَ» މި ދުޢާގެ މާތްކަމާއި
ފަޟީލަތާ ބެހޭ ގޮތުން، رَسُولُ اللهِ ﷺ ބަޔާންކުރެއްވިއެވެ. «دَعْوَةُ ذِي النُّونِ إِذْ دَعَا
وَهُوَ فِي بَطْنِ الحُوتِ: لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ سُبْحَانَكَ إِنِّي كُنْتُ مِنَ الظَّالِمِينَ، فَإِنَّهُ لَمْ يَدْعُ
بِهَا رَجُلٌ مُسْلِمٌ فِي شَيْءٍ قَطُّ إِلَّا اسْتَجَابَ اللَّهُ لَهُ»[101] މާނައީ: "މަހުގެ ބަނޑުގައި
އޮންނަވައިގެން، يُونُس عليه السلام ކުރެއްވި ދުޢާފުޅަކީ، «لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ سُبْحَانَكَ إِنِّي كُنْتُ
مِنَ الظَّالِمِينَ» މިއެވެ. ފަހެ ހަމަކަށަވަރުން މި ވަޙީލަން ކިޔައި ދުޢާކޮށް، އެއްވެސް
ކަމަކަށް އެދި، الله ﷻ ގެ ހަޟްރަތުގައި އެއްވެސް މުސްލިމަކު ދަންނަވައިފި ނަމަ،
އެ މީހެއްގެ ދުޢާ الله ﷻ އިޖާބަ ނުކުރައްވައި ދޫކޮށްނުލައްވާނެއެވެ."

فَٱسْتَجَبْنَا لَهُۥ وَنَجَّيْنَٰهُ مِنَ ٱلْغَمِّ ۚ وَكَذَٰلِكَ نُـۨجِى ٱلْمُؤْمِنِينَ ﴿٨٨﴾

﴾88﴿ ދެންފަހެ، މަހު މަސްގެ ބަނޑުތެރޭގައި އޮންނަވައިގެން، يُونُس عليه السلام ކުރެއްވި
ދުޢާފުޅު، ތިމަން إِلٰهُ، އިޖާބަކުރެއްވީމެވެ. އަދި އެ ކަލޭގެފާނަށް އެ ދުވަސްވެރި ދަތިކަމާއި،
ހިތާމައާއި، މުޞީބާތްކަމާއި، ވޭނުން، އެ ކަލޭގެފާނު ނަޖާތްދެއްވައި، އެ ފަދައިން
ކަމަކުން، ތިމަން إِلٰهُ، އެ ކަލޭގެ ސަލާމަތްކުރެއްވީމެވެ. އަދި މުއުމިނުންނަށް
ނަޖާތްދެއްވައި، ތިމަން إِلٰهُ އެބައިމީހުން ސަލާމަތްކުރައްވަނީ، އެ ފަދައިންނެވެ.

وَزَكَرِيَّآ إِذْ نَادَىٰ رَبَّهُۥ رَبِّ لَا تَذَرْنِى فَرْدًا وَأَنتَ خَيْرُ ٱلْوَٰرِثِينَ ﴿٨٩﴾

﴾89﴿ އޭ ކަލޭގެފާނެވެ! އަދި، زَكَرِيَّا عليه السلام ގެ ވާހަކަ، އިބަ ކަލޭގެފާނު ހަނދުމަފުޅު ކުރައްވާށެވެ!
އެއީ، އެ ކަލޭގެފާނު ދަރިފުޅަކަށް ގިނަ ދުވަސްވެ، މުސްކުޅިވެފައި، ހަނިކޮޅު ޝަކުވާފުޅެވެ،
ބަލިކަށިވެފައި ވަރިކޮށް، ދަރިކަލަކު ދެއްވުމަށް އެދިވަޑައިގެން، އެ ކަލޭގެފާނުގެ ވެރި
رَبُّ ގެ ހަޟްރަތުގައި ދަންނަވާ ހިނދު ކަންތައް ހިނގައިދިޔަ ގޮތުގެ ވާހަކައެވެ.

101- سُنَنُ التِّرْمِذِي وَحَسَّنَهُ الأَلْبَانِي

ވަނީ، އެ ވަގުތު، އެ ބޭކަލުންގެ ވެރި ރަބُّގެ ޙަޟްރަތަށް ކުއްލިއްޔަތުން ވެވަޑައިގެން ދުޢާކުރައްވައި، އެ إِلَٰهُގެ ބަރޯސާވުމުގައި، އެ ބޭކަލާ ދަންނަވައެވެ.

އޭ އަޅުގެ ވެރި ރަބّއެވެ! މި އަޅާއަށް، އަމިއްލަ ދަރިއަކު ނުލިބި އެކަނިވެރިޔަކު ކަމުގައި ދޫކޮށްނުލައްވާނދޭވެ! އަދި، ތިބާ إِلَٰهِي، ފުރިހަމަ އަދި ނިމުމެއް ނެތި ދިރިއުޅުއްވާ ގެންވާ، އެންމެ ހެޔޮ ވާރިޘުވެރިކަމުގައި ވާރިޘުކުރައްވާ إِلَٰهُއެވެ. ވީމާ، މި އަޅާއަށް ވެސް، ތިބާ إِلَٰهُގެ ދަރިން މީރާޘުކުރުމަށް ދަރިފުޅަކު، އެ ދަރިން ބަޔަކު މަސައްކަތްކުރާނޭ ދަރިއަކު މި އަޅާއަށް ދެއްވާށެވެ![102]

فَٱسۡتَجَبۡنَا لَهُۥ وَوَهَبۡنَا لَهُۥ يَحۡيَىٰ وَأَصۡلَحۡنَا لَهُۥ زَوۡجَهُۥٓۚ إِنَّهُمۡ كَانُواْ يُسَٰرِعُونَ فِي ٱلۡخَيۡرَٰتِ وَيَدۡعُونَنَا رَغَبٗا وَرَهَبٗاۖ وَكَانُواْ لَنَا خَٰشِعِينَ ٩٠

﴿90﴾ ދެންފަހެ، زَكَرِيَّا عليه السلام އެ ކުރެއްވި ދުޢާފުޅު، މިވަން إِلَٰهُ، އިޖާބަކުރެއްވީމެވެ. އަދި، އެ ބޭކަލާގެ އުމުރުފުރާގެން ގިނަ ދުވަސްވެ، މުސްކުޅިވެފައިވެ، ހަނިކަމުގެ ސަބަބުން، ބަލިކަނިވެފައިވި ވީއާ އެކު ވެސް، މިވަން إِلَٰهُ، އެ ބޭކަލާއަށް يَحْيَى عليه السلام ދެއްވީމެވެ. އަދި، އެ ބޭކަލާގެ އަނބިކަނބަލުންނަށް، ދަރިމައިވުމަށް ބާނިކަމުގެ ބަލިކަމެއް ވެސް ހުރިކަމުން، އެ ބަލިކަމުން، ދަރިމައިވުމާ ބާނިކަމުގެ ބަލިކަމުން ދުރުކޮށްދީ، އެ ބޭކަލާ ޞާލިޙު އެ ބަލިކަމުގެ ބަލިކަމުން ދުރުކޮށް، މިވަން إِلَٰهُ، ބަލިކަމުން ދުރުކޮށްދެއްވީމެވެ. އަދި ހަމަކަށަވަރުން، زَكَرِيَّا عليه السلام އާއި، އެ ބޭކަލާގެ އަނބިކަނބަލުންނާއި، ދަރިކަލުންނާ ވެސް، އެންމެހައި ހެޔޮ ކަންތައްތަކަށް އަވަސްވެވަޑައިގަންނަވާ ބާރުގެން ކަމުގައި ވިއެވެ.

102- الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِيرِ مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرٍ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

 68

އަދި ތަނަވަސްކަމުގެ ހާލަތުގައްޔާއި ދަތިކަމުގެ ހާލަތުގައި ވެސް، ތިމަން إِلٰهُ ގެ
ރަޙްމަތަށް އެދިވަޑައިގެން، އެ ކަމަށް ބަލާއި، އެ ހުރިހާ ބޭނުން ދުޢާކުރައްވާ
ކަމުގައި ވިއެވެ. އަދި، ތިމަން إِلٰهُ ގެ ޙަޟްރަތުގައި ޚުޝޫޢުވެރިވެ ބިރުވެތިވެ ކީރިތިކަން
ބިރުވެތިވެވަޑައިގެން، އެ ކަމުން ސަލާމަތްވެވަޑައިގަތުމަށް، އެ އަންނަ ބޭނުން ވެސް
އެދިވަޑައިގެންނެވީ ކަމުގައި ވިއެވެ. އަދި އެ ހުރިހާ ބޭނުންތަކެއް ވެސް،
ތިމަން إِلٰهُ ގެ ޙަޟްރަތުން ކުރެއްވެވީ ފުރިހަމަ ދުޢާތަކަށް، މަތިވެރިވެ،
މަތިވެރިވެވަޑައިގެން ތިއްބެވި ބޭނުން ކަމުގައި ވިއެވެ.[103]

ދަންނާށެވެ! ސާބިތު ދަރިކަލުން ދެއްވުމަށް އެދިވަޑައިގެން ދުޢާކުރެއްވިއިރު، اللهُ سبحانه وتعالى ގެ
ބަންޑުކަމުގައި زَكَرِيَّا عليه السلام ދަންނަވާލިއިރު، އެ ދަރިކަލުގެ އުފުއްދުވުން، ސަބަބަކާ އަދިވެސް
ކަމުގައެވެ، އެ ދަރިކަލުގެ އަނބިކަނބަލުންގެ އުފުއްދުވުން، ނުވަތަ އަދިވެސް
ކަމުގައި ދިރުވުމައި ވެއެވެ.[104]

وَٱلَّتِيٓ أَحۡصَنَتۡ فَرۡجَهَا فَنَفَخۡنَا فِيهَا مِن رُّوحِنَا وَجَعَلۡنَٰهَا وَٱبۡنَهَآ ءَايَةٗ
لِّلۡعَٰلَمِينَ ﴿٩١﴾

﴿91﴾ އޭ ރަސޫލާއެވެ! އަދި، عِمْرَانُ ގެ ދަރިކަނބަލުން مَرْيَمُ عليها السلام ގެ ވާހަކަ،
ހިތަ ރަސޫލާ ހަނދުމަކޮށްދެއްވާށެވެ! ވީހެ، ބަރާމް ކަންތައްތަކުން ދުރުވެވަޑައިގެން
އިންނެވީމާ އެކު، އެންމެހައި ފާހިޝް ބަދުއަމަލުތަކުން، އެ ކަމަނާގެ ފުރުޖު
ރައްކާތެރިކުރައްވާ ބާކިރާކަނބަލުން ކަމުގައި އެ ކަމަނާ ވިއެވެ. އެހެންކަމުން، އެ ކަމަނާގެ މުޅި
ދުނިޔެއަށް ވެސް، އައްޔަސް ފާހިޝްކަމާ ކައިރިވެވަޑައިނުގަތް ނުގަންނަވަމުވެ.

103- الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِيرِ مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرٍ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ
104- اَلتَّفْسِيرُ الْكَبِيرُ مَفَاتِيحُ الْغَيْبِ لِلْإِمَامِ فَخْرِ الدِّينِ الرَّازِي

އަދި އެ ކަލަނާއަށް ދަރިކަލަކު ދެއްވުމަކީ، ތިމަން إِلٰهُ އިރާދަކުރެއްވި ހިނދު،
އެ ކަލަނާގެ އަރިހަށް، ތިމަން إِلٰهُ ގެ ރަސޫލަކުމެން، جِبْرِيلُ عليه السلام ފޮނުއްވީމެވެ. ދެންފަހެ،
އެ މަލާއިކަތާ ވަޙީއިގެން، އެ ކަލަނާ ފުރުކުރައްވަވައިގެން އިންނެވި ހިތްހަސްކޮށްދޭ
ބޮޑުއަށް ފުރުފުއްފުމުން، އެއްފަހަރާ ދިރިކަލަކާ ބަނޑުބޮޑުވެއްވިއިރު ނުލި،
عِيسَى عليه السلام އަކިގެން އެ ކަލަނާ އާރާސްތުވެއްޖެއެވެ.

ވީމާ، އެ ކަލަނާއާއި އެ ކަލަނާގެ ދަރިކަލުން، ތިމަން إِلٰهُ ގެއްލި، ތިމަން إِلٰهُ ގެ
އެއްކައުވަންތަކަމާއި، ކަނޑައެޅިގެންވާ ބާރުކަމުގެ މައްޗަށް ހެކިދެނިވި
ޢަޖައިބުކަން ބޭނު ދަލީލުތަކުގެ ބޮޑުއިންނެވެ. އަދި، ތިމަން إِلٰهُ އެ ކަން ގެއްލި، ދީނާމަތާ
ޖާނަދުން ވެސް އާދަމްތަކަށް ބަކައިހުރި ނުހަނު ބޮޑު ދިބެހެއްޓެވި މުޖިޒާތެއްގެ
ގޮތުގައެވެ.[105]

ދަންނާށެވެ! زَكَرِيَّا عليه السلام ގެ ދުޢާއަށް ޖަވާބު ދެއްވާ ލިބުނުވެ، ހަދިޔާގެ ސަބަބުން،
ބަލިކަށިވެ އިރު ވެސް، އެ ދުޢާއަށް ޖަވާބުދެއްވަމުން ދަރިކަލަކު ދެއްވާ ހުސްނުވައެވެ.
އަދިވެއްޖެ! زَكَرِيَّا عليه السلام އަށް ދުޢާއަށް ޖަވާބު ދެއްވުނު އެ ކަލަނާގެ ޒިކުރު ހުރުމުގައި
ވެސް ދަރިމައިންނާ ބޭކަށް ދެއްވުމަކީ ކަމުގައެވެ. އަދި ކަން މިހެން ހުރުމާ އެކު ވެސް،
އެ ދުޢާއަށް ދެއްވުމުގެ މުސްކުޅި އުމުރުގައި، اللهُ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى ގެ ކަނޑައެޅިގެންވާ ބާރުގެ ތެރެއިން،
އެ ދުޢާއަށް ޖަވާބުދޭން ދަރިކަލަކު ދެއްވި ވާހަކަ ބަޔާންކުރައްވައިގަތުމަށް ފަހު، އެއާ ގުޅޭ ގޮތުން
މާ ޢަޖައިބު ކަން ބޭނު ގޮތަކަށް، ޖިރިކަލަކާ ނުލައި، اللهُ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى ގެ ކަނޑައެޅިގެންވާ ބާރުގެ
ތެރެއިން، مَرْيَمُ عليها السلام އަށް ދަރިކަލަކު ދެއްވި ވާހަކަ މި އާޔަތުގައި ބަޔާންކުރެއްވިއެވެ.[106]

105– التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الْإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة
106– تَفْسِيرُ الْقُرْآنِ الْعَظِيمِ لِلْإِمَامِ الْحَافِظِ ابْنِ كَثِيرِ الدِّمَشْقِي

إِنَّ هَٰذِهِۦٓ أُمَّتُكُمۡ أُمَّةً وَٰحِدَةً وَأَنَا۠ رَبُّكُمۡ فَٱعۡبُدُونِ ﴿٩٢﴾

﴿92﴾ އޭ މީސްތަކުންނޭވެ! ހަމަކަށަވަރުން، މި ހުރިހައި ނަބިއްޔުންގެ ދީނަކީ
އެއް ދީނެކެވެ. އަދި މި ހުރިހައި ނަބިއްޔުންގެ މިއްލަތަކީ އެއް މިއްލަތެކެވެ. ވީމާ،
ﷲ ﷻ ގެ ބަސްފުޅުން ތިޔަބައިމީހުންނަށް ބަޔާން ކޮށްދެއްވިފަދައިން ވަނީ އެއް ދީނެކެވެ.
އަދި އެއް މިއްލަތެކެވެ. އެއީ، އިސްލާމް ދީނެވެ. ފަހެ، އިސްލާމް ދީނުގައި އަންގަވައިފައި
ވަނީ، ﷲ ﷻ ގެ ބަސްފުޅުން އައިސްފައިވާ އުސޫލުގައި އަމުރުފުޅުތަކަށް ބޯލަނބައި،
ބަދަލީ ގޮތުން ކިޔަމަންތެރިވެ، ހަމައެކަނި، އެ އިލާހަށް އަޅުކަންކުރުމަށެވެ. އަދި
ދަންނާށެވެ! ތިމަން ﷲއީ، ތިޔަބައިމީހުންގެ ވެރި، ތިޔަބައިމީހުންގެ ޚާލިޤުވަންތަ رَبّއެވެ.
ވީމާ، ތިޔަބައިމީހުން އެންމެން، ހަމައެކަނި، ތިމަން ﷲއަށް އަޅުކަންކުރާށެވެ![107]

وَتَقَطَّعُوٓاْ أَمۡرَهُم بَيۡنَهُمۡۖ كُلٌّ إِلَيۡنَا رَٰجِعُونَ ﴿٩٣﴾

﴿93﴾ އަދި، ﷲ ﷻ ގެ ބަސްފުޅުން، މީސްތަކުންނަށް ބަޔާން ކޮށްދެއްވިފަދައިން ވަނީ،
އެއް ދީނެއް ކަމުގައި ވުމާ އެކު ވެސް، ދީނުގެ ކަންތައްތަކުގައި ޚިލާފުވެ،
މީސްތަކުން ބައިބައިވެ ވަކިވަކިވެގަތެވެ. ބައެއް މީހުން، ﷲ ﷻ އެއްކަލައުވަންތަކަން
ތެދުކޮށް ޤަބޫލުކޮށް، އެ އިލާހަށް އީމާންވެ، ހަމައެކަނި، އެ އިލާހަށް އަޅުކަންކުރެއެވެ.
އަނެއް ބައެއް، ﷲ ﷻ ގެ އެއްކަލައުވަންތަކަން ދޮގުކޮށް އިންކާރުކޮށް ކާފިރުވެއްޖެއެވެ.
އަދި އަނެއް ބައެއް، އެބައިމީހުންގެ އަމިއްލަ އެދުން ހަވާ ތަބާވުމާއި އެ ދީން
އެދިގެން ތަކެއްޗަކަށް ވެސް އަޅުކަންކޮށް ޝިރުކުކުރެއެވެ. ދަންނާށެވެ!
އެއިން ކޮންމެ ބައެއް ވެސް، އެބައިމީހުން މަރުވެ ފަނާވެ ނިމިދިޔުމަށް ފަހު،
ތިމަން އިލާހުގެ ހަޟްރަތަށް ރުޖޫޢަވާން ޖެހެއެވެ.

107- التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الْإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

އެއީ، ދުނިޔަވީ ޙަޔާތުގައި އުފައިދީވުން ހެޔޮ ޢަމަލުތަކުގެ ބިސްތާބުބައްދަވައި،
އެ ޢަމަލުތަކާ އެކަށޭނެ ޖަޒާ ދިނުމަށްޓަކައެވެ.[108]

فَمَن يَعۡمَلۡ مِنَ ٱلصَّٰلِحَٰتِ وَهُوَ مُؤۡمِنٞ فَلَا كُفۡرَانَ لِسَعۡيِهِۦ وَإِنَّا لَهُۥ
كَٰتِبُونَ ٩٤

﴿94﴾ ވީމާ، الله ﷻ ގެ އެއްކައުވަންތަކަން ތެދުކޮށް، ޞާލިޙުކަން، އީމާންވެ،
ރަސޫލުންގެ ރިސާލަތު ތެދުކޮށް، ޞާލިޙުކަން، އީމާންވެ، الله ﷻ ގެ ވަޙީގެ ޝަރީޢަތައި،
ބާވައިލި ޢަމަލުތަކާ މީހާ ދަންނާށެވެ! ދަން، އެ މީހާގެ ޢަމަލުތައް ކައްދުރުކުރަކަށް ނުގެއްލޭނެއެވެ.
އަދި އެ މީހާއަށް ޘަވާބު ދަރުމަދާއި ބޮޑުވެ ގެއްލިނުދާނެއެވެ.

އަދި ހަމަކަށަވަރުން، އެ މީހާގެ ޢަމަލުތައް، ޤިޔާމަތް ދުވަހު ލިޔުއްވައި ބަހައްޓަވައި،
އެ ޢަމަލުތަކަށް ލިބޭ ދަރުމަދާއި ޘަވާބު ގިނަގުނަކަމަށްވާނޭފަދައިން. އަދި އޭނާގެ
ދަރުމަ އޭނާ ކުރި ޢަމަލުތައް ލިޔުއްވައި ވަޙީކުރުމަށް ފިރިޝްތުންގެ ދަފުތަރު ތިއްބަވައި،
އޭނާ ނުބަލާ އުޖޫރަކާއި ފުރިހަމަ ދެއްވާނެއެވެ.[109]

وَحَرَٰمٌ عَلَىٰ قَرۡيَةٍ أَهۡلَكۡنَٰهَآ أَنَّهُمۡ لَا يَرۡجِعُونَ ٩٥

﴿95﴾ އަދި އެ ރަށްތަކުގެ އަހުލުވެރިން، މީހުން إِلٰه އަށް ކާފިރުވެ، އުޅަމުންދިޔައީ
އަމިއްލަ ނަފްސުތަކަށް އަނިޔާވެރިވުމުގެ ސަބަބުން، މީހުން إِلٰه ހެޔޮކާރުކަމާއި އެއްބަސް
ރަށްތަކުގެ ބަޔަކު، ދުނިޔެއަށް އަނބުރާ ނާންނާނެ ކަމަށް، އުޅަމުންގެ މައްޗަށް،
މީހުން إِلٰهُ ވަނީ ކަނޑައެޅުއްވައި ނިންމަވައިފައެވެ.

108- الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِيرِ مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرٍ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة
109- الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِيرِ مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرٍ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة

ވިޔާ، ޤިޔާމަތް ޤާއިމުވުމުގެ ކުރިން، އެބައިމީހުން އެނބުރި ދުނިޔެއަށް އައިސް،
ތިމަން إِلٰهައަށް އީމާންވެ، ތައުބާވެ، ހެޔޮ ޢަމަލުކުރުމަކީ، އެއްވެސް ބާވަތެއްގައި،
ވާނޭ ކަމެއް ނޫނެވެ.[110]

حَتَّىٰٓ إِذَا فُتِحَتۡ يَأۡجُوجُ وَمَأۡجُوجُ وَهُم مِّن كُلِّ حَدَبٖ يَنسِلُونَ ﴿٩٦﴾

﴾96﴿ ދެން، ޔައުޖޫޖު ޤައުމުގެ މީހުންނާއި މައުޖޫޖު ޤައުމުގެ މީހުން ބަންދުވެފައި
ތިބި ތަން ހުޅުވި، އެބައިމީހުން ވިއްރި، ހުރިހައި ފަރާތްތަކުން، ހުރިހައި
އުސްތަންތަނުން ފައިބައިގެން އައިސް، އެބައިމީހުން ބިންމަތީގައި ފެތުރިގެންދި ނަމަ،
ޤިޔާމަތް ޤާއިމުވާ ދުވަސް އަދުން އޮންނާނީ ކައިރިވެފައެވެ.[111]

ދަންނާށެވެ! ޔައުޖޫޖު ޤައުމާއި މައުޖޫޖު ޤައުމުގެ މީހުންނަކީ، آدَمُ عليه السلام ގެ ދަރިފަސްކޮޅުން
އައިސް ތިބި ނުރަކު ބޮޑު ދެ ޤަބީލާއެއްގެ މީހުންނެވެ. އަދި އެބައިމީހުންގެ ޢަދަދުގައި
ނުރަކު އިސްތިޢުން ދިގު ބަޔަކާއި ނުރަކު އިސްތިޢުން ކުރު ބަޔަކު ވެއެވެ. އަދި
އެބައިމީހުންނަކީ، މިނިކާ ބަޔަކު ކަމުގައިވެސް ރިވާވެގެން ވެއެވެ.[112] ކޮންމެއަކަސް،
ޤިޔާމަތް ޤާއިމުވުމާ ކައިރިވެފައި ވަނިކޮށް ޔައުޖޫޖު ޤައުމާއި މައުޖޫޖު ޤައުމުގެ މީހުން
ދުނިޔެއަށް އަރައިގަންނާނޭ ވަގުތާއި، އެ ބައިމީހުންނަކީ ނުރަކު ޢުމުރު ދިގު އަދި
ޢަދަދުގެ ގޮތުން ނުރަކު ގިނަ ބައެއް ކަމާއި، އެބައިމީހުންނަކީ އަޖައިބު ކޮންމެ ގޮތެއް
އެއްޗެއް ކައިބޮއި ހަދާ ބައެއް ކަމާއި، މި ނޫން އެތައް ވާހަކަތަކެއް އެބައިމީހުންނާ
ބެހޭ ގޮތުން ޞަޙީޙް ޙަދީޘްތަކުގައި ބަޔާންވެގެން ވެއެވެ.

110- الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِير مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرٍ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّة بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة
111- التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وِزَارَةِ الشُّئُونِ الإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة
112- صَفْوَةُ التَّفَاسِيرِ لِلشَّيْخِ مُحَمَّدِ عَلِي الصَّابُونِي

ކަންވެއްޖައްސެވެ، މި އާޚިރަތުގައި މި ވަނީ، އެ ދީ ބާވައިގެ މީހުންނާ ބެހޭ ޚަބަރެވެ،
الله ﷻ އަންގަވައިދެއްވާ މަޢުލޫމާތެވެ.113

وَٱقۡتَرَبَ ٱلۡوَعۡدُ ٱلۡحَقُّ فَإِذَا هِيَ شَٰخِصَةٌ أَبۡصَٰرُ ٱلَّذِينَ كَفَرُواْ يَٰوَيۡلَنَا قَدۡ كُنَّا فِي غَفۡلَةٖ مِّنۡ هَٰذَا بَلۡ كُنَّا ظَٰلِمِينَ ﴿٩٧﴾

﴿97﴾ އަދި ޙަޤީޤަތް ވަޢުދު ވަގުތު ކައިރިވެ، އެ ދުވަހާ ބެހޭ ޚަބަރު،
الله ﷻ ކުރެއްވި ވަޢުދުފުޅާއި، ޤިޔާމަތް ވަޢުދުފުޅުގެ ކަށަވަރުކަން އެނބުރި،
އެ ދުވަހުގެ ބިރުވެރިކަން ފެއްޓުމާ ހިނދު، ކާފިރުންގެ ކަނޑަން ފެންނަ ބިރުވެރިކަމުގެ
ބޮޑުކަމުން، އެބައިމީހުންގެ ލޮލަށް ހުރުހުރި ތަންމަތިކަން ހުޅުވި، އެސްފިޔަ ފަސް
ޖަހަންނުލެވިގެންވެއެވެ. އަދި އެ ދުވަހުގެ ބިރުވެރިކަމުގެ ބޮޑުކަމާއި، އެބައިމީހުންނަށް
ފާބުޅިއާ ހިތްވަރައިގެ ބޮޑުކަމުން، ހަލާކުވުމަށް އެދި ހަޅޭއްލަވަން އެބައިމީހުން
ގޮވާނެއެވެ.

އޭ އަހުރެމެންނަށްހުރި ހަލާކާއި ބިރުވެރިކަމާއެވެ! މި ބިރުވެރި ދުވަހާމެދު
އަހުރެމެންނީ ގާފިލުކަމުގައެވެ. އަދި އަހުރެމެން އުޅުނީ، މި ދުވަހަށް ތައްޔާރު
ނުވެ، ކުޅިވަރާއި މަޖާކުރުމުގައެވެ. އަދިވެއްޖެއްޔާ! اللهއަށް ކާފިރުވެ، އެބައިމީހުންނަކީ
އަޅުކަންކުރާ ... ، އަހުރެމެންނީ އަމިއްލަ ނަފުސުތަކަށް އަނިޔާވެރިވި
ބަޔަކު ކަމުގައެވެ.114

إِنَّكُمۡ وَمَا تَعۡبُدُونَ مِن دُونِ ٱللَّهِ حَصَبُ جَهَنَّمَ أَنتُمۡ لَهَا وَٰرِدُونَ ﴿٩٨﴾

113- تَرْجَمَةِ مَعَانِي الْقُرْآنِ الْكَرِيم لِلشَّيخ أَبِي بَكْر إِبْرَاهِيم
114- التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الْإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة

﴿98﴾ ހޭ ކާފިރުވެރިންނޭވެ! ހަމަކަށަވަރުން، ތިޔަބައިމީހުންނާ އަދި، الله ﷻ
ފިޔަވައި، ތިޔަބައިމީހުން އެ ތަކެއްޗަށް އަޅުކަންކުރާ އެންމެހައި ތަކެއްޗަކާ އަދި
އެ ބަޔަކަށް ތިޔަބައިމީހުން އަޅުކަންކުރި ހިނދު އެ ކަމަށް ހުރިގެން ތިބި
އިންސާނުންނާއި ޖިންނިންނަކީ، އަބަދުގެއަބަދަށް އަނދައަނދައި ހުންނަ ނަރަކައިގެ
ދަރުވެ. ވީމާ، ތިޔަބައިމީހުންނާއި ތިޔަބައިމީހުން އަޅުކަންކުރި ހުރިހައި ތަކެއްޗަކާއި
ބަޔަކު ނަރަކައަށް ވަދެ، އެ ތާނގެ ދަރު ކަމުގައި ވާނެތެވެ.[115]

لَوۡ كَانَ هَٰٓؤُلَآءِ ءَالِهَةٗ مَّا وَرَدُوهَاۖ وَكُلّٞ فِيهَا خَٰلِدُونَ ﴿٩٩﴾

﴿99﴾ ހޭ ކާފިރުވެރިންނޭވެ! الله ﷻ ފިޔަވައި، އެ ބަޔަކާ އަދި އެ ތަކެއްޗަށް
ތިޔަބައިމީހުން އަޅުކަންކުރި ފަރާތްތަކާއި ތަކެއްޗަކީ، އަޅުކަންކުރުން ޙައްޤު ވެގެންވާ
އިލާހުންތަކެއް ކަމުގައި ވީނަމަ، ތިޔަބައިމީހުންނާ އެކު އެ އިލާހުންވެސް ނަރަކައަށް
ނުވަނީހެވެ. ޝައްކެއްނެތެވެ. އެ ފަރާތްތަކާއި ތަކެއްޗަށް އަޅުކަންކުރި ހުރިހައި
ބަޔާއި އެބައިމީހުންގެ ހުރިހައި އިލާހުންތައް އަބަދުގެއަބަދަށް ނަރަކައިގައި
ދެމިތިބޭނެތެވެ.[116]

لَهُمۡ فِيهَا زَفِيرٞ وَهُمۡ فِيهَا لَا يَسۡمَعُونَ ﴿١٠٠﴾

﴿100﴾ އަދި އެ ނަރަކައިގައި، އެ ތާނގެ އަހްލުވެރިން، ނުހަނު ބޮޑު ހިތާމައާއި
ވޭނާއި ކެކުޅުން ފުރިގެން ތިބޭ ނޭވާ އަޑު ފަންގަނޑު ހުންނާނެތެވެ. ނަމަވެސް،
އެބައިމީހުންނަށް ލިބޭ ޢަޛާބުގެ ގަދަފަދަކަމުން، އެބައިމީހުން ތިބޭނީ، ކަނުވެ، ބީރުވެ،
ދަންދަންވެފައެވެ. ވީމާ، އެއްވެސް އަޑެއް އެބައިމީހުންނަކަށް ނުއިވޭނެއެވެ.[117]

115- الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِيرِ مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرٍ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ
116- التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الْإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ
117- التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الْإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

އަދި މި އާޔަތުގެ ތަފްސީރުގައި ބައެއް އިލްމުވެރިން ވިދާޅުވެފައި ވެއެވެ. ނަޞާރާއިގެ އަޅުކުރިން، އެ ޢީސާގައި ޢިބާދަތް، އެބައިމީހުންނަން އިވޭނީ، އެ ނަޞާރާ ކުކު އަޅުއި، އެ ނަޞާރާ ޢުޒައިރާއާއި، އެބައިމީހުން ޤުރާ، އެ ނަޞާރާ އަންނަ ގަދަފަދަ ހުރިގެ އަޅުވެ.118

ދަންނާށެވެ! މި އާޔަތުގެ ތަފްސީރުގައި ابْنُ مَسْعُودٍ ވިދާޅުވި ކަމުގައި ވެއެވެ. ނަބިއްޔާއިގައި ދުނިޔޭ މީހުންގެ ތެރެއިން މިހެން ނަބިއްޔާއަށް އެއްކަލައިފިއްޔާ ނަމަ، އަލިފުންނާ ބޮޑު ފުއްޓަކަށް އަންނާ ފުވޭނެއެވެ. ދެން، އެ ފުރި އެހެން ފުއްޓަކަށް ފުވޭނެއެވެ. ދެން، އެ ފުރި އެހެން ފުއްޓަކަށް ފުވޭނެއެވެ. އެއިން ކޮންމެ ފުއްޓެއް ވެސް ހުންނާނީ އަލިފުންނާ މުސްކުޅިއަށް ބަންދުކުރެވިފައެވެ. އަދި ނަބިއްޔާގެ އަޅުކުރިންގެ ތެރެއިން ކޮންމެ މީހަކު ވެސް، އެ ގޮތަށް އަންނާނި، އެ މީހަކު އެކަނިމާއެކަނި، އެއްވެސް އަޑެއް ނުއިވޭ ގޮތަށެވެ. ފަހެއެކު، ކޮންމެ ނަބިއްޔާއިއަކަށް ވެސް ހީވާނީ، ޢަޛާބުދެވޭ ހަމައެކަނި އޭނާއަށް ކަމަށެވެ.119

إِنَّ ٱلَّذِينَ سَبَقَتۡ لَهُم مِّنَّا ٱلۡحُسۡنَىٰٓ أُوْلَٰٓئِكَ عَنۡهَا مُبۡعَدُونَ ﴿١٠١﴾

﴿101﴾ ހަމަކަށަވަރުން، ތިމަން إِلٰهُ ގެ ޙަޟްރަތުން، އެ ބައިމީހުން ޓަކައި ބާއްޖަވެރިކަން ިސްފަސޭހަވެފައި ވާ އެއުރެ، ސަވާބުގެ ވަޢުދުވެރިން ކަމުގައިވި މީހުންނަށް ދަންނާށެވެ! އެބައިމީހުންނަކީ، އެ ނަރަކައާ ދުރުކުރެއްވިގެންވާ ބައެކެވެ. މިއީ، އެބައިމީހުން އެ ނަރަކައަށް ނުވަންނާނެއެވެ. އަދި އެ ނަރަކައާ ކައިރިއަކަށް ވެސް އެބައިމީހުން ނުދާނެއެވެ.120

118- تفْسِيرُ تيْسِيرِ الْكَرِيمِ الرَّحْمٰنِ لِلْإِمَامِ عَبْدِ الرَّحْمٰنِ السَّعْدِي
119- تفْسِيرُ جامِعِ الْبيَانِ لِلْإِمَامِ مُحَمَّدِ بنِ جَرِيرِ الطَّبَرِي
120- التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وِزَارَةِ الشُّئُونِ الْإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة

މި އާޔަތް ބާވައިލެއްވުނު ސަބަބު:

ދަންނާށެވެ! ﴿إِنَّكُم وَمَا تَعْبُدُونَ مِن دُونِ اللَّهِ حَصَب جَهَنَّمَ أَنْتُم لَهَا وَارِدُون﴾
މި އާޔަތް ބާވައިލެއްވުމުން، މުޝްރިކުންގެ މީހުން ބޮޑިކަމުގައި ވިއެވެ. ހަމަކަށަވަރުން،
މުލައިޙު ވަންހަނައިގެ މީހުންނަކީ، މަލާއިކަތުންނަށް އަޅުކަންކުރާ ބައެކެވެ. އަދި
ނަޞާރާއިންނަކީ، عِيسَى عليه السلام އަށް އަޅުކަންކުރާ ބައެކެވެ. އަދި ޔަހޫދީންނަކީ،
عُزَيْرٌ عليه السلام އަށް އަޅުކަންކުރާ ބައެކެވެ. ވީމާ، މަލާއިކަތުންނާއި، عِيسَى عليه السلام އާއި،
عُزَيْرٌ عليه السلام އަށް ވެސް، اللهُ سبحانه وتعالى ފިޔަވައި، އެ ފަރާތްތަކަށް އަޅުކަންކުރެވުނު ފަރާތްތަކެއް
ކަމުގައި ވުމާ އެކު، މަލާއިކަތުންނާއި، عِيسَى عليه السلام އާއި، عُزَيْرٌ عليه السلام ވެސް، ނަރަކައަށް
ވައްދަވާނެތޯއެވެ. ދެން، އެބައިމީހުންގެ އެ ވާހަކައަށް ރައްދުދެއްވައި، ﴿إِنَّ الَّذِينَ سَبَقَتْ
لَهُمْ مِنَّا الْحُسْنَى﴾ މި އާޔަތް ބާވައިލެއްވައި، މަލާއިކަތުންނާއި، عِيسَى عليه السلام އާއި،
عُزَيْرٌ عليه السلام އާ އަދި އެ ނޫން ވެސް، އެ ފަދަ ފަރާތްތަކަކީ ނަރަކައާ ދުރުކުރެއްވިގެންވާ
ފަރާތްތަކެއް ކަން، اللهُ سبحانه وتعالى އަންގަވައިފިއެވެ.[121]

لَا يَسْمَعُونَ حَسِيسَهَا ۖ وَهُمْ فِي مَا اشْتَهَتْ أَنفُسُهُمْ خَالِدُونَ ١٠٢

﴿102﴾ އަދި، ތިމަން إِلٰهُގެ ބަސްފުޅުން، އެ ބަހަރަކަން ޖަކައި ބާއްޖަވެރިކަން
އިސްވެގޮސްފައި ވުމާ އެކު، ސުވަރުގެވަންތަވެރިން ކަމުގައިވީ މީހުންނަކަށް، ނަރަކައިގެ
ހުރުގަނޑުގެ އަޑު ވިއަސް އަދި ނަރަކަވެރިންގެ ހަނިމަތް އެ ބާރުގެ އަޑިފަރުގައި
އަނގާ އަޑު ވިއަސް އަދި އެ ނަރަކައިގެ ވިންދުގެ އަޑު ވިއަސް އަދި އެ ބަރަކާއިން
ނުއަހާނެ އެހެން އަޑެއް ވިއަސް ނުއިވޭނެއެވެ.

121- تَفْسِيرُ جَامِعِ الْبَيَانِ لِلْإِمَامِ مُحَمَّدِ بنِ جَرِيرِ الطَّبَرِي

އަދި ސުވަރުގޭގައި އެބައިމީހުންނަށް ބާކީ ތައްޔާރުކުރެވިފައިވާ ނުހަނު ހަދުމާތް
ގަނޑުވަރުތަކުގައި އެބައިމީހުން ވަޒަންވެރިވާނެއެވެ. ވުމާއެކު، ސުވަރުގޭގައި
އެބައިމީހުން މިވީނީ، އެބައިމީހުންގެ ހިތްއެދޭހައި ނިޢުމަތްތަކުގައި، ކޮޅުސްތަކާއި
އަރާމާއި، އުފަލާއި، މަޖާތަކާއި، އަބަދުގެއަބަދަށް ދެމިތިބޭނިވި ގޮތުގައެވެ.[122]

لَا يَحْزُنُهُمُ ٱلْفَزَعُ ٱلْأَكْبَرُ وَتَتَلَقَّىٰهُمُ ٱلْمَلَٰٓئِكَةُ هَٰذَا يَوْمُكُمُ ٱلَّذِى كُنتُمْ تُوعَدُونَ ﴿١٠٣﴾

﴿103﴾ ޤިޔާމަތް ގާއިމުވެ، އެންމެ ބޮޑު ބިރުވެރިކަން ކުރިމަތިވެ، ނަރަކަވެރިން
ނަރަކައަށް ވަދެ ނިމި، އެބައިމީހުންނައިގެން ނަރަކަ ބަންދުކުރެއްވޭއިރު،
އެ ދުވަހުގެ އެއްވެސް ބިރުވެރިކަމެއް ސުވަރުގެވަންތަވެރީންނަކަށް ނުޖެހޭނެއެވެ.
އަދި އެ ދުވަހުގެ ބިރުވެރިކަން، އެއްވެސް ހިތާމައެއް އެބައިމީހުންނަކަށް ނުދޭނެއެވެ.
އަދިޔާއްތޯ! އެބައިމީހުންގެ އިސްތިޤްބާލުގައި ތިއްބަވާ މަލާއިކަތުން އެބައިމީހުންނާ
ބައްދަލުކުރައްވާނެއެވެ. އަދި ނުހަނު އުފަލުގައި ހަބަރުދެއްވުމުން، އެބައިމީހުންނަށް
އެ މަލާއިކަތުން ވިދާޅުވާނެއެވެ.

އެ ދުވަހުގައި، الله سُبحانه وتعالى ގެ ބަސްފުޅުން މިއުޑުތަކުން ގިނަގުނަ ނިޢުމަތުން
ފުރިގަނޑާ ތަރުތީބާއި ފޮތްތަކުގެ މަތީގައި، ދުނިޔޭގެ ބާރުމީހުގައި ތަޙުޤީޤުގެ ދުވަސްވަރުން،
މިއުޑުބައިމީހުންނަށް ވަޙުދަތުކުރައްވުން ދުވަހަކީ މިއަދެވެ.[123]

يَوْمَ نَطْوِى ٱلسَّمَآءَ كَطَىِّ ٱلسِّجِلِّ لِلْكُتُبِ ۚ كَمَا بَدَأْنَآ أَوَّلَ خَلْقٍ نُّعِيدُهُۥ ۚ وَعْدًا عَلَيْنَآ ۚ
إِنَّا كُنَّا فَٰعِلِينَ ﴿١٠٤﴾

122- التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الْإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ
123- الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِيرِ مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرٍ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

﴿104﴾ ޤިޔާމަތް ޤާއިމުވާ ދުވަހަކީ، ޚަލްޤުތަކުގެ ޚަލްޤުކުރެއްވުމަށް، އެ ޚަލްޤުތަކުގައި
ޙިސާބުކުރައްވާ ޖަޒާދެއްވާ އެކި ޚަލްޤުކުރައިދެއްވާ ކުރަހިން، ހިމަން اللهُ، އުޅެ
ޚަލްޤުއްސަމާވާތިވަލްއަރްޟް ދުވަހެވެ. އަދި ސޫރުގެ ފޫއިން އަންގެވުމަށް ޚަބަރުދެއްވާން
އުފެއްދެވި، އަހަރެމެން ފުރަތަމަ ނެތި ޢަދަމުން ބާރުވެގެން، އަނބުރާ އުފައްދަވައިގެން
އަލުން ދިރުއްވައި ނެރުއްވި ޚަބަރުން، އަލުން ދިރުވައިގެން ވަޙީ ޚަބަރު ނަގާދިނުމަށް
ވަން، ޤިޔާމަތް ދުވަހުން، އަލުން ދިރުވައިގެން ޙަޤީޤަތުގައި ޖަޒާދެއްވުމަށް، ދުވަހަ ޚަބަރަށް
އަލުން ދިރުވައިގެން ދިޔުމަށް، އަހަރެމެން ހުރިހާ ޚަލްޤުތަކަކީ ބާކީވުމާއި، ތިމަން إِلٰهُ،
އަލުން ދިރުވައިގެން ވަޢްދުފުރިއްވާނެ ކަމަށް ވަޢުދުވެވަޑައިގެންނެވީމެވެ. އެއީ، އެ ކަން ކުރައްވާނެ، ތިމަން إِلٰهُ،
ވަޢުދުކުރައްވައިފައިވާ ގޮތެވެ.

ވީމާ، އެ ވަޢުދުފުޅު، ތިމަން إِلٰهُ، ފުރިހަމަކުރައްވާނެ ކަމުގެ ހަމަ ކަށަވަރުކަމެވެ.
ދަންނާށެވެ! اللهُ ﷻ ކުރައްވާ އަމުރުތަކާއި ވަޢުދުފުޅުތަކާ، އެ إِلٰهُ ޚިލާފުވެވޮޑިނުގަތުން
ނުވަތަ ނުވާނެތެވެ. އެހެނީ ހަމަކަށަވަރުވެގެން، اللهُ ﷻ ވޮޑިގެން ވުމާ، އެ إِلٰهُ ކުރައްވާ
ހުރިހާ ވަޢުދުފުޅެއް، ފުރިހަމަކުރައްވާ إِلٰهُ ކަމުގައެވެ.[124]

وَلَقَدْ كَتَبْنَا فِي الزَّبُورِ مِن بَعْدِ الذِّكْرِ أَنَّ الْأَرْضَ يَرِثُهَا عِبَادِيَ الصَّالِحُونَ ﴿١٠٥﴾
﴿105﴾ ހަމަކަށަވަރުން، ބިން ވާރުތަވާ މީހުން ބާރުވާނީ، ތިމަން اللهُގެ ޞާލިޙު އަޅުންނެވެ
ޑިޔައިން ހުށަހަޅާ ޒަބޫރު ފޮތުގެ ސަފުޙާތަކުގައެވެ. އަދި ހަމަކަށަވަރުން، އެ ކަން އެ ގޮތަށް
ލިޔުއްވާ ތިބެނީ، اللَّوْحُ الْمَحْفُوظُ ގައި، ތިމަން إِلٰهُ ލިޔުއްވީމެވެ. އެހެންކަމުން، ތިމަން إِلٰهُގެ
ބައްޔިތުން މިސްކީނުންގެ ޙައްޤު ޚާއްޞަކުރައްވައިގެން ދީފައިވާ ބައެއްގެ މީހުންނަށް
ޚަލްޤުތަކުގައި ވެސް، ތިމަން إِلٰهُ ވެސް އެ ކަން އެ ގޮތަށް ލިޔުއްވާ ވާރުތަ ކުރެއްވައިފިއެވެ.

124- التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الْإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

ވިމާއެކު، مُوسَى عليه السلام އަށް ބާވައިލެއްވުން ތައުރާތާ އަދި އެއަށް ފަހު، دَاوُودُ عليه السلام އަށް
ބާވައިލެއްވުން ޒަބޫރުގައި ލިޔެ ވަނީ، ބިމުގެ ހަޤީޤީވާރިސުން މިލްކުވާނީ، ތިމަން اللهُ ގެ
ޞާލިޙު އަޅުތަކުންނަށް ކަމުގައެވެ.

ދަންނާށެވެ! اللهُ سبحانه وتعالى ގެ ޞާލިޙު އަޅުތަކުންނަކީ، އެ إِلٰهُ އަމުރުކުރެއްވި އެންމެހައި
ކަންތައްތައްކޮށް، ނަހީކުރެއްވި އެންމެހައި ކަންތައްތަކުން ދުރުން ދުރުވެ ޢަބުދުކަމުގައިވާ
މީހުންނެވެ. ޔަޤީނީ ޤުރުއާން ބާވައިލައްވައި، مُحَمَّدُ ﷺ ރަސޫލުކަލޭގެން ފޮނުއްވުމަށް
ފަހު، އެ ރަސޫލާއާ ތަބާވެ، އެ ރަސޫލާ ގެންނެވި ޝަރީޢަތަށް ޢަމަލުކުރާ މީހުންނެވެ.[125]

ދަންނާށެވެ! މި އާޔަތުގެ ތަފްސީރުގައި، ابْنُ عَبَّاسٍ رضي الله عنهما ގެ އަރިހުން ރިވާވެފައި ވެއެވެ.
ހަމަކަށަވަރުން، ސުވަރުގޭގެ ބިން ވާރުތަވާ މިލްކުވާނީ، ތިމަން إِلٰهُ ގެ ޞާލިޙު
އަޅުތަކުންނަށެވެ.[126]

إِنَّ فِي هَٰذَا لَبَلَٰغًا لِّقَوۡمٍ عَٰبِدِينَ ١٠٦

﴿106﴾ ހަމަކަށަވަރުން، اللهُ سبحانه وتعالى ޝަރުޢުކުރެއްވި ގޮތަށް، އެ إِلٰهَ އަށް ޢަޅުކަންކުރާ،
އެ إِلٰهُ އަމުރުކުރެއްވި އެންމެހައި ކަންތައްތައްކޮށް، ނަހީކުރެއްވި އެންމެހައި
ކަންތައްތަކުން ދުރުން ދުރުވެ ތިބެ ޢަޅުކަންކުރާ ބަޔަކަށް، ފުދޭވަރުގެ
ވަޢުޒު އިރުޝާދާއި، ނަސޭހަތުގެ އެންގުމާއި، ހަނދާންކޮށްދިނުން، އެ إِلٰهُ ގެ ރަސޫލާއަށް،
އެ إِلٰهُ ބާވައިލެއްވި ޤާނޫނުތަކުގައި ވާކަން ކަށަވަރެވެ. ޝައްކެއްނެތެވެ. اللهُ سبحانه وتعالى ގެ
ރަސޫލާއަށް، އެ إِلٰهُ ބާވައިލެއްވި ޤާނޫނުތަކާއި ވަޢުޒު އިރުޝާދާއި ނަސޭހަތްތަށް
ތަބާވެތިބިގެންނަނީ ފުރިހަމަ މުއުމިނުން އެކަންޏެވެ.[127]

125- الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِير مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرِ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّة بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة
126- تَفْسِيرُ جَامِعِ الْبَيَانِ لِلْإِمَامِ مُحَمَّدِ بن جَرِيرِ الطَّبَرِي
127- الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِير مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرِ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّة بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة

وَمَآ أَرۡسَلۡنَٰكَ إِلَّا رَحۡمَةً لِّلۡعَٰلَمِينَ ﴿١٠٧﴾

﴿107﴾ އޭ ރަސޫލާއެވެ! އަހަރެމެން ތިޔަބޭފުޅާ ފޮނުއްވީ ހުރިހާ ޢާލަމަށް ރަޙްމަތެއް ކަމުގައި
ވެގެން، މިވަން إِلٰهُ، އިބަ ރަސޫލާ ނުފޮނުއްވަމެވެ. ވީމާ، އިބަ ރަސޫލާ ތަބާވެއްޖެ
މީހުން މިހަކަށް ބާއްޖަވެރިކަން ލިބޭ، މިވަން إِلٰهُގެ ކަލާމަށް އަޑުއަހައި ނުވާ މިހަކަށް
ސަލާމަތްވާނެއެވެ. އަދި، އިބަ ރަސޫލާގެ ރިސާލަތަށް އީމާންނުވި މީހުން މިހަކަށް
ގެއްލި ހަލާކުވާ ހުއްޓެވެ.[128]

قُلۡ إِنَّمَا يُوحَىٰٓ إِلَيَّ أَنَّمَآ إِلَٰهُكُمۡ إِلَٰهٞ وَٰحِدٞۖ فَهَلۡ أَنتُم مُّسۡلِمُونَ ﴿١٠٨﴾

﴿108﴾ އޭ ރަސޫލާއެވެ! މުޝްރިކުންނަށް، އިބަ ރަސޫލާ ވިދާޅުވާށެވެ!
މިވަން ރަސޫލާއަށް އިއްވޭ ވަޙީގައި ވާކަން ކަށަވަރީ، ތިޔަކަލުންގެ ބައްޕަފުޅާވާނުވަނީ
އަދި މިޢަބާދަތްކުރެވޭ إِلٰهައީ، އެކަލޭ إِلٰهަކު ކަމުގައެވެ. އެއީ، އެކަލޭގައި ހަމަޖެހިކަންގެ
ފަރި ربُّ ކަމުގައިވާ، އެއްކަލާނގެ الله ﷻއެވެ. އަދި އެކަލޭގައި މުސްލިމުންގެ
ގޮތަށް، މިވަން ރަސޫލާ ޤަބޫލުފަހި، އެއްކަލާނގެ الله ﷻ ޖަހަވައި އެހެން އެއްވެސް
ޝަރީކަކަށް ތިޔަކަލުންނޭޓަން، ހަމައެކަނި، އެ إِلٰهައަށް ތިޔަކަލުންނަށްވަން ގާވައިދުވައި،
އެ ކަލޭގެ ދަރުވަރު ދެއްވުމަށެވެ.

ޤައުލު، މިޢަބާދަތްކުރުންނަށް، އެ إِلٰهُގެ އެއްކަލާނގެކަން ބެލުމަށް ޒަރޫރީކަން، ހުރިހައި
ތަޢުލީމް، އެ إِلٰهައަށް ހެލިކަން، އެ إِلٰهُގެ ތަޢުރުފުތަކުގެ ބަލައިގަތުން، ދަމަހި
ގޮތުން ކިޔަމަންތެރިވެދާ ބައަށްގެންނަވާ؟ ޤައުލު، އެ إِلٰهُ ބާވައިދަންވާ ފަރިޔާމަތް ވަޙީ،
އެ إِلٰهُގެ ތަޢުރުފުތަކުގެ ބަލައިގަތުން ދަމަހި ގޮތުން ކިޔަމަންތެރިވެ، ހަމައެކަނި،
އެ إِلٰهައަށް، މިޢަބާދަތްކުރުން ތަޢުލީމްކުރާށެވެ! މި ދަރަޖައިންނެވެ.[129]

128- التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّؤُونِ الْإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ
129- التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّؤُونِ الْإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

فَإِن تَوَلَّوْاْ فَقُلْ ءَاذَنتُكُمْ عَلَىٰ سَوَآءٍۖ وَإِنْ أَدْرِيٓ أَقَرِيبٌ أَم بَعِيدٌ مَّا تُوعَدُونَ ﴿١٠٩﴾

﴿109﴾ ފަހެ، ދެންވެސް އެބައިމީހުން އިސްލާމް ދީނުން ފުރަގަސްދީފި،
އެ ދީނުން ދުރު އަނބުރައިލައިފި ނަމަ، އެބައިމީހުންނަށް، އިބަ ރަސޫލާ
ވިދާޅުވާށެވެ! ﷲ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى ގެ ހަޟްރަތުން، ތިމަން ރަސޫލާއަށް ބާވައިލެއްވުނު
ހައްޤު ގޮތް ނުހަނު ސާފުކޮށް ތިޔަބައިމީހުންނަށް އެންގުންނަން، ތިމަން ރަސޫލާ
އަންގަވައިދެއްވައިފީމެވެ. އަދި، ތިމަން ރަސޫލާ ބަޔާނުކުރައްވާކަމީ ވަނީ،
ﷲ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى ގެ ހަޟްރަތުން، ތިމަން ރަސޫލާއަށް ބާވައިލެއްވާ ވަހީ، ތިޔަބައިމީހުންނާ
ހަމައަށް ވާސިލުކޮށް ދެއްވުން ކަމުގައި ވުމާ އެކު، ތިމަން ރަސޫލާ އެ ކަން
ކުރައްވައިފީމެވެ.

އަދި، ﷲ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى ގެ ހަޟްރަތުން އައި ހައްޤު ގޮތް، ތިމަން ރަސޫލާއަށް
އެނގިވަޑައިގެންނެވާ ވަރަށް ތިޔަބައިމީހުންނަށް ފަސޭ އެނގޭނެހެން ތިޔަބައިމީހުންނަށް
ދީނުން ގޮވައިލައްވައި ތިޔަބައިމީހުންގެ މައްސަލަ ހުއްޖަތް ފާޅުކުރައްވައިފީމެވެ.
އަދި ތިޔަބައިމީހުން ވަޢުދުވެވިގެންވާ ގޮތުގައިން، ކިޔާމަތުގެ މައްސަލަ
އިސްލާމް ދީން މަތިވެރިވެ، ކިޔާމަތުގެ މައްސަލަ ދުސްވެދުން ގަރާ ދުވަސް ވަނީ
ކައިރިގައި ކަމެއް ނުވަތަ ދުރުގައި ކަމެއް، ތިމަން ރަސޫލާއަކަށް އެނގިވަޑައެއް
ނުގަންނަވައެވެ. އަދި ތިޔަބައިމީހުންނަށް ވަޢުދު ވެވިގެންވާ ގޮތުގައިން، ކިޔާމަތުދުވަހުންނަށް
ބަލާޢު ދެއްވާ ދުވަސް ވަނީ ގާތުގައި ކަމެއް ނުވަތަ ދުރުގައި ކަމެއް ވެސް،
ތިމަން ރަސޫލާއަކަށް އެނގިވަޑައެއް ނުގަންނަވައެވެ. ފަހެ، އެ ހުރިހައި ކަމެއްގެ
އިލްމު ވަނީ، ﷲ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى ގެ ހަޟްރަތުގައެވެ.

އަދިޔެއްޔާ! ތިމަން ރަސޫލާއަށް ވަނީ، އެ ކަންކަމުގެ ވާހަކައިން ތިޔަބައިމީހުންނަށް
ބިރުވެރިކަމުގެ ޚަބަރުދެއްވުމެވެ.[130]

إِنَّهُۥ يَعۡلَمُ ٱلۡجَهۡرَ مِنَ ٱلۡقَوۡلِ وَيَعۡلَمُ مَا تَكۡتُمُونَ ﴿١١٠﴾

{110} ހަމަކަށަވަރުން، ފާޅުގައި ތިޔަބައިމީހުން ދައްކާ ވާހަކަތައް، الله ﷻ
ދެނެވޮޑިގެން ވެއެވެ. އަދި ތިޔަބައިމީހުން ސިއްރުކޮށް ވަންހަނާކުރާ ވާހަކަތަކާއި
ކަންތައްތައް ވެސް، الله ﷻ ދެނެވޮޑިގެން ވެއެވެ. އަދި އެއިން އެއްވެސް ކަމެއް،
އެ إلهއަށް ފޮރުވި ވަންހަނާވެގެންނެއް ނުވެއެވެ. ވީމާ، ޤިޔާމަތް ދުވަހުން، އެ ހުރިހައި
ކަމެއްގެ ހިސާބުބައްލަވައި، އެ ކަންތައްތަކަށް ބަދަލު ޖަޒާ ނުވަތަ ސަޒާ،
ތިޔަބައިމީހުންނަށް، އެ إلهُ ދެއްވާނެއެވެ.[131]

وَإِنۡ أَدۡرِي لَعَلَّهُۥ فِتۡنَةٞ لَّكُمۡ وَمَتَٰعٌ إِلَىٰ حِينٖ ﴿١١١﴾

{111} ހަޤު، އެ ޢަޒާބު އައުން ލަސްވުމަކީ ތިޔަބައިމީހުން ތިމަ ނޭނގޭ
ޢަޒާބު އައުން އެ ލަސްވުމީ، ތިޔަބައިމީހުންގެ ގޮތުބައްލަވައި ތިޔަބައިމީހުން
އިމްތިޙާނުކުރެއްވުމަށް ޓަކައި، ތިޔަބައިމީހުންނަށް މުހުލަތު ދެއްވުމުގެ ގޮތުން ކަމެއް،
ތިމަން ރަސޫލާއަކަށް އެނގިވަޑައެއް ނުގަންނަވައެވެ. ނުވަތަ އެ ޢަޒާބު އައުން އެ ލަސްވުމީ،
ކަނޑައެޅި ނިމިގެންވާ ވަގުތަކާ ހަމައަށް ތިޔަބައިމީހުން ދުނިޔޭގައި ޖަހައްޓަވައި،
އެ ތަނުން ލިބޭ ވަގުތީ އުފާވެރި ފައިދާ ތިޔަބައިމީހުން ލިބިގަތުން، އެ މުއްދަތުގައި
ތިޔަބައިމީހުންގެ ކާފިރުކަން އިތުރުވުމަށް ޓަކައި ތިޔަބައިމީހުންނަށް މުހުލަތު ދެއްވުމުގެ
ގޮތުން ނުވަތަ ކަމެއް ވެސް، ތިމަން ރަސޫލާއަކަށް އެނގިވަޑައެއް ނުގަންނަވައެވެ.

130- التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ لِلدَّكْتُور عَائِضِ الْقَرْنِي
131- الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِيرِ مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرِ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّة بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة

ތައެ ހަމަކަށަވަރުން، އެއިން އެއްވެސް ކަމަކީ، ތިމަން ރަސޫލާއަށް އެނގިވަޑައިގަންނަވާ ކަމެއް ނޫނެވެ.[132]

قَالَ رَبِّ ٱحۡكُم بِٱلۡحَقِّۗ وَرَبُّنَا ٱلرَّحۡمَٰنُ ٱلۡمُسۡتَعَانُ عَلَىٰ مَا تَصِفُونَ ١١٢

﴿112﴾ މައްކާގެ މުޝްރިކުންގެ ކިބައިގައިހުރި ކުފުރުވެރިކަމާއި، ދޮގުވެރިކަމާއި، ބަޣާވާތްތެރިކަން ހައްދުފަހަނައަޅައި ދިޔުމުން، އެބައިމީހުންގެ މައްޗަށް ދުޢާކުރައްވައި، اللهُ ﷻ ގެ ހަޟްރަތުގައި، އެ إِلٰهُ ގެ ރަސޫލާ ދަންނަވައިފައެވެ. އޭ އަޅުގެ ވެރި ރަبّއެވެ! އަޅުގަނޑާއި އަޅުގަނޑުގެ ޤައުމުގެ ކާފިރުމަކުންނާ ދެމެދު ޢަދުލުވެރި ގޮތުގައި ޙައްޤުން ނިޔާކުރައްވައި، ފައިސަލާކުރައްވައިދޭނދޭވެ! އަދި ކާފިރުމަކުންގެ މައްޗަށް އަވަސް ބޮޑުޢަޛާބެއް ފޮނުއްވައި އަޅުގަނޑުމެންނަށް ނަޞްރުދެއްވައިދޭނދޭވެ!

އަދި ކާފިރުމަކުންނާ މުޤާބިލުކުރައްވައި، އެ ރަސޫލާ ވިދާޅުވިއެވެ. އޭ ކާފިރުމަކުންނޭވެ! اللهُ ﷻ ގެ އެއްކަލަވަންތަކަން ދޮގުކޮށް، މަލާއިކަތުންނީ اللهُ ﷻ އަށްވާ ދަރިދަރިކަނބަލުން ކަމުގައި ބުނެ، ތިމަން ރަސޫލާގެ ރިސާލަތަށް އިންކާރުކޮށް ކާފިރުވެ، ތިމަން ރަސޫލާ މި ދަންނަވާ ދުޢާއާ އަދި، ތިމަން ރަސޫލާއާ ބެހޭ ގޮތުން، ތިޔަބައިމީހުން ތިޔަ ހަދާ ދޮގުތަކާއި، ތިޔަ ސިފަކުރާ ސިފަކުރުންތަކުގެ މައްޗަށް، ކޮންމެކަމުގައި ވާގިދެއްވުން އެދި އަޅުގަނޑު ދަންނަވަނީ، އަޅުގަނޑުގެ ވެރި ރަبُّ، ރަޙްމާންވަންތަ اللهُ ﷻ ގެ ހަޟްރަތުގައެވެ. އަދި ހުރިހާ ކަމެއްގައި ވެސް، އަޅުގަނޑު ވާގިއެދެނީ، އެ إِلٰهُ ގެ ހަޟްރަތުންނެވެ.[133]

132- الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِير مِنْ مَرْكَز تَفْسِير لِلدِّرَاسَات الْقُرْآنِيَّة بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة

133- تَفْسِيرُ جَامعِ الْبَيَانِ لِلْإِمَامِ مُحَمَّدِ بن جَرِيرِ الطَّبَرِي

رَسُولُ اللهِ ﷺ ބަޔާންކުރެއްވިއެވެ.

(خَيْرُكُمْ مَنْ تَعَلَّمَ الْقُرْآنَ وَعَلَّمَهُ) މާނައީ: ”ތިޔަބައިމީހުންގެ ތެރެއިން، އެންމެ ހެޔޮ މީހަކީ، ޤުރުއާން އުނގެނި އަދި އުނގަންނައިދޭ މީހާއެވެ.“ އަދިވެސް ބަޔާންކުރެއްވިއެވެ.

(مَنْ عَلَّمَ آيَةً مِنْ كِتَابِ اللهِ عَزَّ وَجَلَّ، كَانَ لَهُ ثَوَابُهَا مَا تُلِيَتْ) މާނައީ: ”اللهُ ﷻ ގެ ފޮތުން އާޔަތެއްގެ މިންވަރު ވެސް އުނގަންނައިދިނީ މީހަކަށް، އެ އާޔަތް ކިޔަވާހައި ހިނދަކު އެ ކަމުގެ ޘަވާބު ލިބިލިބި ހުންނާނެއެވެ.“